

ПЛАН ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЦЕНОВО (2021-2027 г.)

Приет с Решение №190 от Протокол №26/26.05.2021 г. на Общински съвет - Ценово

СЪДЪРЖАНИЕ:

1. ВЪВЕДЕНИЕ	9
1.1. СЪЩНОСТ НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА	9
1.1.1. ОБХВАТ	9
1.1.2. ЦЕЛ И ЗАДАЧИ	9
1.2. ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ	10
1.2.1 ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА.....	10
1.2.2 СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА	13
1.3. ОТГОВОРНОСТИ НА ИНСТИТУЦИИТЕ И ПАРТНЬОРИТЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО И ПРИЕМАНЕТО НА ПИРО	18
1.4. СТРУКТУРА НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЦЕНОВО.....	20
1.5. МЕТОДИ И ПРИНЦИПИ, ИЗПОЛЗВАНИ ПРИ ИЗГОТВЯНЕТО НА ПИРО	20
2. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА СЪОТВЕТНАТА ТЕРИТОРИЯ.....	21
2.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНА ЦЕНОВО.....	21
2.1.1. ПРИРОДОГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА	21
2.1.2. НАСЕЛЕНИЕ, СЕЛИЩА И ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА.....	25
2.1.3. ИСТОРИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО	26
2.1.4. ФУНКЦИОНАЛНА СТРУКТУРА И ВРЪЗКИ СЪС СЪСЕДНИТЕ ТЕРИТОРИИ	29
2.1.5. ИЗВОДИ ОТ ОБЩАТА ХАРАКТЕРИСТИКА	33
2.2. СЪСТОЯНИЕ НА РЕГИОНАЛНАТА И МЕСТНАТА ИКОНОМИКА.....	33
2.2.1. ОБЩИ ТЕНДЕНЦИИ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ В СТРАНАТА	33
2.2.2. ОБЩИ ТЕНДЕНЦИИ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ В РЕГИОНА НА НИВО 2	39
2.2.3. ОБЩИ ТЕНДЕНЦИИ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ В ОБЛАСТ РУСЕ.....	40
2.2.4. РАЗВИТИЕ И СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКАТА ИКОНОМИКА	42
2.2.5. ЗАЕТИ И НАЕТИ ЛИЦА.....	63
2.3. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ	63
2.3.1. ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА И ТЕНДЕНЦИИ	63
2.3.2. ОБРАЗОВАТЕЛНА ХАРАКТЕРИСТИКА	65
2.3.3. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ.....	68
2.3.4. СОЦИАЛНИ УСЛУГИ	69
2.3.5. ТРУДОВ ПАЗАР И БЕЗРАБОТИЦА.....	76
2.3.6. ДОХОДИ НА НАСЕЛЕНИЕТО.....	78
2.3.7. ИЗВОДИ.....	79
2.4. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА ..	79
2.4.1. ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА И ДОСТЪПНОСТ	79
2.4.2. ЕНЕРГИЙНА ИНФРАСТРУКТУРА (ЕЛЕКТРОСНАБДЯВАНЕ) И ВЕИ.....	81
2.4.3. ВОДОСНАБДИТЕЛНА И КАНАЛИЗАЦИОННА ИНФРАСТРУКТУРА	85
2.4.4. ИЗВОДИ.....	88

2.5. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ	88
2.5.1. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ.....	88
2.5.2. ВОДИ.....	89
2.5.3. ПОЧВИ И ЗЕМНИ НЕДРА	90
2.5.4. ЗАЩИТЕНИ ТЕРИТОРИИ. БИОЛОГИЧНО РАЗНООБРАЗИЕ.....	91
2.5.5. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ	92
2.5.6. ИЗВОДИ.....	96
2.6. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ И УПРАВЛЕНИЕ.....	97
2.6.1. АДМИНИСТРАТИВНА СТРУКТУРА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ.....	97
2.6.2. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ.....	97
2.6.3. ПОЛИТИКИ, ПРОГРАМИ, ПРОЕКТИ И ИНИЦИАТИВИ.....	100
2.6.4. СЪСТОЯНИЕ НА ГРАЖДАНСКИЯ СЕКТОР В ОБЩИНАТА.....	100
2.6.5. ИЗВОДИ.....	101
2.7. ВЛИЯНИЕ НА ГОЛЕМИ ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ С РЕГИОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ, ПРЕДВИДЕНИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА.....	101
3. ОПИСАНИЕ НА ВЗАИМОВРЪЗКИТЕ НА АНАЛИЗА С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОВЕДЕНИЯ ХОРИЗОНТАЛЕН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РАЙОНИТЕ НА НАЦИОНАЛНО НИВО	102
4. ВРЪЗКА НА ОБЩИНАТА СЪС СЪСЕДНИ ТЕРИТОРИИ, КОИТО ИМАТ ПОТЕНЦИАЛ ДА ВЛИЯТ ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО Й	107
5. АНАЛИЗИ.....	108
5.1. СИНТЕЗЕН SWOT АНАЛИЗ.....	108
5.2. TOWS АНАЛИЗ	110
6. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЦЕНОВО ЗА ПЕРИОДА 2021-2027.....	112
6.1. ОСНОВОПОЛАГАЩИ ПРИНЦИПИ ПРИ ФОРМУЛИРАНЕТО НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА ЧАСТ	112
6.2. ПОДХОД ЗА ФОРМУЛИРАНЕ НА ВИЗИЯТА	113
6.3. ВИЗИЯ ЗА ОБЩИНА ЦЕНОВО.....	113
6.4. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ.....	113
6.5. ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ОБЩИНАТА	114
7. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ	125
7.1. ОБХВАТ И ЦЕЛ НА ДЕЙНОСТТА	125
7.2. ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ В ПРОЦЕСА НА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА	125
8. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ	127
8.1. ПОДХОД ПРИ ОПРЕДЕЛЯНЕТО НА ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ.....	127
8.2. ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ В ОБЩИНА ЦЕНОВО	127

9. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ.....	137
10. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И ЗА АДАПТАЦИЯ КЪМ ВЕЧЕ НАСТЪПИЛИТЕ ПРОМЕНИ	139
11. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО .	142
11.1. СЪЩНОСТ НА СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА.....	142
11.2. УЧАСТВАЩИ СТРУКТУРИ И ФОРМИ НА КОМУНИКАЦИЯ	142
11.3. ДЕЙНОСТИ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО И ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА	143
11.4. ПОДХОД ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА СИСТЕМАТА ОТ ИНДИКАТОРИ	143
11.5. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ	145
11.6. ВИДОВЕ ИНДИКАТОРИ	145
11.6.1. ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТ	146
11.6.2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРОДУКТ	146
12. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА.....	150
13. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ	151
14. ПРИЛОЖЕНИЯ	152

СПИСЪК НА ФИГУРИТЕ

ФИГУРА № 1 Изгледи, показващи особеностите на релефа на община Ценово	23
ФИГУРА № 2 НАЦИОНАЛНИ ПРИОРИТЕТИ И ПОД-ПРИОРИТЕТИ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2021-2027 Г.	38
ФИГУРА № 3 Изгледи от съществуващата площадка.....	132
ФИГУРА № 4 ЕЛЕМЕНТИ НА ЗЕЛЕНИЯ ПАКТ	141

СПИСЪК НА КАРТИТЕ

КАРТА № 1 ОБЩИНА ЦЕНОВО.....	21
КАРТА № 2 СЕВЕРЕН ЦЕНТРАЛЕН РЕГИОН.....	21
КАРТА № 3 ОБЩИНИ С НАСЕЛЕНИЕ ПОД 20 000 ЖИТЕЛИ.....	22
КАРТА № 4 КАРТА НА РИМСКИТЕ СЕЛИЩА, КРЕПОСТИ И ПЪТНИ СТАНЦИИ В ДНЕСНА БЪЛГАРИЯ	28
КАРТА № 5 ОСИ НА УРБАНИСТИЧНО РАЗВИТИЕ.....	29
КАРТА № 6 ТУРИСТИЧЕСКИ РАЙОНИ	30
КАРТА № 7 НЕФОРМАЛНИ РАЙОНИ СЪС СПЕЦИФИЧНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ И ПОТЕНЦИАЛИ	30
КАРТА № 8 ПРОСТРАНСТВЕНИ ВРЪЗКИ - СЪСЕДНИ СТРАНИ	31
КАРТА № 9 ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА ИНТЕГРИРАНИ ПОЛИТИКИ	32
КАРТА № 10 ДОСТЪП НА ОБЩИНА ЦЕНОВО ДО ЕЛЕКТРОРАЗПРЕДЕЛИТЕЛНАТА МРЕЖА	81
КАРТА № 11 СЛЪНЧЕВА РАДИАЦИЯ.....	82
КАРТА № 12 ФТЕЦ „ПИПЕРКОВО“	82
КАРТА № 13 НИВО НА СЛЪНЧЕВА РАДИАЦИЯ	83
КАРТА № 14 ГОДИШНА СРЕДНА СКОРОСТ НА ВЯТЪРА.....	83
КАРТА № 15 КАРТА НА ТОПЛИ ПОДЗЕМНИ ВОДИ В БЪЛГАРИЯ.....	84
КАРТА № 16 ДОСТЪП НА ОБЩИНА ЦЕНОВО ДО ГАЗОРАЗПРЕДЕЛИТЕЛНАТА МРЕЖА.....	85

КАРТА № 17 НАЦИОНАЛНА ЕКОЛОГИЧНА МРЕЖА.....	91
КАРТА № 18 ОБЩИНА ЦЕНОВО СЪС ЗАБЕЛЕЖИТЕЛНОСТИ	129
КАРТА № 19 ПОДЗОНА 1 „СМИРЕНИЕ С БОГА И ВОДАТА“	131
КАРТА № 20 ИЗГЛЕД НА МЕСТНОСТТА ПРИ ВАРИАНТ 1.....	131
КАРТА № 21 ИЗГЛЕД НА МЕСТНОСТТА ПРИ ВАРИАНТ 2.....	131
КАРТА № 22 ПОДЗОНА 2 „ОТДИХ, РИБОЛОВ И ПРИКЛЮЧЕНИЯ“	132
КАРТА № 23 ПОДЗОНА 3 „АРХЕОЛОГИЯ, ТУРИЗЪМ“.....	133
КАРТА № 24 ИЗГЛЕД НА МЕСТНОСТТА КЪМ ПОДЗОНА 3 „АРХЕОЛОГИЯ, ТУРИЗЪМ“	133
КАРТА № 25 МЕСТОПОЛОЖЕНИЕ НА ЗОНА „БИО“	135
КАРТА № 26 ИЗГЛЕД КЪМ ЗОНА „БИО“	136

СПИСЪК НА ТАБЛИЦИТЕ

ТАБЛИЦА № 1 ОТСТОЯНИЕ НА НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА СПРЯМО ОБЩИНСКИЯ ЦЕНТЪР.....	22
ТАБЛИЦА № 2 НАСЕЛЕНИЕ КЪМ 31.12.2019 Г. В ОБЩИНА ЦЕНОВО.....	25
ТАБЛИЦА № 3 НАСЕЛЕНИЕ ПО НАСЕЛЕНИ МЕСТА	25
ТАБЛИЦА № 4 ПРОИЗВЕДЕНА ПРОДУКЦИЯ ПО ТЕКУЩИ ЦЕНИ ОТ СТОПАНСКИТЕ ЕДИНИЦИ В ХИЛ.ЛВ.	26
ТАБЛИЦА № 5 СПРАВКА ЗА РАЗХОДИТЕ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА ДЪЛГОТРАЙНИ МАТЕРИАЛНИ АКТИВИ В ОБЩИНАТА	26
ТАБЛИЦА № 6 ПРОГНОЗА ЗА НАСЕЛЕНИЕТО В СЕВЕРЕН ЦЕНТРАЛЕН РАЙОН ПО ОБЛАСТИ	39
ТАБЛИЦА № 7 ДЕМОГРАФСКА ПРОГНОЗА ЗА ОБЩИНА ЦЕНОВО ЗА ПЕРИОДА 2015-2030 Г.....	39
ТАБЛИЦА № 8 ОБЩ БРОЙ НА НАСЕЛЕНИЕТО В ОБЛАСТ РУСЕ КЪМ 31.12.2019 Г.....	40
ТАБЛИЦА № 9 ОЦЕНКА НА СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ НА ОБЛАСТ РУСЕ ПО ОСНОВНИ ПОКАЗАТЕЛИ ПО ПЕТОБАЛНА СКАЛА	41
ТАБЛИЦА № 10 БВП НА ГЛАВА ОТ НАСЕЛЕНИЕТО	41
ТАБЛИЦА № 11 БРОЙ ПРЕДПРИЯТИЯ/ДЕЙНОСТИ ВЪВ ВРЕМЕТО.....	42
ТАБЛИЦА № 12 ОСНОВНИ ИКОНОМИЧЕСКИ ПОКАЗАТЕЛИ НА ОТЧЕТЕНИТЕ НЕФИНАНСОВИ ПРЕДПРИЯТИЯ ЗА ПЕРИОДА 2014 - 2018 Г. ПО ИКОНОМИЧЕСКИ ДЕЙНОСТИ В ОБЩИНА ЦЕНОВО...	43
ТАБЛИЦА № 13 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗЕМЯТА ПО ФОНДОВЕ.....	49
ТАБЛИЦА № 14 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕ НА ЗЕМЯТА ПО ФОНДОВЕ.....	49
ТАБЛИЦА № 15 ОБРАБОТВАЕМА ЗЕМЕДЕЛСКА ЗЕМЯ.....	49
ТАБЛИЦА № 16 РАЗМЕР И СТРУКТУРА НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ЗЕМИ В ОБЩИНА ЦЕНОВО	50
ТАБЛИЦА № 17 ЗЕМИ, СПОРЕД ФОРМАТА НА СОБСТВЕНОСТ И СТОПАНИСВАНЕ	50
ТАБЛИЦА № 18 РАЗПРЕДЕЛЕНИЕТО НА ЗЕМЕДЕЛСКАТА ЗЕМЯ ПО НАСЕЛЕНИ МЕСТА	50
ТАБЛИЦА № 19 БРОЙ РЕГИСТРИРАНИ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНИ.....	51
ТАБЛИЦА № 20 СЕЛСКОСТОПАНСКИ КУЛТУРИ, ОТГЛЕЖДАНИ В ОБЩИНА ЦЕНОВО.....	51
ТАБЛИЦА № 21 ДЕЙСТВАЩИ МАСИВИ С ТРАЙНИ НАСАЖДЕНИЯ ПО НАСЕЛЕНИ МЕСТА	53
ТАБЛИЦА № 22 ПОСЕВНИ ПЛОЩИ, ОБЕМ НА ПРОИЗВОДСТВО И СРЕДЕН ДОБИВ ОБЩО ЗА ОБЩИНАТА ПО ГРУПИ КУЛТУРИ	53

ТАБЛИЦА № 23 Селскостопански животни в община Ценово, 2019 г.	55
ТАБЛИЦА № 24 Брой животновъдни ферми регистрирани по ЗВД за едър рогат добитък	55
ТАБЛИЦА № 25 Регистрирани пчелини на територията на община Ценово	56
ТАБЛИЦА № 26 Горски фонд, собственост на община Ценово	58
ТАБЛИЦА № 27 Обекти в община Ценово, включени в Единната система за туристическа информация(ЕСТИ)	61
ТАБЛИЦА № 28 Заети лица и коефициенти на заетост на населението на 15 и повече навършени години през 2019 година.....	63
ТАБЛИЦА № 29 Заети лица и коефициенти на заетост на населението на 15-64 навършени години през 2019 година.....	63
ТАБЛИЦА № 30 Механично движение в община Ценово по пол	63
ТАБЛИЦА № 31 Население под, във и над трудоспособна възраст по пол.....	63
ТАБЛИЦА № 32 Естествен прираст - брой	64
ТАБЛИЦА № 33 Самоопределяне на населението по етническа принадлежност в община Ценово и по населени места към 01.02.2011 г.	64
ТАБЛИЦА № 34 Брой възрастни роми над 18 години, разпределени по възраст.....	64
ТАБЛИЦА № 35 Брой деца роми под 18 години, разпределени по възраст.....	65
ТАБЛИЦА № 36 Основни показатели за детските градини в община Ценово - брой	65
ТАБЛИЦА № 37 Брой деца и ученици роми, обхванати от детски градини и училища	65
ТАБЛИЦА № 38 Образование на възрастните роми	66
ТАБЛИЦА № 39 Училища в община Ценово.....	66
ТАБЛИЦА № 40 Разпределение на лекарските практики в община Ценово	68
ТАБЛИЦА № 41 Регистрирани лица с увреждания на територията на община Ценово по вид за периода 2014-2020 г. - брой	69
ТАБЛИЦА № 42 Лица в община Ценово, получаващи социални помощи, за периода 2014-2020 г. - брой	69
ТАБЛИЦА № 43 Инфраструктура на социалните дейности към 2020 г.....	69
ТАБЛИЦА № 44 Спортни обекти (вкл. в училища).....	75
ТАБЛИЦА № 45 Брой регистрирани спортни клубове – по населени места и по видове спорт.....	75
ТАБЛИЦА № 46 Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия за периода 2014 - 2018 г.	76
ТАБЛИЦА № 47 Пазар на труда в община Ценово	77
ТАБЛИЦА № 48 Данни за заетостта в анкетираните ромски домакинства	77
ТАБЛИЦА № 49 Средна брутна годишна заплата на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в община Ценово за периода 2014-2018 година в лева	78
ТАБЛИЦА № 50 Месечен доход в анкетираните ромски домакинства.....	78

ТАБЛИЦА № 51 ПЪТНА МРЕЖА В ОБЛАСТ РУСЕ.....	79
ТАБЛИЦА № 52 ОБЩИНСКИ ПЪТИЩА И УЛИЦИ В НАСЕЛЕНИТЕ МЕСТА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ЦЕНОВО	80
ТАБЛИЦА № 53 ТЕОРЕТИЧЕН ПОТЕНЦИАЛ НА ГЕОТЕРМАЛНА ЕНЕРГИЯ В ОБЛАСТ РУСЕ.....	84
ТАБЛИЦА № 54 ПОТЕНЦИАЛ НА БИОМАСА В БЪЛГАРИЯ	85
ТАБЛИЦА № 55 ВОДОИЗТОЧНИЦИ И ПОМПЕНИ СТАНЦИИ В ОБЩИНА ЦЕНОВО	85
ТАБЛИЦА № 56 ВИК МРЕЖА В ОБЩИНА ЦЕНОВО ПО НАСЕЛЕНИ МЕСТА	86
ТАБЛИЦА № 57 НОВА И РЕХАБИЛИТИРАНА ВОДОПРОВОДНА МРЕЖА В КМ. ЗА ПЕРИОДА 2014-2019 Г.	86
ТАБЛИЦА № 58 ЗАГУБИ НА ВОДА ПО МРЕЖАТА В %.....	86
ТАБЛИЦА № 59 ПРЕДВИДЕНИ ИНВЕСТИЦИИ ДО 2030 Г. – ХИЛ. ЛВ.....	87
ТАБЛИЦА № 60 РЕКОНСТРУКЦИИ НА ДОВЕЖДАЩИ ВОДОПРОВОДИ	87
ТАБЛИЦА № 61 ПЛАНИРАНИ РЕКОНСТРУКЦИИ.....	87
ТАБЛИЦА № 62 КОЛИЧЕСТВО СЪБРАНИ, ТРАНСПОРТИРАНИ И ДЕПОНИРАНИ ТВЪРДИ БИТОВИ ОТПАДЪЦИ ПО НАСЕЛЕНИ МЕСТА НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНА ЦЕНОВО	92
ТАБЛИЦА № 63 МОРФОЛОГИЧЕН СЪСТАВ НА ОТПАДЪЦИТЕ В БЪЛГАРИЯ	93
ТАБЛИЦА № 64 ОБЩООБРАЗОВАНИ БИТОВИ ОТПАДЪЦИ ПО ФРАКЦИИ - СЦЕНАРИЙ 2 ЗА ОБЩИНА ЦЕНОВО ЗА ПЕРИОДА 2015 - 2030Г., В ТОНОВЕ.....	95
ТАБЛИЦА № 65 ОБЩО КОЛИЧЕСТВО ОТПАДЪЦИ ОТ ОПАКОВКИ ЗА ОБЩИНА ЦЕНОВО ЗА ПЕРИОДА 2015 -2030Г., В ТОНОВЕ.....	95
ТАБЛИЦА № 66 СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ - ЦЕНОВО.....	97
ТАБЛИЦА № 67 ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ, ОБУЧЕНИЯ, ТЕХНОЛОГИЧНА И ПЛАНОВА ОСИГУРЕНОСТ.....	97
ТАБЛИЦА № 68 ОБЩИНСКИ ФИНАНСИ	99
ТАБЛИЦА № 69 СПИСЪК НА ДЕЙСТВАЩИТЕ СЕКТОРНИ ПРОГРАМИ, ПЛАНОВЕ И СТРАТЕГИИ	100
ТАБЛИЦА № 70 ВЗАИМОВРЪЗКИ МЕЖДУ ЗАКЛЮЧЕНИЯТА ОТ АНАЛИЗА НА РАЙОНИТЕ И ПИРО	102

СПИСЪК НА ИЗПОЛЗВАНИТЕ СЪКРАЩЕНИЯ

АГРС	Автоматизирана газоразпределителна станция
АИК	Адаптиране към изменението на климата
АНКПР	Актуализирана национална концепция за пространствено развитие
БВП	Брутен вътрешен продукт
ВЕИ	Възобновяеми енергийни източници
ДБТ	Дирекция „Бюро по труда“
ДМА	Дълготрайни материални активи
ДГ	Детска градина
ЕИП	Европейско икономическо пространство
ЕИБ	Европейска инвестиционна банка
ЕС	Европейски съюз
ЕСТИ	Единна система за туристическа информация
ЕФСИ	Европейско фонд за стратегически инвестиции
ИПИ	Институт за пазарна икономика
ЗИД	Закон за изменение и допълнение
ЗООС	Закон за опазване на околната среда
ЗТ	Защитена територия
ЗРР	Закон за регионално развитие
ИСУН	Информационна система за управление и наблюдение на средствата от Структурните инструменти на Европейския съюз
МРРБ	Министерството за регионално развитие и благоустройството
МСЕ	Механизъм за свързване на Европа
МСП	Малки и средни предприятия
МФ	Министерство на финансите
НИРД	Научно-изследователска и развойна дейност
НПО	Неправителствени организации
НПРР	Национален план за регионално развитие
НСИ	Национален статистически институт
НЧ	Народно читалище
ОПРР	Оперативна програма за регионално развитие
ОСП	Обща селскостопанска политика
ОУ	Основно училище
ОУП	Общ устройствен план
ПИРО	План за интегрирано развитие на община
ПРСР	Програма за развитие на селските райони
ПСОВ	Пречиствателна станция за отпадни води
ПУДООС	Предприятие за управление на дейностите по опазване на околната среда
РСПР	Регионалните схеми за пространствено развитие
СЕС	Средства на Европейския съюз
СЦР	Северен централен район/регион
Cedefop	Европейски център за професионално обучение (ЕЦРПО)
ТГС	Трансгранично сътрудничество
ТСБ	Териториално статистическо бюро
ФтЕЦ	Фотоелектрична централа

1. ВЪВЕДЕНИЕ

1.1. СЪЩНОСТ НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА

1.1.1. ОБХВАТ

Планът за интегрирано развитие на община (ПИРО) е стратегически документ, който обвързва сравнителните предимства и потенциал за развитие на местно ниво с ясно дефинирана визия, цели и приоритети за развитие, свързани общо от стремежа към по-висок жизнен стандарт на хората в общината и устойчиво развитие на територията.

Планът за интегрирано развитие на общината определя средносрочните цели и приоритети за устойчиво развитие на общината съгласно чл.13, ал.1 от Закона за регионално развитие (ЗРР) и връзките ѝ с други общини в съответствие с интегрираната териториална стратегия за развитие на региона за планиране от ниво 2 и общия устройствен план на общината.

Съгласно чл.13, ал.2 от ЗРР планът за интегрирано развитие на общината осигурява пространствена, времева и фактическа координация и интеграция на различни политики и планови ресурси за постигане на дефинираните цели за трайно подобряване на икономическото, социалното и екологичното състояние на общинската територия.

Планът на интегрирано развитие на община Ценово е разработен в съответствие с Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на Министерство на регионалното развитие и благоустройството (МРРБ) от март 2020 г. (бр.21 от 13 март 2020 г.). С това се реализира Пътната карта за нов подход в политиката за регионално развитие.

1.1.2. ЦЕЛ И ЗАДАЧИ

Цел

ПИРО на община Ценово е разработен в съответствие с целите на кохезионната политика на ЕС за периода 2021-2027 г. и допринася за реализиране на целта „Европа по-близо до гражданите чрез насърчаване на устойчивото и интегрирано развитие на градските, селските и крайбрежните райони и на местните инициативи“.

Основната цел на ПИРО на община Ценово е да се гарантира устойчив растеж и повишаване благоденствието на населението при анализ на възможностите, потенциалите и ресурсите на общината и тяхното ефективно използване при съчетаване на финансова подкрепа от фондовете на Европейския съюз с такава от държавата, бизнеса и местната власт.

Задачи

Основните задачи при разработката на ПИРО на община Ценово са:

- Оптимално интегриране на целите и приоритетите, заложи в действащите стратегически и нормативни документи за регионално и пространствено развитие на територията;
- Използване механизма за широко партньорство с администрацията, бизнеса и обществото, за да се гарантира приемственост и ефективност при последващо реализиране на ПИРО;

- Като се отчитат местните потенциали за развитие да се разработят специфични за община Ценово приоритети и мерки за успешно реализиране на ПИРО в интерес на обществото и държавата.

1.2. ПРЕДПОСТАВКИ ЗА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ

1.2.1 ЗАКОНОДАТЕЛНА РАМКА

Закон за регионалното развитие

С последните изменения от 13.03.2020 г. се внасят конкретни насоки в реализирането на регионалното развитие, а именно:

Чл. 1. С този закон се уреждат планирането, програмирането, управлението, ресурсното осигуряване, наблюдението, контролът и оценката по изпълнението на системата от документи за стратегическо планиране на регионалното и пространственото развитие.

Чл. 2. (2) Държавната политика за регионално развитие създава условия за балансирано и устойчиво интегрирано развитие на районите и общините и обхваща система от нормативно регламентирани документи, ресурси и действия на компетентните органи, насочени към:

- 1. намаляване на междурегионалните и вътрешнорегионалните различия в степента на икономическото, социалното и териториалното развитие;*
- 2. осигуряване на условия за ускорен икономически растеж и високо ниво на заетост за насърчаване на инвестициите, конкурентоспособността и иновациите;*
- 3. развитие на териториалното сътрудничество и интеграция на трансграничните райони;*
- 4. осигуряване на териториална основа за устойчиво регионално и пространствено развитие и за прилагане на интегрирани териториални инвестиции;*
- 5. подобряване състоянието на териториите с неблагоприятни социално-икономически, географски и демографски характеристики;*
- 6. адаптиране към климатичните промени и намаляване на риска от бедствия.*

(3) Държавната политика за регионално развитие се основава на следните принципи:

- 1. стратегически подход на планиране;*
- 2. програмиране и концентрация на ресурсите;*
- 3. допълване на финансирането от национални публични източници при съвместно финансиране с ресурси от фондове на Европейския съюз, частни източници и от международни финансови институции;*
- 4. междуведомствена координация на дейността на компетентните органи в процеса на планирането, програмирането, ресурсното осигуряване, реализацията, наблюдението и оценката;*
- 5. съгласуваност с другите секторни и хоризонтални политики, инструменти и действия на международно, национално, регионално и местно равнище;*
- 6. партньорство, публичност и прозрачност на всички нива при осъществяване на планирането, програмирането, финансирането, наблюдението и оценката.*

В Стратегическите насоки за разработване и актуализация на регионалните схеми за пространствено развитие (РСПР) бяха залегнали следните изисквания:

- статистическите райони се нуждаят от качествени идеи за интегрирани проекти с регионално значение. Съмнението за капацитетни дефицити както в регионалните съвети, така и в администрациите на съставните единици (общини и области) следва да залегне в РСПР като „заявка“ за централизирано осигуряване. Идеите за интегрирани проекти с регионално значение следва да се идентифицират в тясно сътрудничество и партньорство със заинтересованите страни на местно и регионално ниво, в това число с Регионалните съвети за развитие и с администрациите на общините и областите;
- за да могат да се развият и реализират проекти за подпомагане на регионалното развитие, статистическите райони следва да изискват своевременна устройствена готовност за предложенията на решенията на ОПРР;
- статистическите райони се нуждаят от партньорства и компетенции за оценка на проектните идеи, извършване на проучвания за реализуемост и развитие до инвестиционни проекти;
- освен пред финансов дефицит, статистическите райони ще се сблъскат с дефицит на компетенции и работна ръка. Затова към интегрираните проекти, защитени в РСПР, следва да се планира компонент за привличане на млади и квалифицирани кадри.

Принципите за концентрация на ресурси и за насочване на интегрирани инвестиции следва да се прилагат за всички тематични направления на пространствената концепция, поради което в допълнение на териториите, с концентрация на важни елементи на европейската екологична мрежа, са очертани и ареалите, наситени с културни ценности от световно, национално и наднационално значение, в които приоритетно да се финансират проектите, чрез които ще се почувства най-бързо ефекта от вложените инвестиции и реализирани проекти, ще се използва в по-кратки срокове потенциала на природното и културно наследство за генериране на допълнителен растеж.

Закон за местното самоуправление и местната администрация

Трябва оптимално да се прилага чл. 17, а именно:

Чл. 17 Местното самоуправление се изразява в правото и реалната възможност на гражданите и избраните от тях органи да решават самостоятелно всички въпроси от местно значение, които законът е предоставил в тяхна компетентност в сферата на:

- 1. общинското имущество, общинските предприятия, общинските финанси, данъци и такси, общинската администрация;*
- 2. устройството и развитието на територията на общината и на населените места в нея;*
- 3. образованието;*
- 4. здравеопазването;*
- 5. културата;*
- 6. благоустрояването и комуналните дейности;*
- 7. социалните услуги;*
- 8. опазването на околната среда и рационалното използване на природните ресурси;*
- 9. поддържането и опазването на културни, исторически и архитектурни паметници;*
- 10. развитието на спорта, отдиха и туризма;*
- 11. защитата при бедствия.*

(2) Гражданите участват в управлението на общината както чрез избраните от тях органи, така и непосредствено чрез референдум и общо събрание на населението.

и чл. 21, а именно:

12. приема стратегии, прогнози, програми и планове за развитие на общината, които отразяват и европейските политики за развитие на местните общности;

13. определя изисквания за дейността на физическите и юридическите лица на територията на общината, които произтичат от екологичните, историческите, социалните и другите особености на населените места, както и от състоянието на инженерната и социалната инфраструктура.

Закон за туризма

Важни допълнения от 25.02.2020 г.

Чл. 3. (1) Туристически дейности са:

4. предоставянето на тематично ориентирани допълнителни туристически услуги в областта на морския, зимен (ски), културния, кулинарния, здравния (балнео, СПА, уелнес, медицински), планинския, селския, винения, еко, конгресния, детския и младежкия, приключенския, спортния, ловния, голф и други видове туризъм;

5. предоставянето на екскурзоводски услуги, воденето на туристи в планинска и природна среда и предоставянето на услуги за спорт и обучение на туристи по снежни спортове.

(2) Туристически обекти са:

1. местата за настаняване:

а) клас А - хотели, мотели, апартаментни туристически комплекси, вилни селища, туристически селища и вили;

б) клас Б - семейни хотели, хостели, пансиони, почивни станции, къщи за гости, бунгала и къмпинги;

в) клас В - стаи за гости и апартаменти за гости;

9. посетителските центрове за представяне и експониране на местното природно и културно наследство;

10. музеите и обществените и частните колекции с културни ценности и художествените галерии;

11. центровете за изкуство и занаяти и центровете за временни изложения с туристическа цел;

12. туристическите пътища/пътеки и веломаршрутите;

13. обектите за катерене, парапланеризъм и маршрутите тип „виа ферата“;

18. местата за наблюдение на диви животни и птици;

19. ловните стопанства по Закона за лова и опазване на дивеча;

20. винарните изби;

21. недвижимите културни ценности по Закона за културното наследство, културните институти по Закона за закрила и развитие на културата, защитените територии по Закона за защитените територии - в случай че са социализирани и предлагат условия за приемане и обслужване на туристически посещения и в съответствие с режимите за опазването им и с вътрешните правилници на лицата, на които е предоставено правото на управление.

1.2.2 СТРАТЕГИЧЕСКА РАМКА

Глобални цели на устойчивото развитие (ООН). Трансформиране на нашия свят: Дневен ред 2030 за устойчиво развитие.

От 17-те заложи цели, приети през август 2015 г. от 193 страни от Общата Асамблея на ООН, следва да се отбележат следните:

2. Премахване на глада, постигане на сигурност на храната и по-качествено хранене и насърчаване на устойчиво селско стопанство.

3. Осигуряване на здравословен начин на живот и стимулиране на благосъстоянието за всички във всички възрасти.

4. Осигуряване на достъпност и устойчиво стопанисване на водоснабдяването и канализацията за всички.

7. Гарантиране на достъп до финансово достъпна, надеждна, устойчива и съвременна енергия за всички.

8. Насърчаване на постоянен, приобщаващ и устойчив икономически растеж, пълна и продуктивна заетост и достоен труд за всички.

9. Изграждане на гъвкава инфраструктура, насърчаване на приобщаваща и устойчива индустриализация и стимулиране на иновациите.

11. Трансформиране на градовете и населените места в приобщаващи, безопасни, стабилни и устойчиви центрове.

13. Предприемане на спешни действия за борба с климатичните промени и въздействието им.

Документ за размисъл „Към устойчива Европа до 2030 г.“

Дефинираните предизвикателства, които трябва да намерят решение във всички страни на Европейския съюз, са:

- кръговата икономика;
- енергетика, сгради и мобилност, ориентирани към бъдещето;
- екологично производство на храни – от полето до трапезата.

В Официалния вестник на ЕС от 30 юни 2017 г. е публикувано Съвместно изявление на Съвета и представителите на правителствата на държавите членки, заседаващи в рамките на Съвета, на Европейския парламент и на Комисията - Новият европейски консенсус за развитие **„Нашият свят, нашето достойнство, нашето бъдеще“**. Устойчивите публични и частни инвестиции са жизненоважен двигател на устойчивото развитие. Те спомагат за диверсификацията на икономиката, стимулират растежа и откриването на достойни работни места, водят до създаване на иновативни продукти и услуги, свързват икономиките на развиващите се страни с регионалните и световните вериги за създаване на стойност, насърчават регионалната интеграция и търговия и задоволяват социални потребности. Програмата до 2030 г. и Планът за действие от Адис Абеба задават рамката, в която отговорните инвестиции могат да допринесат за устойчивото развитие във всичките му измерения.

ЕС и неговите държави членки ще предприемат действия за насърчаване на инвестициите, като съчетават финансирането за устойчиво развитие, техническата помощ за разработване на устойчиви проекти и привличането на инвеститори и мерки, с които да подпомогнат подобряването на икономическото управление и бизнес средата, борбата с корупцията и сътрудничеството с частния сектор. ЕС и неговите държави членки ще допринасят и за увеличаването на частните и публичните инвестиции в устойчивата на изменението на климата зелена икономика с ниски нива на въглеродни емисии.

ЕС и неговите държави членки ще се стремят да развият селскостопански пазари и вериги за създаване на стойност в страните партньори, които носят ползи за бедните и насърчават селскостопанската промишленост да създава работни места и добавена стойност. Това включва подкрепа за интегрирането на младите хора и овластяването на жените, както и стимулиране на научните изследвания и иновациите. Инвестициите в устойчиво селско стопанство и в хранително-вкусовата промишленост са необходими за диверсифициране на местните и регионалните производствени системи, предотвратяване на недохранването, стимулиране на ръста на производителността и създаване на достойни работни места, без да се нанасят вреди на околната среда.

Програма за развитие: България 2030

Във връзка с настоящата разработка заслужават внимание следните заложи цели:

- Цел. 1 Ускорено икономическо развитие.

„В годините след икономическата криза скоростта на икономическа конвергенция спада значително, като България губи допълнително позиции спрямо сравними икономики. Основна цел на политиката до 2030 г. е ускоряване на икономическото сближаване в рамките на ЕС, чрез целенасочена и фокусирана правителствена подкрепа за повишаване на специализацията в продукти и отрасли, характеризиращи се с по-висока технологична и научноизследователска интензивност, което ще позволи заемането на по-добри и по-престижни позиции в глобалните вериги на стойността. Своевременната технологична трансформация на икономиката и повишаването на ресурсната ефективност имат потенциала да я изведат на по-висока траектория на растеж, доближавайки жизнения стандарт на българския гражданин до средноевропейските нива.“

- Цел. 2 Демографски проблем.

„Неблагоприятните демографски тенденции, включващи отрицателен естествен прираст, интензивна външна миграция и застаряване на населението, изправят сериозни предизвикателства пред бъдещото функциониране на системите на социално осигуряване и подпомагане, здравеопазване, образование и публични финанси. Пазарът на труда е вече негативно повлиян от тези процеси, при ясна перспектива за изостряне на отрицателните последици още в средносрочен период. Като цяло, текущата демографска картина в страната и перспективите за нейното развитие в средносрочен и дългосрочен план показват, че при непроменени политики демографският фактор ще компрометира възможността на икономическата система да генерира висок и устойчив растеж и ще понижава ефективността на икономическата политика, насочена към осигуряването на (предпоставки за) такъв растеж. Ето защо, основна стратегическа цел на правителството е смекчаването на неблагоприятните демографски тенденции и обръщането им в по-дългосрочна перспектива.“

А по отношение ос 2. „Устойчива и зелена България“ е важно да се открият следните приоритети:

- П.4 Кръгова и нисковъглеродна икономика

Ще бъдат предприети действия за повишаване на нормата на кръговото (вторично) използване на материалите в икономиката. С цел постигането на по-добри резултати ще бъде осъществено въвеждането на нисковъглеродни, ресурсно ефективни и безотпадни технологии.

- П.6. Устойчиво селско стопанство

Приоритетни ще бъдат инвестициите в производството на плодове, зеленчуци, както и в животновъдството и биологично производство, в които страната има традиции и потенциал за развитие. Секторни интервенции ще бъдат насочени и към пчеларството и лозаро-винарския сектор. Значителният потенциал за развитието на биологично производство в страната ще бъде оползотворен освен чрез възможностите за финансиране в рамките на ОСП, така и чрез структурирането на финансови инструменти, които да подобрят достъпа на земеделските производители до финансов ресурс, който да им позволи да инвестират в развитието на биологично земеделие. Това от своя страна ще доведе както до устойчиво използване на наличните ресурси, така и до стабилизиране на доходите на земеделските производители.

Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022 г.

Националната стратегия за регионално развитие за периода 2012-2022 г. е приета с Решение на Министерски съвет №696/24.08.2012 г. Част от приоритетите са все още актуални и трябва да се имат предвид за периода 2021-2027:

- Интегрирано развитие – в градовете, в селските и в специфичните неформални райони;
- Излизане от границите на градовете в техните „зони на активно влияние“, внимание към селските райони с уникалните им черти, периферните райони, ефикасно използване на ресурсите, опазване на земята, заздравяване на връзките град – село. Териториална интеграция в граничните и транснационални региони (трансгранично коопериране – особено по външните граници на ЕС);
- Конкурентоспособност на регионите чрез силни местни икономики (местни продукти и пазари, привлекателна бизнес среда, силни общини);
- Подобрена обвързаност между индивиди, общини и предприятия (децентрализация, нисковъглеродна местна икономика, достъпност от градските центрове към периферията);
- Управление и обвързване на природните и културни ценности на регионите (защитени територии – зелени инфраструктурни мрежи на всички нива, управление на културното и природното наследство).

Актуализирана национална концепция за пространствено развитие 2013-2025 г.

В актуализираната национална концепция за пространствено развитие, приета с решение № 306 от 7 май 2020 г. на МС са важни следните постановки, които касаят община Ценово:

- Целенасочената подкрепа на селските райони с потенциал както за развитие на традиционни производства, така и за диверсифициране на икономическите дейности, се базира на специфичните характеристики на териториите и на интегрирането на ресурсите, на природните, културните и социалните ценности. Чрез тази подкрепа трябва да се постигне както съхраняване на населените места, които са важни опорни центрове в полицентричната урбанистична мрежа и на връзките между тях, така и на най-плодородните и ценни земи за селскостопанска дейност и изхранване на населението, на характерните културни ландшафти.

- Един от най-сериозните проблеми, пред които ще бъде изправена страната през следващите десетилетия ще бъде демографската криза с многостранните ѝ проявления.

Визия за бъдещето на Общата селскостопанска политика след 2020 г.

Общата селскостопанска политика (ОСП) след 2020 г. трябва:

- Да запази своя характер на обща политика на ЕС, включително в нейното финансово измерение;
- Да гарантира продоволствената сигурност и здравето на гражданите;
- Да осигурява устойчивост и конкурентоспособност на селското стопанство;
- Да гарантира равни условия за всички земеделски производители на единния пазар;
- Да насърчава социално-икономическото сближаване на селските райони;
- Да подпомага развитието на малките и средни земеделски стопанства;
- Да бъде опростена и разбираема за бенефициентите и европейските граждани;
- Да бъде щадяща към околната среда, да насърчава ефективното използване на природните ресурси и мерките за борба с климатичните промени.

Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северен централен регион за периода 2021-2027 г.

Основният девиз за развитието на този регион е „**СЕВЕРЕН ЦЕНТРАЛЕН РЕГИОН - бързо и устойчиво развиващ се европейски регион, интегрална част от Дунавското пространство, където младите хора виждат своето бъдеще и личностна реализация**“.

Основен фокус на политиката за развитие и устройство на територията следва да бъде засилването на конкурентоспособността на района на национално и европейско равнище, за да се поддържа силен икономически растеж и нарастване на благосъстоянието. Ключовите действия в този контекст са подкрепа за нови инвестиции с повишена ефективност, установяване на иновационен подход във всички сектори на икономиката, подобряване на инвестиционната среда и привличане на стратегически инвеститори, адаптиране на националната и регионална политика към нуждите и специфичните регионални условия за МСП и създаването на мрежи и инфраструктури, базирани на интелигентни технологии. Ускоряването и поддържането на устойчив растеж в Северен централен район е свързано със създаването на нови работни места в секторите и производствата с добавена стойност, иновации и технологии, без да се подценява потенциала на селското стопанство за модернизация, с поддържането на ефективен регионален и местен пазар на труда. За община Ценово това може да се отрази в развитие на туризма и повишаване на ефективността от земеделието.

Областна стратегия за развитие на област Русе за периода 2014-2020 г.

Икономическият облик на Община Ценово се определя от развитието на аграрния сектор и предприятията от преработващата промишленост. От земеделски кооперации, сдружения и частни земеделски стопани се обработват около 143 810 дка, засети предимно със зърнени и технически култури, заемащи около 90% от стопанисваните площи. Немалък е делът и на животновъдството в личните стопанства, където се отглеждат предимно крави, овце, свине, птици.

Актуални са и констатациите за развитието на област Русе.

Структурата на туристическите дейности (туроператорски, туристическа, агентска и информационна) показва следните основни характеристики:

- в останалите общини се осъществява сателитен тип туристическа дейност, която е изцяло зависима от културния и икономически център град Русе;
- все още слабо е развито семейното хотелиерство, както в община Русе, така и в останалите общини;
- незадоволително е развитието на туристическата информационна дейност.

От значение е да се отбележи, че туризмът е мощен стимулатор за развитието и на останалите отрасли от икономиката в област Русе. След приемането на България за член на ЕС, потокът на туристи в национален мащаб рязко се е увеличил, а особен интерес към страната ни проявяват туристите от Румъния. Област Русе, като най-близка дестинация и граничеща с Румъния, също се радва на засилен интерес. Негативно се отразяват въведените такси за преминаване през Дунав мост, липсата на адекватна инфраструктура и изключително неприветливия вид на крайбрежната зона. Привличането на туристи, чрез промотиране на специфичното природо-географско разположение на област Русе, историческите и културни забележителности все още не дават значими резултати в тази посока. Това се дължи преди всичко на недоразвитата мрежа от места за настаняване, недостатъчно интересни атракции и интегрирани туристически пакети и маршрути.

Общините са и основните бенефициенти по отношение развитието на туристическата инфраструктура. В тази връзка възможностите, които предоставят оперативните програми (ОП), следва максимално да бъдат използвани за създаване и промотиране на природни, културни и исторически атракции, туристически маршрути и пътеки, посетителски центрове и модернизация на довеждащата инфраструктура.

Стратегия за устойчиво развитие на туризма в област Русе 2020-2030

Сред по-значимите природни, културно-исторически ресурси на областта е включен римски каstel „Ятрус“ в община Ценово, село Кривина. В стратегията се предвижда реализация на проект на община Ценово за разкриване на отбранителната система и кулите на римския каstel „Ятрус“, който да представи проучваната римска крепост в съхранен обект, подходящ за туристически посещения. Той се явява част от визията за утвърждаване на Дунавския Римски Лимес (границата на римската империя) като обект под егидата на ЮНЕСКО. Той притежава силен туристически потенциал, тъй като едновременно с номинацията в предварителния списък за Световно културно наследство, по същите места се утвърждава сертифицираният европейски културен маршрут „Пътят на римските императори и Дунавският път на виното“. Този маршрут обединява Хърватска, Сърбия,

Унгария, Румъния и България и представлява широка туристическа платформа за развитие. В стратегията са предвидени инвестиции за:

- подобряване достъпността, безопасността и привлекателността на туристическите обекти в т.ч. до:
 - паметника на Хаджи Димитър и Стефан Караджа при с. Новград, община Ценово;
 - изграждане на инфраструктура до Римски кастел „Ятрус“;
 - реставрация на кастела;
- изграждане на летен амфитеатър за провеждане на културни мероприятия в с. Ценово;
- реставрация на етнографски музей в с. Новград, общ. Ценово.

Интегриран план в областта на енергетиката и климата на Република България 2021-2030

В този план са заложили следните цели, които трябва да се имат предвид при разработката на Плана за интегрирано развитие на община Ценово:

- Декарбонизация;
- Енергийна ефективност;
- Възобновяеми енергийни източници – диверсификация на енергопроизводството.

Интегрирана стратегия за развитие на енергийна ефективност на ниво трансграничен регион Русе-Гюргево 2020-2027

Мисията на партньорите в проекта - Областна администрация Русе, Окръжен съвет Гюргево и Общинска администрация Ценово **за постигане на визията** отчита правомощията и възможностите за подкрепа от партньорските организации за използване на енергия от ВЕИ и мерки за енергийна ефективност. Съобразно спецификите в правомощията и възможностите на трите организации да влияят върху процеса за промяна към „Зелена икономика“ в региона е дефинирана следната мисия в изпълнението на Стратегията:

„Да се ускори приложението на ВЕИ и на мерките за енергийна ефективност за подкрепа на балансираното и устойчиво развитие на общините в трансграничния регион Русе-Гюргево чрез избор на перспективен технологичен микс, организация и ефективно партньорство за прилагане на ноу-хау от страната и водещи региони в ЕС“.

1.3. ОТГОВОРНОСТИ НА ИНСТИТУЦИИТЕ И ПАРТНЬОРИТЕ ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО И ПРИЕМАНЕТО НА ПИРО

Общи изисквания към подготовката, съгласуването и приемането на ПИРО

Съгласно ЗРР и Правилника за неговото прилагане няколко са основните фигури в процеса на подготовка, съгласуване и приемане на ПИРО – кметът на общината, общински съвет, заинтересованите органи и организации - икономическите и социалните партньори, както и физически лица и представители на юридически лица, имащи отношение към развитието на общината.

Функцията на организатор при изготвянето и съгласуването на ПИРО има кметът на общината, който осъществява координация и контрол по процесите. Съгласно Методическите указания с негова заповед се сформира работна група по подготовка,

изготвяне и одобрение на ПИРО. В нея следва да са представени възможно най-много представители на заинтересованите страни в общината. Останалите заинтересовани лица трябва да имат постоянен достъп до информация за процеса и възможност за даване на становища и предложения при изготвянето на ПИРО, а в последствие и при неговата реализация.

Със заповед на кмета изготвянето на ПИРО се възлага на външен изпълнител (при спазване изискванията на ЗОП) или се разработва със собствен капацитет. Кметът е този, който, чрез заповед, организира и публично обсъждане на проекта на ПИРО и на ЕО по реда на чл. 20 от Наредбата за условията и реда за извършване на екологична оценка на планове и програми в случаите, в които такава оценка е била изискана.

Общинският съвет е органът, който приема ПИРО на общината и контролира осигуряването на съответствие на общия устройствен план с плана за интегрирано развитие.

Заинтересованите лица имат право да дават аргументирани предложения при изготвянето на ПИРО и да получават информация при поискването ѝ.

Одобреният план за интегрирано развитие на община се представя от кмета на общината пред съответния областен съвет за развитие в срок до три месеца от неговото приемане от съответния общински съвет. ПИРО и решението на общинския съвет за неговото приемане се публикуват на страницата на общината в интернет, както и на портала за обществени консултации на Министерския съвет.

Изменение и актуализация на ПИРО

Изменение и актуализация на плана се допуска при условията, посочени в ППЗРР:

- при съществени промени на икономическите и социалните условия в общината;
- в резултат на промени в свързаното национално законодателство или в законодателството на ЕС;
- при съществени промени в секторни стратегии и програми, влияещи върху изпълнението на плана.

Същевременно, актуализация на програмата за реализация на плана може да бъде извършвана периодично въз основа на изводите и препоръките в годишните доклади за наблюдение с цел осигуряване на ефективност и ефикасност при изпълнението му и постигане на целите и приоритетите за развитие. Периодичната актуализация на програмата за реализация и приложенията към нея се извършва с цел включване на нови мерки, дейности, проекти или източници на финансиране. Така например, в случай на възникнала възможност за включването на допълнителни ресурси – средства от оперативните програми за периода 2021-2027 г. или от други национални или донорски проекти и програми, при актуализацията на програмата за реализация могат да бъдат идентифицирани допълнителни проектни идеи, които да бъдат финансирани с допълнителните ресурси. Допълнителни мерки, дейности и проекти/проектни идеи се включват в програмата или приложенията към нея само чрез обосновка на приноса им към постигането на целите и приоритетите на плана при спазване на принципа на интегриран подход.

Изготвеният актуализиран ПИРО се приема при условията и по реда за изработване и приемане на плана.

Наблюдение и оценка на ПИРО

Наблюдението на плана се осъществява в съответствие с разпоредбите на ППЗРР. Кметът на общината организира наблюдението на изпълнението на ПИРО чрез разработване на годишен доклад за всяка година от действието на плана. Съгласно изискванията на ЗРР, за изпълнението на всеки ПИРО се извършва последваща оценка не по-късно от една година след изтичането на периода на неговото действие. Последващата оценка включва:

1. оценка на степента на постигане целите и устойчивостта на резултатите;
2. оценка на общото въздействие;
3. оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
4. изводи и препоръки относно провеждането на политиката за регионално и местно развитие.

1.4. СТРУКТУРА НА ПЛАНА ЗА ИНТЕГРИРАНО РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЦЕНОВО

Структурата на плана за интегрирано развитие на община Ценово е изцяло съобразена с разпоредбите на чл. 13 от ЗРР и методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО 2021-2027 г., публикувани от МРРБ. Тя е изцяло в синхрон с най-добрите практики на стратегическото планиране на териториите.

Структурата на плана следва използвания методически подход при изготвянето му. Документът започва с представянето на резултатите от проведените социално-икономически и пространствени анализи на територията, които представят ситуацията в общината и очертават тенденциите в развитието ѝ до 2027 г. След това продължава с оценка и изводи от аналитичната част. На тяхна база е формулирана визия и са отправени стратегически предложения (цели и приоритети за развитие на общината). Накрая са разписани основните инструменти за успешната реализация, включително наблюдението и оценката на плана. Неразделна част от документа са съпътстващите го приложения, изготвени в процеса на неговото разработване.

1.5. МЕТОДИ И ПРИНЦИПИ, ИЗПОЛЗВАНИ ПРИ ИЗГОТВЯНЕТО НА ПИРО

При разработката на ПИРО за община Ценово бяха използвани следните:

Методи:

- Документалният метод;
- Контент анализа;
- Методът на сравнението;
- Идентификация на критерии;
- Системен анализ.

Принципи:

- Публичност;
- Достоверност на данните;
- Липса на дискриминация;
- Повишаване благоденствието на населението и икономически просперитет на общината.

2. ТЕРИТОРИАЛЕН ОБХВАТ И АНАЛИЗ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО, СОЦИАЛНОТО И ЕКОЛОГИЧНОТО СЪСТОЯНИЕ, НУЖДИТЕ И ПОТЕНЦИАЛИТЕ ЗА РАЗВИТИЕ НА СЪОТВЕТНАТА ТЕРИТОРИЯ

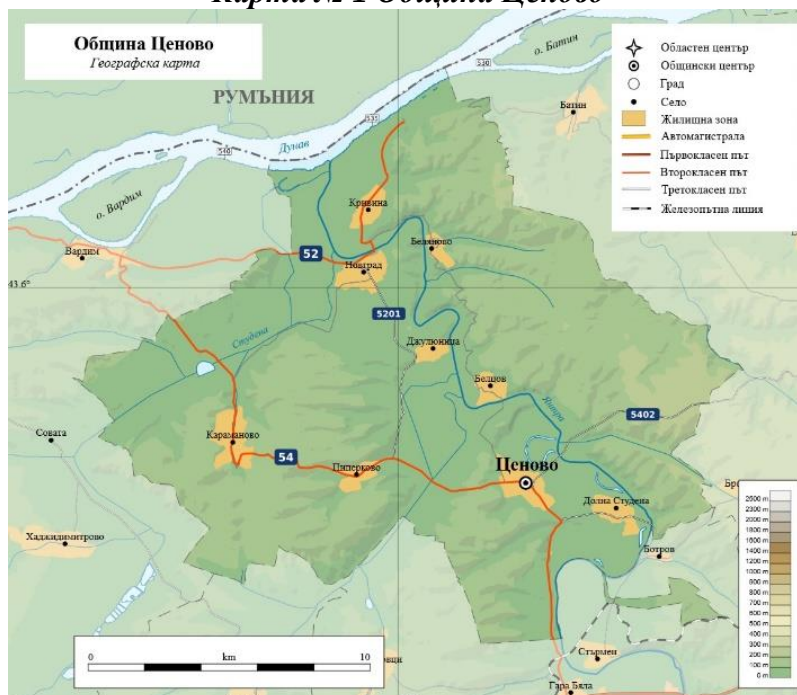
2.1. ОБЩА ХАРАКТЕРИСТИКА НА ОБЩИНА ЦЕНОВО

2.1.1. ПРИРОДОГЕОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Географско местоположение и достъпност

Община Ценово се намира на територията на Северен централен регион, съгласно Закона за регионално развитие (NUTS-2). Общински център е село Ценово, което най-голямото от населените места в общината.

Карта № 1 Община Ценово

Източник: Гугъл мап

Карта № 2 Северен централен регион

Източник: АНКПР

Община Ценово заема площ от 249,7 км², което представлява 8,91% от територията на област Русе и 1,67% от територията на СЦР. Общината граничи на север с река Дунав, на запад с община Свищов, на юг с общините Полски Тръмбеш (област Велико Търново) и Бяла (област Русе), а на изток – с община Борово. Разположена е на 45 км. от гр. Русе и на 32 км. от гр. Свищов.

Като транспортно-географско разположение община Ценово и нейният център са разположени на 7 км. от първокласния път Русе – Бяла – Велико Търново, който е част от трансграничен транспортен коридор №9. Основните пътни артерии са с градовете Русе, Бяла и Свищов, които са от клас II, а останалите – от по-нисък. Вследствие на това няма замърсяване на въздуха от преминаващи транспортни средства. Община Ценово е извън списъка на населените места и райони от областта с измерени максимални еднократни стойности на вредните показатели, съгласно българския Закон за атмосферния въздух.

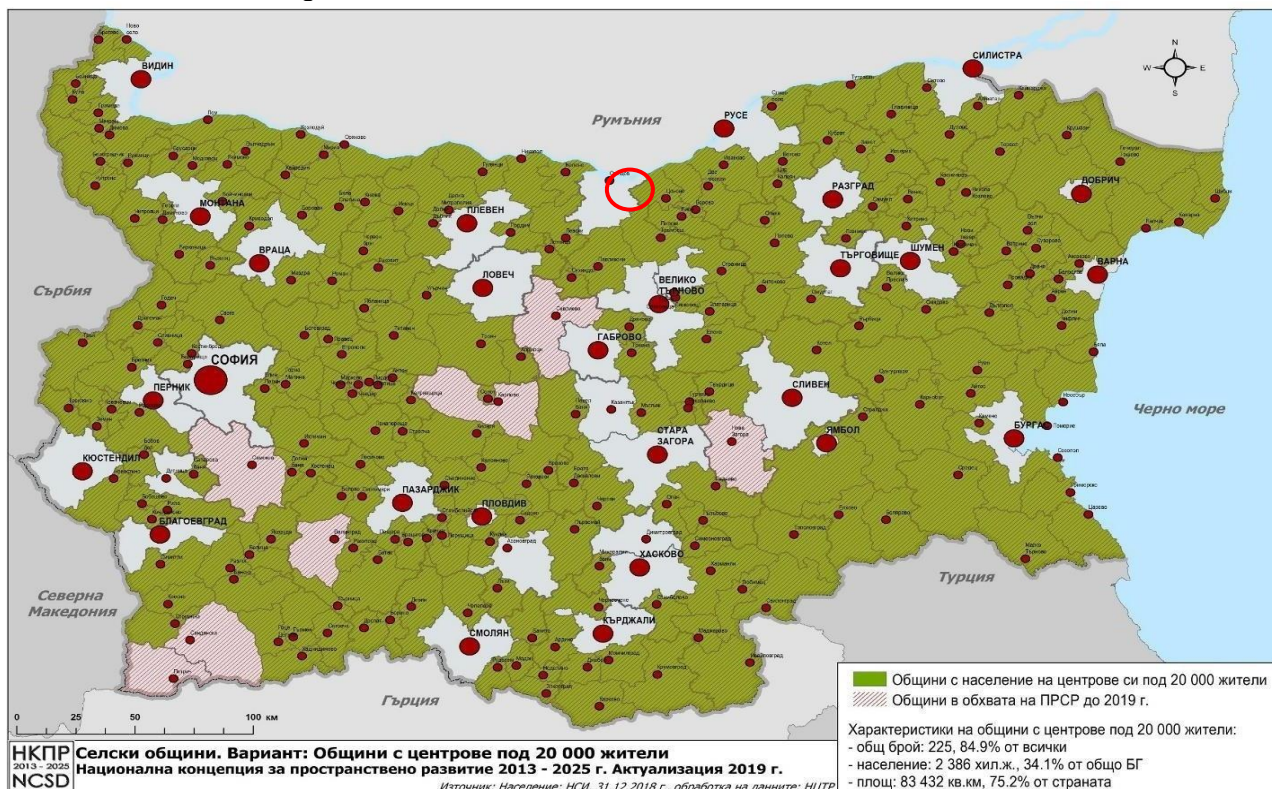
Община Ценово обхваща 9 населени места (села) с отстояние от общинския център – село Ценово както следва:

Таблица № 1 Отстояние на населените места спрямо общинския център

с. Белцов	с. Беяново	с. Джулюница	с. Долна Студена
5 км.	12,8 км.	9 км.	3,8 км.
с. Караманово	с. Кривина	с. Новград	с. Пиперково
11,5 км.	16 км.	12,7 км.	6,7 км.

Източник: Собствени изчисления

Карта № 3 Общини с население под 20 000 жители

Източник: АНКПР

Община Ценово има специфични предимства по отношение на местоположението си, като те произтичат от близостта на общината до реките Дунав и Янтра, както и терасирани територии с наличието на плодородни земи - част от Дунавската хълмиста равнина.

Геоложка характеристика и релеф

Релеф и поземлени ресурси

Територията на общината обхваща част от източната Дунавска хълмиста равнина, която тук има малко по-разнообразен релеф. Около устието на река Янтра (Кривина) надморската височина е 20 метра, а в местността „Липите“, източно от село Белцов, надморската височина е 252 метра. Река Янтра прави голям завой на територията на общината, като са се образували впечатляващи меандри.

По-голяма част от хълмовете са заоблени – залесени или терасирани.

Фигура № 1 Изгледи, показващи особеностите на релефа на община Ценово

Източник: Гугъл

Дунавският бряг на Община Ценово е нисък. На по-голямата част от дължината му има изградена дига и отводнителни системи: Вардим-Новград и Батин-Кривина.

Съществуват релефни образувания като: Дядо Старчовата пещера край с. Белцов, карстовите образувания - Хайдушките дупки и Кралимарковските стъпки в местността „Чуката“, както и живописните меандри и старици (крайречни езера) по поречието на р. Янтра.

По отношение на баланса на територията като поземлен ресурс, цялата област Русе се отличава със значително по-висок от средния за страната дял на земеделските земи (76%

спрямо 58,7%). Община Ценово, не само че не прави изключение от този показател, но има и най-висок процент.

Това води и до друг извод, че използването на земеделието и природната среда като основа за развитие на общинската икономика и създаване на заетост, трябва задължително да присъстват във визията за устойчиво и балансирано развитие на общината, и в тази посока да бъдат използвани част от основните средства от европейските и национални фондове по отношение на подобряване на качеството на живот на населението в общината.

Климат

Климатът в общината е умереноконтинентален. Особеностите на релефа създават благоприятни условия за безпрепятствено нахлуване на студените континентални въздушни маси. Поради тези причини, като характерност и за цялата Русенска област е, че в сравнение с другите ниски части на страната, зимата тук е сред най-студените, пролетта настъпва рано и е сравнително хладна, лятото е горещо, а есента е по-топла от пролетта.

Средната годишна температура е около +12°C, средната юлска - около 22°C/24°C, а средната януарска от 0°C до -3°C. Средно към 20-25 октомври температурата на въздуха спада под 10°C, а първите есенни мразове настъпват след 15 ноември.

Средната годишна скорост на вятъра е 2,3 м/сек. Преобладават югозападните, западните и източните ветрове, а през летните месеци - и южните. Суховеите през лятото и недостатъчната влага на места причиняват ерозия. Западните ветрове през лятото причиняват гръмотевични бури и градушки. Често явление тук са и температурните инверсии, сланите, поледиците и мъглите по поречието на реките Дунав и Янтра.

Средногодишното количество на валежите е 550-650 мм (малко над средното за страната), а в крайбрежните низини е под 500 мм. Това налага изкуственото напояване на земеделските култури. Зимните застудявания обикновено са придружени от чести ветрове, с посока главно от североизток и север. Широката отвореност на територията на север на цялата област е причина ветровете да отвяват снежната покривка и да нанасят поражения на посевите. Често снежните бури през зимата създават транспортно-комуникационни и битови проблеми. Сумата на валежите през зимния сезон е най-малка – между 85-120 мм.

Снежната покривка е неустойчива, образува се към 5-10 декември и рядко се задържа за по-дълго време. Въпреки студената зима, благодарение на малката надморска височина и бързо нарастващия ден, пролетта настъпва рано. Характерни за нея са късните пролетни мразове, които се прекратяват едва към 18-20 април.

Валежите през пролетта са малко по-големи от тези през зимата и достигат 135-170 мм. Валежният максимум е през летния сезон - 150-200 мм, но поради високите температури на въздуха, повърхностните слоеве на почвата (2–10 см.) твърде често остават с много малко влага. Сумата на валежите намалява и е около 115-145 мм.

2.1.2. НАСЕЛЕНИЕ, СЕЛИЩА И ИКОНОМИЧЕСКА ХАРАКТЕРИСТИКА

Население

Таблица № 2 Население към 31.12.2019 г. в община Ценово

Общо			В градовете			В селата		
всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
4 788	2 395	2 393	-	-	-	4 788	2 395	2 393

Източник: НСИ

През 1992 г. населението на общината е било 9 472 жители, през 2001 г. – 7 975 жители, а през 2011 г. – 5 923 жители, което означава, че днес населението е намаляло почти 2 пъти спрямо 1992 г.

Според последните данни от ГРАО от 31 декември 2019 общият брой на регистрираното население в община Ценово е 5342 души, а според данни на общината около 800 души е ромското население. Ромската общност населява основно селата Ценово – 300 души; Долна Студена – 250 души и село Караманово - около 250 души.

Селища

Общината има 9 населени места с общо население по данни от последното национално преброяване 5 923 души (към 01.02.2011 г.). Предстои ново национално преброяване 2021 г.

Таблица № 3 Население по населени места

Населено място (Старо име)	Преброяване (от февруари 2011 г.)	По настоящ адрес (ГРАО от 2015-03-15)	Площ (km ²)	Гъстота (д/km ²)
Белцов	446	403	25,254	15,96
Беляново	125	116	13,650	8,50
Джулюница	270	226	13,521	16,71
Долна Студена	828	810	31,521	25,70
Караманово	887	875	47,775	18,32
Кривина	470		27,342	14,37
Новград	957	853	27,955	30,51
Пиперково	361	327	23,689	13,8
Ценово	1 579	1 635	47,497	34,42
Общо за общината	5 923	5 670	258,204	21,96

Източник: НСИ

Икономическа характеристика

Място и роля на община Ценово в областта и региона.

Община Ценово е на трето място като територия в област Русе и на последно място като население.

Икономическият облик на община Ценово в Стратегията на област Русе се определя от развитието на аграрния сектор. От земеделски кооперации, сдружения и частни земеделски стопани се обработват около 143 810 дка, засети предимно със зърнени и

технически култури, заемащи около 90% от стопанисваните площи. Немалък е делът и на животновъдството в личните стопанства, където се отглеждат предимно крави, овце, свине и птици.

Таблица № 4 Произведена продукция по текущи цени от стопанските единици в хил.лв.

Област/Общини	2006 г.	2008 г.	2010 г.	2014 г.	2016 г.	2018 г.
Област Русе	2 151 868	3 422 545	2 767 881	3 971 031	4 574 346	5 078 687
Община Ценово	7 428	11 359	13 546	22 743	20 827	21 575
Отн. дял в %	0,35	0,331	0,489	0,57	0,45	0,42

Източник: Стратегия за развитие на област Русе

Област Русе има сериозен потенциал и традиции в зеленчукопроизводството, особено в общините Сливо поле, Русе и Ценово. Подотрасълът обаче не може да се развие и да достигне предишните обеми на производство, поради липсата на работещи преработвателни предприятия и проблеми с напояването на площите. По тези причини зеленчукопроизводството днес се развива върху малки площи от 1 до 10 дка, без възможности за партидност (изпълване на една транспортна единица над 10 т. с един вид и сорт зеленчуци). Голям дял имат черупковите насаждения. Липсата на сериозни инвестиции в областта на преработката на селскостопанска продукция възпрепятства ефективното развитие на сектора и многообразието на произвежданата продукция. Община Ценово няма сериозно присъствие в произведената продукция в областта. Същевременно положителна е тенденцията за увеличаване на дълготрайните материални активи, тъй като това подобрява показателя кредитен рейтинг на общината.

Таблица № 5 Справка за разходите за придобиване на дълготрайни материални активи в общината

Година	Разходи за придобиване на ДМА през текущата година чрез строителство и закупуване		Придобити ДМА през текущата година чрез строителство и закупуване
	Общо	В т.ч. за употребяване ДМА	
2014	5 293	486	5 412
2015	18 202	286	18 088
2016	5 019	204	4 599
2017	2 895	167	2 731
2018	3 870	217	3 456

Източник: ТСБ, Русе

2.1.3. ИСТОРИЧЕСКО РАЗВИТИЕ И КУЛТУРНО НАСЛЕДСТВО

Историческа характеристика

На територията на община Ценово са открити 28 културно-исторически обекта включително праисторически, антични, римски и средновековни, които са разпределени в землищата на всички 9 села в рамките на общината.

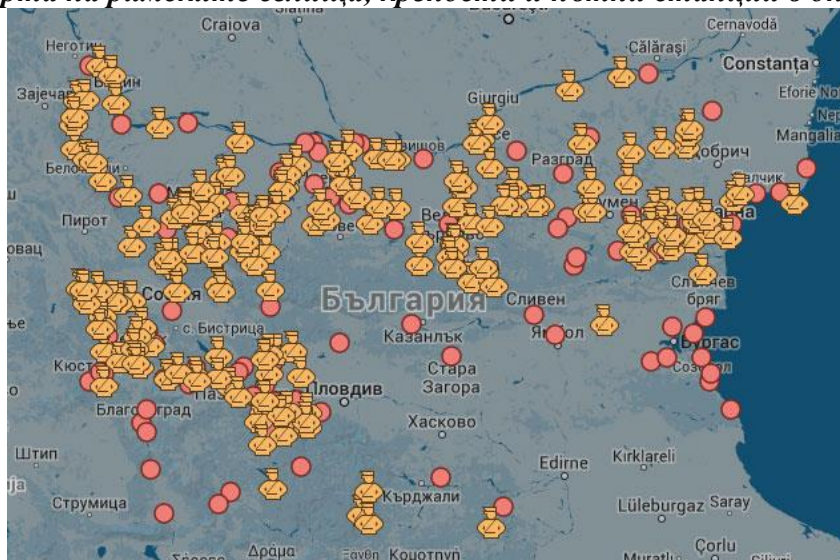
Най-впечатляващ е римският кастел Ятрус до село Кривина. Името Ятрус се среща в римските пътни карти от III в. Там Ятрус е отбелязан като пътна станция, разположена на главния военен път, свързващ Сингидунум (дн. Белград) с делтата на Дунав. В „Пойтингерова карта“ Ятрус е поставен на 9 римски мили от Нове (до дн. Свищов) и на 16 мили от Тримамииум (до с. Мечка). Пръв Карел Шкорпил отъждествява развалините при днешното село Кривина с римския Ятрус. Локализация е потвърдена от дългогодишните

българо-немски археологически проучвания. Благодарение на тях Ятрус се превръща в най-добре проучения късноримски военен лагер в днешна България. Установено е съществуването и на по-ранно селище, предшественик на късноримската крепост. Селището е функционирало заедно с пътната станция през II-III в. и вероятно е играло роля в граничната отбрана на империята, особено през първата четвърт на IV в. – по времето на император Константин I (306 – 337 г.). Кастелът Ятрус е разположен върху неголямо възвишение, издигащо се над блатистото устие на р. Янтра. Мястото е естествено защитено със стръмни склонове от север и североизток. Крепостта на площ около 3 ха следва очертанията на хълма, което определя и неправилната ѝ форма. Широчината на крепостната стена в отделните сектори е от 3 м до 3,50 м, а предполагаемата и височина е била 10 м. От външната страна на стената са разположени 10 силно издадени, масивни U-образни кули. Две от тях отбраняват единствената порта на кастела. Ядро на укрепителната система на Ятрус е една голяма правоъгълна кула, която по своите внушителни размери (30,50 м x 15,30 м) е без аналог сред паметниците на римското военно строителство в днешните български земи. Ятрус просъществува до VII век, когато рухва под ударите на прииждащите от север славяни, авари и прабългари. Върху развалините му през VIII – XIII век съществува старобългарско селище. През 1958 г. са открити източна порта, обществени и частни сгради, две старохристиянски базилики и др. Намерени са железни мечове, керамика, златни монети от 10 век, железни оръдия на труда и др.

Ятрус тепърва ще разкрива своите тайни. Общата покрита територия на разкопките при проучванията през 2018 и 2019 г. е 4,71 кв. км, а регистрираните обекти – 37. Данните от проведените теренни издирвания значително обогатяват информацията за гъстата селищна система през древността в района на левите брегове на долните течения на реките Янтра и Студена. От регистрираните обекти 20 са идентифицирани като надгробни могили, 11 – като селищни обекти и обекти с неопределена функция, един като участък от античен път. Територията западно от с. Новград е гъсто заселена през Късната желязна епоха (КЖЕ), Римската епоха (основно II – III в.) и Ранното средновековие. Там се откриват и следи от обитаване и от праисторията (Ранната желязна епоха и единични следи от Бронзовата епоха) и Късната античност. Регистрирани са единични материали от Зрялото средновековие (XIII – XIV в.).

В околностите на с. Кривина са открити пещи за негасена вар с потенциал от 200 тона на месец. Те са запазени в добро състояние и имат сравнително голям размер и разнообразно оформление. Седем пещи са открити и други три са частично открити. Общият брой на варови пещи вероятно е бил още по-голям. Те са с крушовидно или леко овално оформление. Същевременно все още не е установено за кого е била предназначена тази вар. За крепостта Нове край Свищов е било по-изгодно да се произвежда на място, отколкото да се вози от територията на крепостта Ятрус на разстояние от 20 км. и при това срещу течението на р. Дунав. А около крепостта Ятрус също така не е установено използването на тази вар за изграждане на крепостни стени. Въпреки съгласуваните усилия на българо-германския проект, работещ в късноантичния форт на Ятрус, край с. Кривина, от 1992 до 2002 г., все още не е разкрита военната инсталация, контролираща устието на река Янтра.

Карта № 4 Карта на римските селища, крепости и пътни станции в днешна България

Източник: <http://epicenter.bg/article/archive/53252/11/0>, България с най-много римски крепости по Дунав

Културно наследство, бит и културна инфраструктура

На територията на община Ценово се намират следните народни читалища: „Христо Ботев 1898“ с. Ценово, „Пробуда 1922“ с. Белцов, „Пробуда 1927“ с. Беляново, „Пробуда 1923“ с. Долна Студена, „Просвета 1936“ с. Джулюница, „Светлина 1905 г.“ с. Караманово; „Отец Паисий 1931 г.“ с. Кривина; „Христо Ботев 1927“ с. Новград; „П. Р. Славейков“ с. Пиперково.

Читалището в с. Ценово е културен център на общината. Към него са организирани: групи за автентичен фолклор, женска и мъжка фолклорни групи, група за стари градски песни, детски и младежки танцови състави. Действат и клубове за фолклорно пеене, народни танци, краезнание, клуб „Ромско сърце“. Читалището е организатор на фолклорния събор „Ценово пее и танцува“.

В останалите читалища в общината функционират: любителски театрални състави, фолклорни групи, певчески групи, школи по народни танци и други. Към всички читалища има библиотеки, в повечето от които има и интернет центрове.

Общината участва като партньор на местно ниво в проект за модернизиране на НЧ „Христо Ботев 1898“ с. Ценово и НЧ „Христо Ботев 1927“ с. Новград по Програма „Българските библиотеки – място за достъп до информация и комуникация за всеки, 2009-2013“.

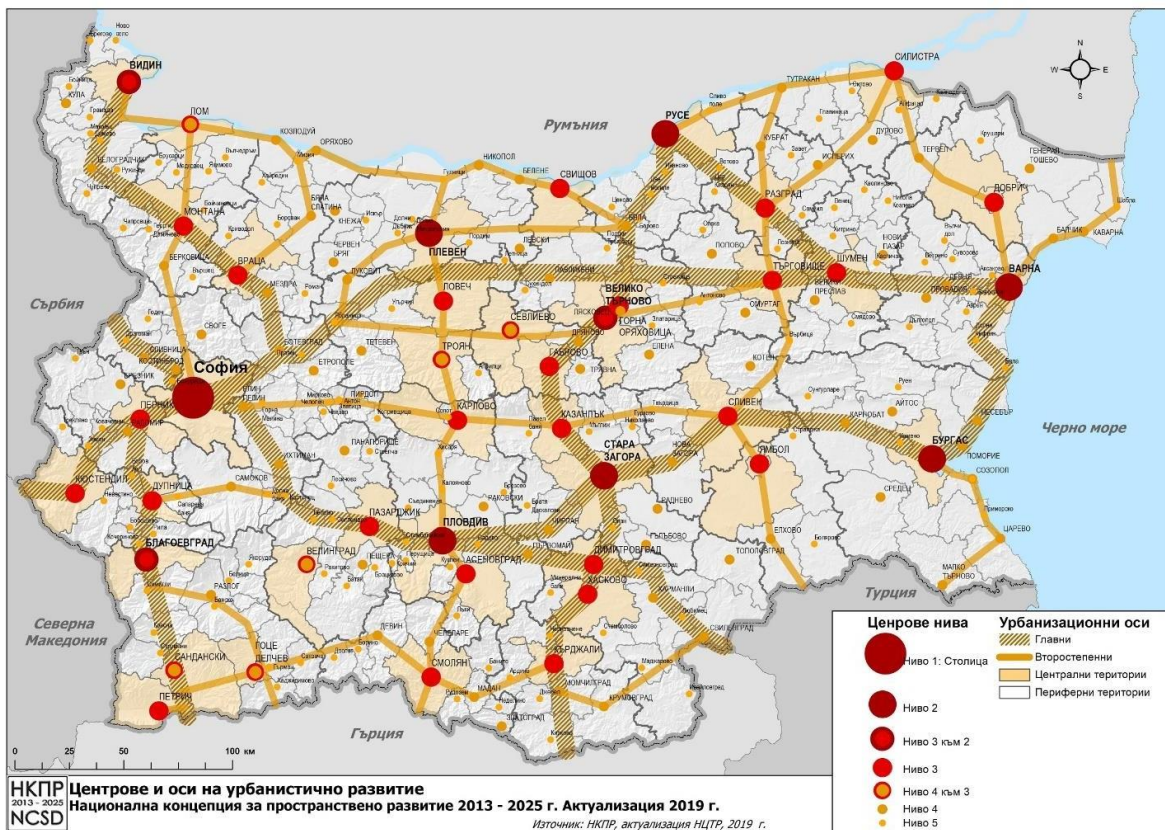
В с. Новград, в сградата на старото училище е организиран Етнографски музей за поминъка, бита и културата на района. Могат да се видят разкрити археологически находки от пр.н.е.; експонати, свързани с четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа; занаяти на хората в миналото; съвременния начин на живот – икономика, образование и бит преди демократичните промени.

С финансовата подкрепа на Фондация „Лале“ по проект „Да съхраним за идните поколения“ е организирана етнографска сбирка в с. Ценово. Състои се от монети, съдове за хранене, носии от русенския край, оръдия на труда и др. За село Пиперково е написана от Йордан Павлов книгата „Душата на село Пиперково“, видяна през живота на българина. В нея са описани специфични за селото обичаи, празници, диалектни думи.

2.1.4. ФУНКЦИОНАЛНА СТРУКТУРА И ВРЪЗКИ СЪС СЪСЕДНИТЕ ТЕРИТОРИИ

По отношение на урбанистичното развитие от НКПР община Ценово се намира в триъгълника Свищов – Бяла - Русе.

Карта № 5 Оси на урбанистично развитие

Източник: АНКПР

Осите на урбанистично развитие са исторически обусловени и достатъчно инертни, за да не бъдат предмет на ревизия в рамките на 5-10 години. Затова Актуализацията на НКПР стъпва на вече определените оси и гради стратегията си върху тях. Мрежата от главни и второстепенни оси на урбанизация следва направленията на транспортно-комуникационните артерии и по този начин не остава затворена в националното пространство, а се свързва с осите на развитие и в съседните страни. За повишаване на обема и интензитета от функции в урбанизационните оси е необходимо:

- Доизграждане на важните геостратегически оси за връзките на България, Европа и Азия, с държавите от Дунавския и Черноморския регион (елементите на TEN-T мрежата в националната територия);
- Осигуряване на устойчива комуникационно-транспортна система в Националното пространство за равнопоставен достъп от второстепенните до главните оси и до центровете на административни, социални, културни и туристически услуги;
- Изграждане на основните свързващи елементи за поддържане на Полицентричния модел - предпоставка за добро взаимодействие между градовете и селата;
- Изграждане на липсващите второстепенни връзки в отдалечени и периферни територии, особено осигуряващите достъп до природни и културни туристически ресурси.

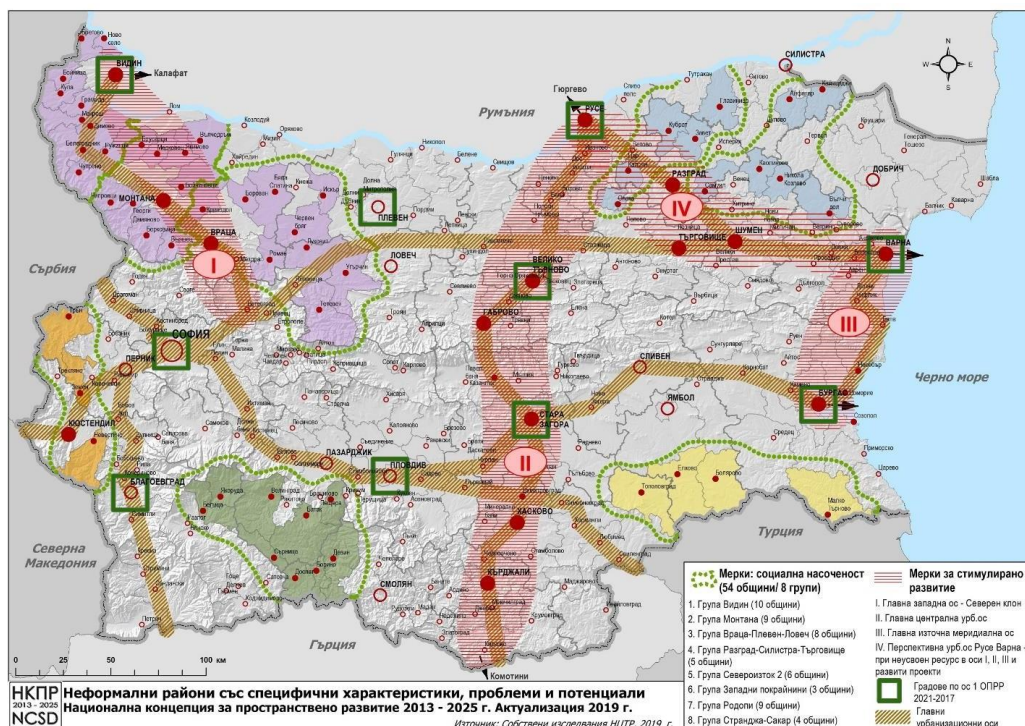
Карта № 6 Туристически райони

Източник: АНКПР

Определянето на обхвата на Дунавското крайбрежие също показва различия според целите. В АНКПР, като дунавски са приети 24 общини, имащи граница с р. Дунав: Брегово, Ново село, Видин, Димово, Лом, Вълчедръм, Козлодуй, Мизия, Оряхово, Долна Митрополия, Гулянци, Никопол, Белене, Свищов, **Ценово**, Борово, Иваново, Русе, Сливо поле, Тутракан, Главиница, Ситово, Силистра.

Карта № 7 Неформални райони със специфични характеристики и потенциали

Източник: АНКПР

Прилагайки критерия на ПРСР (община без населено място с над 30 хил. жители), 232 общини в България са определени като „селски“. Те обхващат 81,2% от територията и 39% от населението. Безспорно, това е голям брой и обхват. Прилагайки лансираната в Актуализацията на НКПР европейска методика с трите категории урбанизирани територии, една част от общините ще попаднат в средната категория, а за селски/слабо урбанизирани ще останат 152 общини. Тази делимитация е използвана и в предложенията за намиране на оптимално решение за обхвата на ОПРР и ПРСР след 2020 г.

Актуализацията на НКПР предлага и диференциация на редуцираната група селски общини (152 бр.), съгласувана с МЗХГ:

- Селски общини в близост до градски център до 3-то ниво - в границите на 30 минутен изохрон;
- Периферни селски общини, отдалечени от градски център до 3-то ниво, извън границите на 30 минутния изохрон – вътрешна периферия, планински и гранични;
- Селски общини, важни аграрни, индустриални и туристически центрове.

Общините с градски център с население до 20 000 души, които попадат в обхвата на ПРСР са 224 на брой и са с население, наброяващо 2 401 000 души (34% от това на страната), а делът им от националната площ е 75%.

На карта № 7 са визуализирани мотивираните обекти за насочване на два типа целеви инвестиции – със **социална насоченост** (8 групи от най-слабите и застрашени общини) и такива за **стимулирано развитие** (3 главни урбанизационни оси и една допълнителна). Община Ценово попада в обсега на бъдещи целеви инвестиции.

Карта № 8 Пространствени връзки - съседни страни

Източник: АНКПР

- Подкрепа за полицентрично и балансирано териториално развитие;
- Насърчаване на интегрираното развитие в градовете, в селските и в районите със специфични характеристики;
- Териториална интеграция в трансгранични функционални зони;
- Осигуряване на конкурентоспособност на регионите на глобалния пазар чрез силни местни икономики;
- Подобряване на териториалната свързаност;
- Управление на екологични, ландшафтни и културни ценности.

32

2.1.5. ИЗВОДИ ОТ ОБЩАТА ХАРАКТЕРИСТИКА

Проблеми:

- Демографска криза, устойчиво намаляване на населението;
- Недостатъчни приходи, респ. липса на финансов ресурс за реализиране на собствена икономическа политика;
- Отдалеченост от основни транспортни артерии;
- Суров климат – голяма амплитуда на температурите.

Потенциали:

- Уникални природни забележителни – скални пещери, меандри;
- Интересни запазени обичаи;
- Специфична флора и фауна;
- Исторически артефакти;
- Възможности за спорт - риболов, каякуване и др.;
- Възможност за биологично земеделие;
- Участие в крайдунавската туристическа територия;
- Трансгранично сътрудничество.

2.2. СЪСТОЯНИЕ НА РЕГИОНАЛНАТА И МЕСТНАТА ИКОНОМИКА

2.2.1. ОБЩИ ТЕНДЕНЦИИ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ В СТРАНАТА

Бурното икономическо развитие на страната от годините след началото на новото хилядолетие продължава и в първите години след присъединяването на страната към ЕС. Икономическият спад през 2009 г. е последван от продължителен период на мудно икономическо възстановяване, в който растежът на икономиката не преминава границата от 2%. Едва след 2014 г. икономическият растеж се ускорява, макар и оставайки далеч под нивата, наблюдавани преди кризата. По този начин страната продължава процеса на конвергенция с равнищата на доходите в ЕС, макар и с относително бавни темпове. Брутният вътрешен продукт на глава от населението достига 49,2% от средното за ЕС ниво през 2017 г., като отбелязва нарастване от почти 10 процентни пункта спрямо 2007 г.

Делът на инвестициите в БВП намалява до 19,2% през 2017 г. спрямо 33% в пика им през 2008 г. По този показател България изостава значително от сравнимите икономики в ЕС. Динамиката на публичните инвестиции (формиращи около 1/5 от общите инвестиции през периода 2008-2017 г.) отразява до голяма степен ритмичността на усвояване на средствата от ЕС по оперативните програми на страната.

Провеждането на последователна и благоразумна фискална политика през годините довежда до относително нисък размер на държавния дълг. Въпреки значителното му нарастване през разглеждания период, главно поради развитията в банковата система през 2014 г., България остава една от държавите – членки на ЕС с най-нисък дълг на сектор „Държавно управление“. Стойността на показателя достига 25,4% от БВП през 2017 г., повече от двойно по-ниска от критичната стойност по Маастрихтските критерии.

Основният фактор за намаляването на населението на страната е отрицателният естествен прираст, формиращ почти непрекъсната тенденция на ускорение през последните

десет години и достигащ до -6,5‰ към края на 2017 г. (при средно за ЕС от -0.4‰). За това допринасят както намаляването на раждаемостта, така и нарастването на смъртността.

Относителният дял на населението в над трудоспособна възраст нараства устойчиво през годините и достига 21% в края на 2017 г., докато населението в трудоспособна възраст намалява в абсолютен и относителен план (за последните десет години населението на възраст 15-64 години е намаляло с почти 600 000 души, а относителният му дял в общото население е намалял от 68,9% на 64,7%). Процесът на застаряване засяга всички райони на страната. Силно влошена е възрастовата характеристика на населението в Северозападен и Северен централен райони, където населението на 65 и повече години е съответно 25,9% и 23,9%, докато в останалите райони е 20-21%.

За последните десет години износът на страната нараства с 51,4% в реално изражение, като повишава дела си в БВП от 52,5% през 2008 г. до 66,3% през 2017 г., което е индикация за растяща конкурентоспособност на българските продукти на международните пазари. През периода България съумява да увеличи дела си както в световната търговия (съответно от 0,14% до 0,17%), така и във вътрешно-общностната търговия (от 0,34% до 0,53%).

Наблюдава се нарастваща диверсификация както при изнасяните стоки (формиращи над 2/3 от общия износ на страната), така и при задгранично предлаганите услуги. При последните се наблюдава нарастване на важността на ИКТ сектора, в допълнение към растежа на традиционните сектори на туризма и транспорта. В стоковата структура на износа продължава доминацията на металите и селскостопанската продукция, но фармацевтичните продукти, превозните средства и електрическото оборудване увеличават значително присъствието си. Въпреки че през 2017 г. суровините, материалите и енергийните ресурси все още формират малко над 1/2 от износа на страната, позитивна е тенденцията на намаляване на тяхната тежест в структурата на изнасяната продукция с почти 11 процентни пункта за десетгодишния период. До голяма степен това е за сметка на нарастване на относителния дял на инвестиционните стоки (+8,6 процентни пункта), докато при потребителските стоки растежът е по-скромен (+2,1 процентни пункта).

Въпреки известно подобрение през последните години, МСП секторът продължава да изостава по степен на интернационализация на дейността си спрямо средното равнище в ЕС. Относителният дял на предприятията, осъществили износ за ЕС нараства до 7,9%, а процентът на МСП, извършили внос от ЕС достига 9,9%. Средните стойности за МСП сектора в ЕС възлизат съответно на 10% (износ) и 11,2% (внос). Имайки предвид относително малкия вътрешен пазар на страната, скромната ориентация на българските предприятия към външни пазари е ограничаващ фактор за тяхното интензивно развитие.

Продължава тенденцията на намаляване на броя на земеделските стопанства. През 2016 г. техният брой достига 201 014, като за последните десет години се свива почти 2,5 пъти. Намаляването е основно за сметка на малките стопанства с използвана земеделска площ до 1 ха, както и на тези с използвани площи от 1-2 ха и от 2-10 ха, при паралелно нарастване на броя на земеделските стопанства с използвана земеделска площ над 10 ха. Същевременно използваната земеделска площ нараства устойчиво до 3,8 млн. ха през 2016 г., с кумулативен ръст от почти 1/4 за периода. Окръпняването на сектора води до повече от тройно нарастване на средния размер на фермите до 20,6 ха през 2016 г., като най-

големите стопанства (с използвана земеделска площ над 50 ха) концентрират 85,2% от общите площи.

Окръпняването на сектора е най-видно в Северозападен район, който постига най-висок среден размер на стопанствата през 2016 г. от 43,9 ха, изпреварвайки чувствително водещите в това отношение през 2007 г. Североизточен район (39,7 ха) и Северен централен район (35,2 ха).

През 2017 г., по данни на World Travel & Tourism Council, туризмът допринася пряко за 3,1% от БВП и 2,9% от заетостта (с 90 хил. работни места), като за последните десет години приносят на сектора намалява съответно с 0,3 процентни пункта (във формирането на БВП) и 0,2 процентни пункта (в заетостта). При това тенденцията на намаление се реализира на фона на значителния отлив на туристи от конкурентни пазари (например Турция) в последните години. Общият принос на сектора, заедно с непреките ефекти в свързани индустрии, се оценява на 11,5% от БВП през 2017 г., което поставя България на 72-ро място в света по относителен размер на туристическия сектор. Генерираните в сектора и свързаните индустрии работни места (336 хил.) представляват 10,7% от заетостта в цялата икономика и определят на страната 77-мо място в света. Прогнозите на World Travel & Tourism Council сочат, че при непроменени политики страната ще загуби допълнително позиции, като по размер на оценения растеж на индустрията за следващия десетгодишен период България е класирана на 116-то място в света. Към 2017 г. в страната има богато природно наследство и биоразнообразие - на територията на страната има 55 резервата, 35 поддържани резервата, 565 защитени местности, 345 природни забележителности, 3 национални и 11 природни парка; общият брой на защитените територии и обекти е 1 014, защитените видове растения са 574, а защитените видове животни са 483.

В Списъка на световното културно и природно наследство на ЮНЕСКО са включени 7 културни и три природни обекта от България. България е на трето място в ЕС по брой археологически културни ценности. Експонирани на място са уникални гробници от античността и епохата на траките, две от които със световно значение. В страната има 33 археологически резервата, 8 селища и 3 старинни части от селищни територии, обявени за архитектурно-исторически резервати.

Страната е изключително богата и на движими културни артефакти. Към момента функционират 191 музея и галерии, от които 23 държавни, 31 регионални, а останалите местни, като в техните богати депозити се съхраняват около 10 млн. експоната. Значителен проблем произтича от недостатъчното финансиране, неоптимални условия за представяне на културното наследство в тези културни организации и липсата на достатъчна компетентност в областта на неговата промоция и маркетинг.

През последните десет години ресурсната интензивност на икономиката намалява с 15,4%, но темповете на намаление изостават спрямо наблюдаваните средно за ЕС (22,1%), в резултат на което нараства допълнително разликата между страната и общността. През 2017 г. България се характеризира с най-ресурсоемката икономика в ЕС, изразходвайки 6,8 пъти повече суровини за производство на единица БВП от средния суровинен разход в ЕС и губейки една позиция в класацията на държавите членки за последните десет години (като е изпреварена от Румъния), поради относително по-бавните темпове на внедряване на по-ефективни технологии в производствения процес в страната. Високата ресурсна

неефективност е едно от най-значимите препятствия пред конкурентоспособността на икономиката, като същевременно възпрепятства и устойчивото развитие.

В частност, по отношение на енергийната интензивност на икономиката, през последните десет години страната успява да постигне 22,1% намаление, което е деветият най-висок резултат в рамките на ЕС и изпреварва средното подобрене в ЕС (14,5%). Въпреки това България остава с най-енергоемката икономика в ЕС, изразходвайки през 2016 г. 3,6 пъти повече енергийни ресурси за производство на единица БВП от средния енергиен разход в ЕС, скъсявайки изоставането си със скромните 9%.

През последните десет години се регистрира удвояване на дела на енергията от възобновяеми източници в брутното крайно потребление на енергия, достигащ 18,8% през 2016 г., спрямо 9,2% през 2007 г. По този показател страната продължава да се представя по-добре от ЕС (средно за ЕС постигната стойност през 2016 г. възлиза на 17%), като нивото на показателя остава значително над националната цел по стратегия „Европа 2020“ (16% през 2020 г.). Значителното подобрене обаче е постигнато в резултат на усилията през първата половина на разглеждания период (до 2013 г., когато е постигната стойност от 19%), докато през последните години липсва напредък, което компрометира възможностите на икономиката както да адресира предизвикателствата, произтичащи от измененията на климата, така и да намали зависимостта си от внос на енергийни източници. През 2016 г. страната задоволява малко над 1/3 от потребността си от енергийни ресурси за сметка на внос (сравнено с над 1/2 средно за ЕС), при подобрене от повече от 10 процентни пункта за последните десет години.

През последните години разходите за опазване и възстановяване на околната среда нарастват чувствително, във връзка с изразходвания ресурс по линия на оперативните програми, съфинансирани със средства от ЕС, като за периода 2010-2016 г. възлизат на средно 2,6% от БВП, при достигнат максимум от 3,7% от БВП през 2014-2015 г., когато е пикът в изпълнението на оперативна програма „Околна среда“. Преобладаващата част от средствата (малко над 1/2 средно за периода) се разходват за управление на отпадъците, а останалата част е посветена главно на финансиране на дейности по управление на отпадъчните води и опазване чистотата на въздуха; финансирането на действия за опазване на природното разнообразие и екологични иновации е пренебрежимо малко.

Делът на населението, свързано с обществена канализация нараства от 69,7% (през 2007 г.) на 76,0% (2017 г.). Особено чувствително е подобrenието по отношението на свързаността на населението с пречиствателни станции за отпадъчни води, която през разглеждания период нараства с 21,5 процентни пункта, достигайки 63,4%, при утрояване на броя на селищните пречиствателни станции за отпадъчни води до 169 през 2017 г. Подобвени са технологиите на пречистване, като през 2017 г. 69,5% от отведените отпадъчни води са обработени с вторични и третични методи (допречистване), спрямо 50% през 2007 г.

По отношение на управлението на отпадъците са постигнати значителни резултати. Генерираните битови отпадъци следват тенденция на трайно намаление през последните десет години, отбелязвайки кумулативен спад от 27,4% към 2017 г. След 2012 г. генерираните битови отпадъци на глава от населението в страната са под средните за ЕС, като през 2017 г. изпреварването на общността в стремежа към намаляване на отпадъците достига 10,7% (435 кг. отпадък на глава от населението в България, спрямо 486 кг. средно

за ЕС). Същевременно, нараства дялът на третираните битови отпадъци, достигайки 99,7% през 2017 г. (спрямо 94,3% десет години по-рано) и надвишавайки средните стойности за ЕС (98,6%). Относителният дял на обслужваното население от системи за организирано сметосъбиране достига 99,7% през 2017 г., отразявайки увеличение с 2 процентни пункта през периода, като обхватът на системата за управление на отпадъците се разширява с над 400 населени места.

Предизвикателство остава намаляването на дела на депонираните отпадъци. След присъединяването на страната към ЕС относителният дял на депонираните отпадъци намалява значително с 9,6 процентни пункта, но достигането на ниво през 2017 г (63,8%) остава повече от 2,5 пъти по-високо от средното за ЕС. Равнището на рециклираните отпадъци показва тенденция на нарастване през последните десет години. През 2017 г. показателят достига 34,6%, все още изоставайки от средните за ЕС стойности (46,4%). Налице е необходимост от интензифициране на усилията за постигане на целите на политиката за 50% дял на рециклирането към 2020 г. Според ЕК, цялостното изпълнение на съществуващото законодателство относно отпадъците би могло да създаде повече от 14 000 работни места в България и да увеличи годишния оборот на сектора на отпадъците с над 1,5 млрд. евро, а приближаването към целите, залегнали в законодателството и политиките в областта на отпадъците, може да създаде 16 500 работни места и да увеличи годишния оборот на сектора с над 1,7 млрд. евро.

България изостава в процеса по трансформиране на икономиката си от линейна към кръгова, в условия на отсъствие на всеобхватен стратегически документ, който да постави основите на такава трансформация. Страната остава на последно място в ЕС със значителна разлика по производителност на ресурсите, като отбелязваният напредък в това отношение изостава спрямо усилията в другите държави-членки на ЕС. Въпреки растящото търсене на екологосъобразни продукти и услуги, заинтересованите страни засега не са склонни масово да инвестират в тези сфери. Експресно проучване на Евробарометър през 2015 г. показва, че 22% от българските предприятия не предприемат никакви усилия за повишаване на ресурсната ефективност, което е седмият най-висок процент в рамките на ЕС и надвишава средната стойност в общността (13%). В същото време, почти половината (49%) от предприятията, предприели действия във връзка с ресурсната ефективност, са постигнали намаляване на производствените разходи.

Според Европейския екоинновационен индекс (European Eco-Innovation Scoreboard) на Обсерваторията за екологични иновации, през 2017 г. България остава на последното място в ЕС при липса на чувствително развитие спрямо предходни години по отношение на прилагането на принципа на кръгова икономика и внедряване на екоинновационни дейности.

През последните години се задълбочават регионалните различия на ниво NUTS II. Югозападният район, в който попада основният икономически център на страната – столицата София, формира 47,9% от БВП на страната през 2016 г., като увеличава приноса си с 2,4 процентни пункта за последните 10 години. Слабо нарастване на относителния дял в общия БВП (+1 процентен пункт за периода) е регистрирано и от Югоизточния район, докато останалите райони намаляват присъствието си в икономиката на страната. При Североизточен (-0,5 процентни пункта) и Южен централен (-0,5 процентни пункта) райони тази тенденция е по-слабо изразена, докато Северен централен (-0,8 процентни пункта) и особено Северозападен (-1,6 процентни пункта) райони намаляват приноса си по-осезаемо.

По показателя БВП на човек от населението районите на България изостават значително от средното равнище, както и от водещите райони в ЕС. Северозападен район продължава да заема последното място в класацията на районите в ЕС по този показател с 29% от средното ниво за ЕС, като все пак успява да навакса 2 процентни пункта от изоставането си през последните десет години. Северен централен, Южен централен, Североизточен и Югоизточен райони са на 3-то, 4-то, 6-то и 8-мо място в групата от 20 региони с най-нисък БВП на човек в ЕС (с равнище от 34%, 34%, 39% и 43% от средното за ЕС).

Според използваната в страната дефиниция, селските райони обхващат общините, в които няма населено място с население над 30 хил. души. По данни от последното национално преброяване селските райони покриват 81% от територията на страната, 39% от населението и 78% от всички селища, като са разпределени относително равномерно на територията на цялата страна. Гъстотата на населението е два пъти по-ниска от средната за страната, при значително по-неблагоприятна възрастова и образователна структура. Това предопределя и по-неблагоприятна позиция по отношение на пазара на труда, при по-нисък дял на населението в трудоспособна възраст, по-ниски нива на икономическата активност и заетост, по-висока норма на безработица и по-ниска производителност спрямо наблюдаваните в градските райони и средните за страната.

Фигура № 2 Национални приоритети и под-приоритети през периода 2021-2027 г.

Източник: Социално-икономическо развитие на България 2007-2017 г. Определяне на националните приоритети за периода 2021-2027 г. <https://www.eufunds.bg/sites/default/files/uploads>.

2.2.2. ОБЩИ ТЕНДЕНЦИИ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ В РЕГИОНА НА НИВО 2

Анализът на демографската ситуация в района в периода 2011-2020 г. показва продължаващи тенденции на намаляване и застаряване на населението, намаляваща раждаемост и задържащо се високо равнище на общата смъртност, отрицателен естествен и механичен прираст. Средно годишно населението на Северен централен район намалява от отрицателен естествен и механичен прираст с 9 900 души или през този период района всяка година намалява с град като Трявна и Плячковци взети заедно. Задълбочава се дисбалансът в териториалното разпределение на населението, който води до сериозни териториални диспропорции.

Намаляването на броя на живородените деца и коефициента на обща раждаемост са сред причините СЦР да е сред районите с висок отрицателен естествен прираст в ЕС, като през 2018 г. той е минус 10,1‰. Всички области и общини в района имат отрицателен естествен прираст в периода 2011–2018 г. Механичният прираст също е с много по-неблагоприятни показатели от средните за страната. Най-големите проблеми са свързани с високата обща смъртност и постоянната емиграция на млади хора в активна възраст.

Таблица № 6 Прогноза за населението в Северен централен район по области

Район/Област	2020	2025	2030	2035
Северен централен район	774 523	738 991	705 065	672 898
Област Русе	216 176	207 790	199 946	192 566

Източник: НСИ

Общо намаление на населението към 2030 година за СЦР е 8,96%, а за област Русе е 7,50%. Засега няма изглед за обръщане на тенденцията.

Таблица № 7 Демографска прогноза за община Ценово за периода 2015-2030 г.

Населени места	2015	2017	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Общо	5,531	5,290	5,060	4,948	4,830	4,714	4,601	4,490	4,382	4,274	4,168	4,064	3,964	3,865
с. Белцов	441	422	403	395	385	376	367	358	349	341	332	324	316	308
с. Беляново	141	135	129	126	123	120	117	114	112	109	106	104	101	99
с. Джулюница	272	260	249	243	237	232	226	221	215	210	205	200	195	190
с. Д. Студена	692	662	633	619	604	590	576	562	549	535	522	509	496	484
с. Караманово	900	861	823	805	786	767	749	731	713	696	678	661	645	629
с. Кривина	435	417	398	390	380	371	362	354	345	337	328	320	312	304
с. Новград	840	804	769	752	734	716	699	682	666	649	633	617	602	587
с. Пиперково	371	355	339	332	324	316	309	301	294	287	280	273	266	259
с. Ценово	1,438	1,375	1,316	1,287	1,256	1,226	1,196	1,167	1,139	1,111	1,084	1,057	1,031	1,005

Източник: EuropeAid/124485/D/SV/BG

Сред статистическите райони Северният централен район се откроява с една от най-ниската заетост – през 2018 г. коефициентът на заетост (15-64 навършени години) е 64,6%, като след него е само Северозападния район.

През 2018 г. коефициентът на безработицата в Северния централен район сред населението на 15-64 години намалява значително с 6 процентни пункта в сравнение с 2011 г., като достига 6,8%. Въпреки намалението, районът остава с по-висока безработица от Югозападния, Южния централен и Югоизточния райони. Разликата между коефициентът на най-добре представения се район (Югозападния) и Северния централен достига 4,1

процентни пункта. Има много-големи диспропорции между общините в една област. Така например безработицата в област Русе е 5,2%, в община Русе е 3,2%, а в общините Ветово, Ценово и Борово е над 5 пъти по-голяма – съответно 28,7%, 21,0% и 19,4%.

Според прогнозите на Cedefop по сектори на икономиката ще се наблюдава нарастване на заетостта в икономическите дейности в сектор „Услуги“, докато в икономическите дейности от сектор „Индустрия“ и сектор „Селско стопанство“ ще има намаление.

На основание „Интегрирана стратегия за развитие на енергийна ефективност на ниво трансграничен регион Русе-Гюргево“ и от извършената оценка на потребностите и на предизвикателствата, и съобразно горните принципи е формулирана следната визия за приложение на ВЕИ и на мерки за енергийна ефективност в трансграничния региона Русе-Гюргево: **„Трансграничният регион Русе-Гюргево към 2027 г. да се превърне в регионален еталон за промяна към зелена икономика чрез приложение на ефективни ВЕИ и на мерки за енергийна ефективност, вътрешнорегионално сътрудничество и конкурентно сравняване с водещи региони от Централна Европа“.**

За трансграничния регион Русе-Гюргево е дефинирана следната мисия в изпълнението на Стратегията: **„Да се ускори приложението на ВЕИ и на мерките за енергийна ефективност за подкрепа на балансираното и устойчиво развитие на общините в трансграничния регион Русе-Гюргево чрез избор на перспективен технологичен микс, организация и ефективно партньорство за прилагане на ноу-хау от страната и водещи региони в ЕС“.**

2.2.3. ОБЩИ ТЕНДЕНЦИИ НА ИКОНОМИЧЕСКОТО РАЗВИТИЕ В ОБЛАСТ РУСЕ

Област Русе е разположена в Северна България и заедно с областите Велико Търново, Габрово, Разград и Силистра (ниво NUTS 3) попада в териториалния обхват на Северен централен район (СЦР) (ниво NUTS 2), в съответствие с Регламент 1059/2003 на ЕС. Областта има площ 2 803,41 кв. км.

Таблица № 8 Общ брой на населението в област Русе към 31.12.2019 г.

Население	Общо			В градовете			В селата		
	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени	всичко	мъже	жени
Общо за страната	6951482	3369646	3581836	5125407	2461774	2663633	1826075	907872	918203
Област Русе	215477	105026	110451	168519	81932	86587	46958	23094	23864

Източник: НСИ

Област Русе е втора по население в Северен централен район, след област Велико Търново. Състои се от 8 общини - Борово, Бяла, Ветово, Две могили, Иваново, Русе, Сливо поле и Ценово, в които функционират общо 67 кметства. Населените места са 83, от които 9 са градове и 74 - села. Най-голямата община е Русе (166 881 жители), с административен център град Русе - най-голям град в СЦР и пети по големина в страната.

Сред основните конкурентни предимства на област Русе е нейното стратегическо транспортно-географско разположение. На територията ѝ се пресичат два от деветте

европейски транспортни коридора - №7 (Дунавската водна магистрала) и №9 Сухоземен транспортен коридор, свързващ Балтийско с Егейско море). През областта преминават жп линиите Русе-Подкова (главна жп линия №4) и Русе-Каспичан (главна жп линия №9), осъществяващи връзката на българска територия между р. Дунав и Черно море (продължавайки по главна жп линия №2 до Варна), както и път I-5 (E-85) Русе - Велико Търново, път 1-2 Русе - Варна (E-70) и път I-21 Русе - Силистра.

Продължава спада на област Русе по някои показатели. Съгласно изследването на Института за пазарна икономика област Русе заема следния ранг:

Таблица № 9 Оценка на социално-икономическото развитие на област Русе по основни показатели по петобална скала

Показател	Ранг
Икономическо развитие	3
Доходи и стандарт на живота	3
Пазар на труда	4
Инвестиции и икономика	3
Инфраструктура	5
Демография	4
Образование	3
Здравеопазване	2
Околна среда	3

Източник: ИПИ

БВП на глава от населението за страната в края на 2018 г. е 15 615 лв, като се запазва нарастване от 7,4%. Северен централен район се развива макар и непостоянно, но се запазва спрямо средното за страната. Област Русе обаче намалява темпото и е под средното за страната. В края на 2017 г. общият обем на чуждестранните капитали с натрупване възлиза на 374 млн. евро. Въпреки това Русе не е сред най-атрактивните области за чуждестранните инвеститори, 428 мил. евро за 2018 г. - най-много от другите области в Северен централен район, като размерът на ПЧИ възлиза на 1 991 евро/човек от населението за 2018 г, което е почти 2 пъти под стойността за България – 3 556 евро/човек.

Таблица № 10 БВП на глава от населението

Година / БВП на глава от населението в лв / изменение в%	2015	2016	2017	2018
Общо за страната	11 245	13 341 / 15,7	14 459 / 7,7	15 615 / 7,4
Северен централен район	8 635	9 129 / 5,4	9 865 / 8,5	10 654 / 7,4
Област Русе	9 928	10 551 / 5,9	11 214 / 5,9	11 769 / 4,7

Източник: НСИ

Произведената продукция на човек от населението се увеличава от 74% на 94% от средната за страната, достигайки 22 378 лв/човек и по този начин Русе се превръща в шестия по концентрация на промишлено производство център в България. Въпреки доброто състояние на пазара на труда, инвестициите на предприятията в ДМА през 2017 г. се намират на най-ниското ниво от 2011 г. насам. Областта изостава още в усвояването на европейски средства, като към средата на 2019 г. натрупаният им размер се равнява на 1 399 лв/човек от населението при средно 1 803 лв/човек за страната.

Степента на удовлетвореност от административното обслужване в Областна администрация Русе за 2019 г. е 87%.

2.2.4. РАЗВИТИЕ И СТРУКТУРА НА ОБЩИНСКАТА ИКОНОМИКА

Земеделieto е отрасъл с дългогодишни традиции в община Ценово. Неговата роля е ключова за развитието и просперитета на общината. Именно важността на отрасъла предполага детайлен анализ на структурата му, както и процесите, обуславящи състоянието му днес. Анализът на силните и слабите страни на подотраслите, диспропорцията в степента на развитието им е съществена предпоставка за създаването на едно добро и балансирано развитие на аграрния сектор в общината. Селското стопанство е първият основен отрасъл на общинската икономика на Ценово и важен източник на доходи. То осигурява суровини за преработващите предприятия.

Таблица № 11 Брой предприятия/дейности във времето

Година/дейност	2014	2015	2016	2017	2018
Брой предприятия	169	183	173	175	167
Селско стопанство	71	81	79	85	81
Преработваща промишленост	10	10	8	8	7
Търговия	56	57	33	55	32
Хотелиерство/ресторантьорство	10	9	10	3	6
Здравеопазване	3	3	-	3	3
Строителство		6	6	3	
Други	4	-	-	4	6

Източник: Собствена разработка

Броят на предприятията относително се запазва, но се намалява броят на заетите в тях с около 11%. Намаление има в предприятията в преработващата промишленост, макар и незначително, но е с отрицателна тенденция. Подобна е ситуацията в търговията, което трябва да се има пред вид при набиеляване на мерки за устойчиво развитие за периода 2021-2027 г.

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Таблица № 12 Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия за периода 2014 - 2018 г. по икономически дейности в община Ценово

Година	Икономически дейности (А21)	Предпри- ятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Заети лица	Наети лица	ДМА
		Брой	Хиляди лева				Брой		Хил. лв.
2014	ОБЩО	169	22 743	36 210	28 603	33 548	501	352	16 638
	А Селско, горско и рибно стопанство	71	17 895	26 546	19 241	24 999	280	216	14 231
	В Добиваща промишленост								
	С Преработваща промишленост	10	1 404	1 599	1 458	1 293	42	33	689
	Д Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива								
	Е Доставка на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване								
	Ф Строителство	4							
	Г Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	56	870	5 114	5 071	4 873	99	49	429
	Н Транспорт, складиране и пощи	5	944	944	944	851	13	11	122
	И Хотелиерство и ресторантьорство	10	185	454	427	395	20	10	..
	Ж Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения								
	Л Операции с недвижими имоти	3	..	65	..	27	3		..
	М Професионални дейности и научни изследвания	..	..	..	..	..	..	..	
	Р Образование	..	..	..	..	..	..		
	Q Хуманно здравеопазване и социална работа	3	221	221	221	148	10	8	..

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Година	Икономически дейности (A21)	Предпри- ятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Заети лица	Наети лица	ДМА
		Брой	Хиляди лева				Брой		Хил. лв.
	R Култура, спорт и развлечения								
	S Други дейности	4	17	17	17	8	4		..
	ОБЩО	183	27 945	39 883	33 316	34 189	493	335	17 800
2015	A Селско, горско и рибно стопанство	81	19 705	26 752	20 542	22 891	282	214	15 843
	B Добиваща промишленост	-	-	-	-	-	-	-	-
	C Преработваща промишленост	10	2 652	..	..	..	44	38	594
	D Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива								
	E Доставка на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване								
	F Строителство	6	3 417	3 448	3 417	3 281	16	..	..
	G Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	57	966	5 208	5 117	4 844	97	42	530
	H Транспорт, складиране и пощи	5	758	807	793	721	14	..	..
	I Хотелиерство и ресторантьорство	9	56	280	280	263	13	4	..
	J Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения								
	L Операции с недвижими имоти	5	..	57	..	26	4	-	53
	M Професионални дейности и научни изследвания								
	N Административни и спомагателни дейности								
	P Образование								

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Година	Икономически дейности (A21)	Предпри- ятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Заети лица	Насти лица	ДМА
		Брой	Хиляди лева				Брой		Хил. лв.
	Q Хуманно здравеопазване и социална работа	3	255	255	255	160	11	..	..
	R Култура, спорт и развлечения	-	-	-	-	-	-	-	-
	S Други дейности	..	..	..	..	6	4	-	-
2016	ОБЩО	173	20 827	34 832	26 465	29 095	480	323	19 147
	A Селско, горско и рибно стопанство	79	18 338	27 324	19 166	22 083	282	209	17 248
	B Добиваща промишленост	-	-	-	-	-	-	-	-
	C Преработваща промишленост	8	274	316	256	336	28	21	..
	D Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..	..	..	..	-	..
	E Доставка на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	-	-	-	-	-	-	-	-
	F Строителство	6	..	..	..	..	16	12	..
	G Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	53	1 096	5 821	5 728	5 520	107	56	773
	H Транспорт, складиране и пощи	..	..	..	..	..	..	6	..
	I Хотелиерство и ресторантьорство	10	63	303	303	292	14	5	..
	J Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения	-	-	-	-	-	-	-	-
	L Операции с недвижими имоти	3	..	..	..	..	..	-	46
	M Професионални дейности и научни изследвания	..	..	..	..	..	..	..	-
	N Административни и спомагателни дейности	-	-	-	-	-	-	-	-

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Година	Икономически дейности (А21)	Предпри- ятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Заети лица	Насти лица	ДМА
		Брой	Хиляди лева				Брой		Хил. лв.
2017	P Образование	..	..	..	..	..	..	-	-
	Q Хуманно здравеопазване и социална работа	3	266	269	266	181	13	..	..
	R Култура, спорт и развлечения	-	-	-	-	-	-	-	-
	S Други дейности	..	..	..	..	..	..	-	..
	ОБЩО	175	20 684	..	26 016	..	458	299	20 043
	A Селско, горско и рибно стопанство	85	17 781	24 595	17 888	20 930	265	186	18 256
	B Добиваща промишленост	-	-	-	-	-	-	-	-
	C Преработваща промишленост	8	248	308	255	333	27	20	342
	D Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..	..	..	..	-	..
	E Доставка на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	-	-	-	-	-	-	-	-
	F Строителство	3	..	..	..	..	16	..	..
	G Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	55	1 406	6 587	6 475	6 198	108	57	717
	H Транспорт, складиране и пощи	3	..	..	..	..	9	7	..
	I Хотелиерство и ресторантьорство	8	58	256	255	237	9	3	..
	J Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения	-	-	-	-	-	-	-	-
	L Операции с недвижими имоти	..	..	..	..	..	..	-	41
	M Професионални дейности и научни изследвания	..	..	..	..	..	..	..	..

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Година	Икономически дейности (A21)	Предпри- ятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Заети лица	Насти лица	ДМА
		Брой	Хиляди лева				Брой		Хил. лв.
	N Административни и спомагателни дейности	-	-	-	-	-	-	-	-
	P Образование	..	..	..	..	..	..	-	-
	Q Хуманно здравеопазване и социална работа	3	255	255	255	158	11	8	..
	R Култура, спорт и развлечения	-	-	-	-	-	-	-	-
	S Други дейности	4	..	..	..	..	..	-	..
2018	ОБЩО	167	21 575	34 303	26 580	29 496	445	295	21 499
	A Селско, горско и рибно стопанство	81	18 120	25 176	17 680	20 864	260	186	19 591
	B Добиваща промишленост	-	-	-	-	-	-	-	-
	C Преработваща промишленост	7	235	271	220	331	20	15	367
	D Производство и разпределение на електрическа и топлинна енергия и на газообразни горива	..	..	..	..	..	..	..	..
	E Доставка на води, канализационни услуги, управление на отпадъци и възстановяване	-	-	-	-	-	-	-	-
	F Строителство	..	..	..	..	..	18	..	..
	G Търговия, ремонт на автомобили и мотоциклети	52	1 419	6 853	6 696	6 513	101	55	818
	H Транспорт, складиране и пощи	3	460	463	462	446	9	..	..
	I Хотелиерство и ресторантьорство	6	54	249	249	233	10	4	..
	J Създаване и разпространение на информация и творчески продукти, далекосъобщения	-	-	-	-	-	-	-	-
	L Операции с недвижими имоти	..	..	..	..	..	..	..	..

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Година	Икономически дейности (A21)	Предпри- ятия	Произведена продукция	Приходи от дейността	Нетни приходи от продажби	Разходи за дейността	Заети лица	Насти лица	ДМА
		Брой	Хиляди лева				Брой		Хил. лв.
	М Професионални дейности и научни изследвания	..	..	..	..	..	..	..	..
	N Административни и спомагателни дейности	-	-	-	-	-	-	-	-
	P Образование	..	..	..	..	..	..	..	..
	Q Хуманно здравеопазване и социална работа	3	263	263	263	154	13	9	21
	R Култура, спорт и развлечения	-	-	-	-	-	-	-	-
	S Други дейности	6	39	39	39	20	6	0	..

Източник: ТСБ, Русе

Таблица № 13 Разпределение на земята по фондове

№	Фонд	Декара
1	Селскостопански фонд	203 058,700
2	Горски фонд	4 917,354
3	Фонд „Населени места“	9 350,033
4	Фонд „Водни площи“	7 592,500
5	Фонд „Инфраструктура“	1 049,500
6	Обработваема земя	159 573,000
7	Необработваема земя	1 087,928
8	Депа за отпадъци	96
9	Земеделски площи	159 573
10	Земеделски площи в т.ч. с трайни насаждения	425 600,000
11	Схема за броя на имотите според площта	26 434 броя

Източник: Общинска администрация Ценово

Имотите на земя, общинска собственост, са 26 434 на брой и се разпределят по фондове, както следва: на първо място – селскостопански фонд - 203 058 дка; на второ - обработваема земя - 159 573, горски фонд - 4 975 дка. Останалите фондове заемат по-малък относителен дял.

Горите на територията на община Ценово са разпределени както следва:

Таблица № 14 Разпределение на земята по фондове

Села	Общо	Държавен горски фонд	Общински горски фонд	Частни физически лица
	дка	дка	дка	дка
Ценово	1240,512	0	1240,512	0
Долна студена	741,620	0	710,756	30,864
Новград	1967,489	1314,331	648,260	4,898
Караманово	1131,174	393,298	470,677	267,199
Белцов	1843,123	1050,319	792,804	0
Беляново	1395,441	22,745	411,666	961,030
Джулюница	124,017	0	124,017	0
Кривина	1013,783	726,944	286,839	0
Пиперково	527,419	237,882	289,537	0
ОБЩО	9984,578	3745,519	4975,068	1263,991

Източник: Общинска администрация Ценово

Съотношението между обработваемите и необработваемите земи е 99,6% към 0,04% в полза на обработваемите земи, което говори за оптимизиране при стопанисване и използване на поземления фонд на община Ценово.

Таблица № 15 Обработваема земеделска земя

Стопанска година	Обща площ (ха)
2014	15 052,281
2015	16 440,290
2016	16 992,960
2017	15 636,130
2018	15 563,270
2019	15 706,450

Източник: Общинска администрация Ценово

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Обработваемата земеделска земя варира в годините от 15 052,281 ха през 2014 г. до 16 992,960 ха през 2016 г.

Статистическите данни показват, че най-голям абсолютен размер и относителен дял (62%) заемат нивите, следвани от мерите и пасищата, трайните насаждения и естествените ливади.

Таблица № 16 Размер и структура на земеделските земи в община Ценово

Показател	Размер, дка	Относителен дял
Ниви	159 305,120	61,700%
Трайни насаждения	12 088,170	4,682%
Естествени ливади	1 700,666	0,658%
Разсадници	-	-
Мери и пасища	29 724,709	11,512%
Полски пътища	6 771,607	2,623%
Всичко земеделски територии (по данни от регистър на земеделски земи, гори и земи в ГФ, в които участват имоти и други кадастрални единици)	258 203,521	100%

Източник: Общинска служба по земеделие с. Ценово

Според формата на собственост земите са предимно частни (над 50%), следвани от земи на юридически лица и общинска публична собственост.

Таблица № 17 Земи, според формата на собственост и стопанисване

№	Вид собственост	Имоти брой	Площ в дка	Площ %
1	Държавна частна	805	26 376,4	10,2
2	Частна	19 848	137 840,1	53,4
3	На религиозни организации	5	136,3	0,1
4	Общинска частна	721	18 317,6	7,0
5	На чуждестранни лица	15	94,0	0,04
6	Смесена	368	13 252,2	5,1
7	На юридически лица	2 595	21 240,3	8,2
8	Стопанисван от общината	6	28,6	0.01
9	Държавна публична	66	6 482,1	2,5
10	Общинска публична	2 051	34 435,5	13.3
ВСИЧКО		26 480	258 203,5	100

Източник: Общинска служба „Земеделие“ с. Ценово

От статистическите данни се вижда, че най-много земя за стопанисване (частна, общинска и държавна) има кметство с. Караманово, на второ място е с. Ценово, следвано от селата Долна Студена, Новград, Пиперково и Белцов.

Таблица № 18 Разпределението на земеделската земя по населени места

Землище	Обработваеми ниви и др. посевни площи, дка	Необработваеми земи и др. изоставени трайни насаждения, дка
с. Ценово	28 577,651	287,532
с. Долна Студена	19 773,680	271,466
с. Караманово	33 702,314	4,494
с. Новград	16 689,110	9,037

Землище	Обработваеми ниви и др. посевни площи, дка	Необработваеми земи и др. изоставени трайни насаждения, дка
с. Белцов	16 030,818	-
с. Кривина	12 964,056	-
с. Джулюница	9 150,139	-
с. Пиперково	16 353,476	-
с. Беяново	6 294,703	-
	159 535,947	572,529
ВСИЧКО	160 108.476 дка	

Източник: Общинска служба „Земеделие“ с. Ценово

Таблица № 19 Брой регистрирани земеделски стопани

Стопанска година	Общ брой регистрирани земеделски стопани
2014	171
2015	181
2016	187
2017	181
2018	170
2019	158

Източник: Общинска администрация Ценово

Лоша тенденция е намаляването на броя на земеделските стопани, причина за което може да е окрупняването на земеделските масиви, или отказ от земеделска дейност.

Селскостопански култури

Ръст в своето развитие бележи основно зърнопроизводството. Производството на пшеница е от огромна важност за земеделието в община Ценово. От техническите култури най-често засяваните са слънчогледа и царевицата. Наблюдава се тенденция за нарастване на интереса към отглеждането на нетрадиционна за общината селскостопанска култура като рапицата. Темповете, с които нарастват засетите площи с рапица, ни дават основание да предполагаме, че още следващата година площите, засети с рапица, ще изпреварят засетите с ечемик.

Таблица № 20 Селскостопански култури, отглеждани в община Ценово

Култура	Засети основни ТСГ /ХА/ 2019 г.	Засети основни ТСГ /ХА/ 2014 г.	Изменение %
Обикновена (мека) пшеница	5205,2762	5661,9315	-8,0
Ечемик	579,4759	791,4444	-26,8
Овес	55,0556		+100
Царевица за зърно	989,3038	221,1187	+348,0
Просо			
Тютюн			
Слънчоглед	563,2998	257,3501	+119,0
Рапица	1146,0161	747,3977	-34,8
Соя			
Лавандула	4		

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Култура	Засети основни ТСГ /ХА/ 2019 г.	Засети основни ТСГ /ХА/ 2014 г.	Изменение %
Фасул			
Грах	35,85	51,7	-33,2
Люцерна	350,1595	422,6351	-17,0
Естествени ливади	121,9951	1716,3353	-1318,0
Картофи	0,08	4,7	-98,3
Домати - полски	0,15	0,401	-62,6
Пипер - полски	0,01		+100
Зелен фасул		0,1	-100
Тикви	0,6		+100
Дини	2,8615		+100
Пъпеша			
Череша	35,4656	36,9102	-3,9
Вишна	61,07	4	+1426
Кайсии, зарзали	71,5666	1,87	+3162
Праскови	7,4703	6,2497	+19,53
Сливи	211,4121	26,9	+685,9
Ябълки	8,4735	8,4835	-0,1
Орехи	204,1808	94,1557	+ 116,8
Бадеми	0,7899		+100
Лешници	97,2508	469,037	-382,3
Ягоди	0,003	0,04	+1233
Малини		0,01	100
Лозя - десертни	0,08	0,01	+700
Лозя - винени	2,747		+100
Цветя - за рязан цвят		1,3289	-100
Други	164,6159		+100
Угари	79,3209		
Други етерично-маслени и лекарствени	18,5688		+100
Други протеинодайки	16,2921		+100
Други зеленчуци	0,7505		+100
Други овощни видове	8,914		+100
Разсадници за трайни насаждения	2,0336	1,1	+84,9
Пасища и мери	1027,7247		
Домати - градински	0,043	0,15	+248,8
Домати - оранжерийни	0,126		+100
Краставици - градински		257,3501	-100
Краставици - оранжерийни	0,013		+100
Пипер - градински	0,0187		+100

Източник: НСИ

Положителна тенденция е насочването към нови и пазарно ориентирани продукти като оранжерийно производство, лозарство и овощарство.

Таблица № 21 Действащи масиви с трайни насаждения по населени места

Населени места	Орехи дка	Лешници дка	Ябълки дка	Сливи дка	Череша дка	Праскови дка
с. Ценово	50	-	30	-	-	70
с. Долна Студена	70	1 700	-	-	120	-
с. Караманово	-	240	-	-	-	-
с. Новград	-	540	50	20	-	-
с. Белцов	-	20	-	100	-	20
с. Кривина	-	610	60	30	-	20
с. Джулюница	290	210	-	-	-	-
с. Пиперково	-	1 010	-	-	-	-
с. Беяново	-	-	-	20	-	-
Всичко	410	4 330	110	170	120	110

Източник: Общинска служба „Земеделие“ с. Ценово

Таблица № 22 Посевни площи, обем на производство и среден добив общо за общината по групи култури

Култура	Засети площи, дка	Производство, тона	Среден добив, кг/дка
Пшеница	58 667	28 922	493
Ечемик	7 880	3 656	464
Слънчоглед	37 639	10 990	293
Царевица	28 356	17 325	611
Рапица	5 085	1 424	280

Източник: Общинска служба „Земеделие“ с. Ценово

Пред земеделските стопани има редица проблеми. Няма условия за устойчиво развитие и стопаните трудно се адаптират към променящата се среда.

Наблюдават се тенденции за създаване на нови овощни насаждения благодарение на възможността за финансиране по Програма за развитие на селските райони. Община Ценово има важна роля за започналото ново развитие и подпомага активно сектора, като голяма част от новосъздадените трайни насаждения са разположени върху масиви общинска собственост.

От изнесените в таблицата данни се наблюдава, известен ръст в създаването на трайни насаждения. Основната ни цел на този етап е запазването на темповете на развитие при тяхното създаване и увеличаване на броя на заетите хора в тази област.

Лозарството претърпява сериозна криза през последните години. Площите с неподдържани и изкоренени лозови масиви нарастват. Основните причини за това са:

- изграждането на собствени лозови масиви от страна на винопроизводителите в България, което доведе до слабо търсене на гроздето, като суровина;
- ниските изкупни цени.

Единствените новосъздадени лозови масиви с площ от 90 дка се намират на отдадена под аренда земя, която се намира в землището на с. Ценово и е собственост на Община Ценово.

Очакванията са, че без решаване на проблема с квотите за производство спадът в лозарството ще продължи.

Наблюдава се възраждане на зеленчукопроизводството на територията на общината в направление оранжерийна продукция. Развитието му се ограничава от редица фактори като: липса на търговски договорености между производителите и търговци за реализация на продукцията, незадоволително качество на част от зеленчуковата продукция, липса на напоителни съоръжения - сериозен лимитиращ фактор пред развитието на отрасъла, който се отразява негативно върху ефективността на производството. Това се дължи основно на унищожените системи за напояване, скъпата вода и недостатъчната поливна техника. Макар и директните плащания да подпомагат доходите на производителите на зеленчуци, те се отказват от дейността си. Демотивиращ фактор за развитие на сектора са високите разходи за производство спрямо други сектори на растениевъдството. Така зеленчукопроизводството се развива от дребни земеделски стопанства за собствени нужди.

Поради своите почвени особености, община Ценово, заедно с общините Русе и Сливо поле, е сред общините в Русенска област с най-сериозен потенциал и традиции в зеленчукопроизводството, но заради липса на преработвателни предприятия и известни проблеми с напояването, този подотрасъл не може да достигне предишни обеми на производство.

Животновъдство

Животновъдството е стар и традиционен поминък в община Ценово. Той е вторият по значение отрасъл на селското стопанство в общината. Животновъдството се характеризира с дуална структура, т.е. наличие на голям брой дребни - нестокови стопанства и малък брой големи – стокови стопанства. В голям брой от стопанствата се наблюдава намаляване на произвежданата продукция и на броя на отглежданите животни. В общината доминират производители, които отглеждат до 5 животни. Ограниченото развитие на малките стопанства се дължи до голяма степен на тяхната раздробеност, от което произтича ниската им ефективност и ниско технологично равнище.

Основните проблеми пред животновъдството на територията на общината са:

- субсидиите са крайно недостатъчни и не се предоставят навреме;
- изкупвачите и търговците диктуват цените и притесняват животновъдите;
- липсва механизъм за финансиране и кредитиране на стопаните за обновяване на техниката и сградния фонд;
- няма стратегия за формулиране на структурни приоритети и адаптация към пазарните условия;
- малките стопанства нямат готовност за участие с проекти в европейски програми и изградени механизми за усвояване на финансирането;
- липсват механизми за справяне с отпадъчните продукти, получавани от животновъдството, които са екологична заплаха по отношение на качеството на почвите и водите.

Проблемите, стоящи пред животновъдството в община Ценово, са свързани с липсата на средства, пазари, нови технологии и ниските изкупни цени на продукцията. За да се преодолеят тези тенденции е необходимо навлизането на нови високоефективни породи животни, като и по-ефективно използване на социално-икономическите и природни условия

в общината. Като цяло перспективите пред развитието на отрасъла към момента са неблагоприятни, но общината разполага с подходящи условия за бъдещето му развитие.

На територията на община Ценово има изградени ферми по европейски стандарти с необходимата техника и добър контрол в процеса на отглеждането на животните. Създаването обаче на нови частни животновъдни ферми със собствено производство на фуражи изисква най-малко две неща: ускоряване процеса на придобиване на собственост върху земя и значителни капитали, с каквито новите предприемачи в животновъдството не разполагат.

Таблица № 23 Селскостопански животни в община Ценово, 2019 г.

Животно	Мярка	Количество	Изменение, %
Овце – общо	бр.	1 328	-22,7
в т.ч. овце – млечни*	бр.	1 286	
в т.ч. овце – месодайни*	бр.	1	
в т.ч. овце - други*	бр.	6	
Кози – общо	бр.	217	-77,8
в т.ч. кози – майки*	бр.	202	
в т.ч. кози – други*	бр.	15	
Свине – общо	бр.	3 899	
в т.ч. свине – майки*	бр.	219	
в т.ч. прасенца под 45 дни*	бр.	391	
в т.ч. свине – други*	бр.	3 289	
Птици – общо	бр.	11 000	
в т.ч. бройлери	бр.	11 000	
Пчелни семейства	бр.	1 957	-48,2
Говеда и биволи – общо*	бр.	1 191	-14,1
в т.ч телета и малачета до 1 г.*	бр.	172	
в т.ч. телета и малачета над 1 г. и под 2 г. за уговяване*	бр.	20	
в т.ч. телета и малачета над 1 г. за разплод и бременни юници*	бр.	115	
в т.ч. крави – млечни*	бр.	861	
в т.ч. крави – месодайни*	бр.	15	
Калифорнийски червеи	кв.м.	690	

Източник: Общинска служба „Земеделие“ с. Ценово

Таблица № 24 Брой животновъдни ферми регистрирани по ЗВД за едър рогат добитък

Населени места	Брой регистрирани ферми по ЗВД	Брой на отглежданите животни
с. Ценово	6	281
с. Долна Студена	3	148
с. Караманово	12	470
с. Новград	12	130
с. Белцов	7	63
с. Кривина	3	22
с. Джулюница	7	50
с. Пиперково	13	220
с. Беяново	1	3
Общо	64	1 387

Източник: Общинска служба „Земеделие“ с. Ценово

Овцевъдство

Овцете са непретенциозни към храната, а дават ценни продукти - мляко, месо, кожа и вълна. Те използват пълноценно грубите фуражи и обширните терени. Овцевъдството е стар подотрасъл на животновъдството, който преди години имаше голямо значение за местния стопански живот. Днес тези тенденции са в миналото и спадът в сектора е голям. В общината има всички благоприятни условия за развитието на овцевъдството – пасища, мери и производствен опит, но застаряващото население и ниската рентабилност превръщат овцевъдството в подотрасъл, развиващ се предимно в семеен тип стопанства.

Птицевъдство

В птицевъдството има 2 направления - месно и за яйца. Месното направление е представено от отглеждането на бройлери (угоени млади пилета, които до 56-я ден достигат кланично тегло от 1,5 кг.). И двете направления се развиват предимно в малки семейни стопанства за собствена нужда.

Пчеларство

Пчеларството е традиционен отрасъл в община Ценово. В сектора се наблюдават тенденции за увеличаване броя на начинаещите пчелари, но редица трудности спират развитието им. До 01.01.2010 г. като приоритетен за държавата отрасъл пчеларството беше освободено от данъци. След това приходите от пчеларство бяха обложени с данък 10%, което създава сериозен проблем пред пчеларите тъй като запазването и увеличаването на пчелните семейства става все по-трудна задача. Достъпът до субсидии особено за дребните пчелари е силно ограничен, което не им позволява да развият и модернизират пчелините си. Продължава измирането на пчелни семейства. вследствие на растителнозащитни мероприятия. Ето защо секторът се нуждае от допълнително субсидиране и подпомагане.

Таблица № 25 Регистрирани пчелини на територията на община Ценово

Населено място	Брой регистрирани пчелини по ЗВД	Брой пчелни семейства
с. Ценово	13	670
с. Долна Студена	5	460
с. Караманово	12	620
с. Новград	11	540
с. Белцов	6	240
с. Кривина	4	260
с. Джулюница	3	160
с. Пиперково	5	160
с. Беляново	8	670
Общо:	67	3 780

Източник: Общинска служба „Земеделие“ с. Ценово

Преработвателна промишленост

Преработвателната промишленост е с относително малък дял в стопанския живот на община Ценово. Налице са няколко предприятия, извършващи преработка на селскостопански продукти на територията на общината. На територията на село Долна Студена функционира цех за производство на комбиниран фураж и смески. В същото село австрийска компания изгражда предприятие за пакетиране на изкуствени торове, което

започна да функционира през май 2014 г. Общината разполага със съвременно оборудвана мелница, която се намира в село Новград.

От направеното изследване се вижда важноста на земеделието за икономиката в община Ценово. Налице са добри предпоставки секторът да стане основен поминък на населението. Пред земеделските стопанства се представят нови възможности и програми за финансиране на сектора. Европейските схеми за подпомагане на производителите допринесоха за възраждането основно на зърнопроизводството и в по-малка степен на останалите направления в земеделието. Това създава тенденции за дисонанс в развитието на отделните подотрасли. Започналото масово окрупняване доведе до създаването на огромни арендни и собственически стопанства. Трябва да се положат усилия за създаване на дребни и средни стопанства, за да бъдат обхванати и даден поминък на по-голяма част от населението.

В община Ценово има добри предпоставки за развитие на биологично земеделие. То е ориентирано към опазване и съхраняване на природните ресурси и осигуряване на здравословен и природосъобразен начин на живот. От една страна има традиции и опит в селското стопанство и благоприятни природни ресурси. От друга страна все повече хора търсят чисти и здравословни храни за своята трапеза. Създадени са и няколко ферми за отглеждане на калифорнийски червеи. Ферми, отглеждащи биологично продукти, ще намират добра реализация на пазара и ще осигуряват все по-висока доходност от декар, което е добра алтернатива за развитие на отрасъла за в бъдеще.

Почвените и климатичните условия в общината са благоприятни за култивирано отглеждане на най-различни видове билки, които по съдържание на активни вещества са едни от най-добрите в света и затова имат голямо търсене на международния пазар. Култивирането на лечебни растения е една сериозна от икономическа гледна точка алтернатива за създаване на рентабилно стопанство. Повечето билки са непретенциозни растения и виреят успешно на всякакви почви. Повечето от културите са многогодишни, което увеличава тяхната рентабилност. Основно се инвестира в тяхното производство само през първата година, а от втората и следващите, разходите падат с около 60-80%, за сметка на увеличаващите се добиви. Възвращаемостта на направените разходи започва още в годината на създаването на насажденията и не се чака продължително време.

Посочените примери са добра алтернатива за създаване на рентабилни стопанства, което да осигури поминък на по-голяма част от жителите на общината. Правилното и отговорно използване на природните и социално-икономическите ресурси гарантира бъдещото развитие на отрасъла, което е от огромно значение за икономическото развитие на община Ценово.

Положителните аспекти на сектор селско стопанство се изразяват в:

1. Благоприятни почвено-климатични условия за отглеждане на характерните за общината земеделски култури;
2. Традиции и опит при отглеждане на селскостопанските култури;
3. Налице са арендатори на земеделска земя;
4. Опит в животновъдството, птицевъдството, растениевъдството.

Неблагоприятните страни са:

1. Неефективно производство, нарушена връзка между наука, производство и пазар;
2. Ниско ниво на организираност на производителите, липса на действени организационни структури на местно ниво, респ. МИГ-ове;
3. Голям брой разнородни собственици и ползватели на земеделски имоти;
4. Намаляване броя на животните;
5. Невъзстановени мелиоративни съоръжения, неизползван потенциал на поливните площи.

Перспективите за развитие на селското стопанство са в сферата на:

1. Създаване на масиви от трайни насаждения;
2. Създаване на нови лозя и овощни видове в местата с подходящи почвено-климатични условия;
3. Доставка на съвременни земеделски машини и технологии за повишаване културата на земеделието;
4. Изграждане на съвременни животновъдни ферми за отглеждане на крави, свине, овце, кози, птици, патици и други, с национално или с финансиране от ЕС;
5. Създаване на малки мощности за дълбочинна преработка на плодове и зеленчуци;
6. Стимулиране на екологичното производство – повишаване на осведомеността, запознаване на производителите с нормативните актове, както и с научните постижения и добри практики и безплатни курсове за обучение за квалификация на младите хора в селата;
7. Насърчаване на инвестициите в напояването, подпомагане на сдруженията за напояване;
8. Стимулиране развитието на пчеларството чрез преференциално предоставяне на подходящи екологични терени за изграждане на пчелини;
9. Създаване на специализирана борса (участие в бартерна търговия) и пазар за директни продажби на крайния клиент или преработващото предприятие и елиминиране на прекупвачите.

Горско стопанство

Горските територии на община Ценово заемат 4 917 дка. Създават се условия за развитие на горското стопанство и генериране на доходи от него. Разпределението на горския фонд по кметства в общината може да се види от следващата таблица.

Таблица № 26 Горски фонд, собственост на Община Ценово

№	Населено място	Горски фонд, дка
1	Ценово	1 158,173
2	Караманово	464,438
3	Новград	648,26
4	Долна Студена	741,62
5	Белцов	792,804
6	Кривина	286,839
7	Пиперково	289,537
8	Джулюница	124,017
9	Беляново	411,666

Източник: Общинска служба „Земеделие“ с. Ценово

Най-голям дял е на горския фонд в района на с. Ценово, следван от този на Белцов, Долна студена и Новград. Най-малък е делът на горския фонд на Джулюница.

Развитието на дейностите, свързани с възпроизводството, ползването и опазването на горите може да създава работни места за малка част от населението на общината. На територията на горския фонд може се осъществяват и в бъдеще редица странични ползвания – паша на едър и дребен добитък, добив на сено от голите площи. Има добри условия за добив на билки, горски плодове и гъби.

По данни на ТП „Държавно горско стопанство Бяла“ (ДГС Бяла), общото добито количество дървен материал за периода 2007-2012 г. от държавните и недържавните горски територии възлиза на 27 226 м³ стояща маса на площ от 343,5 ха. Средно годишно са ползвани 4 537 м³ дървесина на площ от 57,3 ха.

Основните дървесни видове по бреговете на р. Дунав и долното течение на р. Янтра са бряст, върба, бяла топола, а също така са създадени множество тополови култури. В извън речните гори основен дървесен вид е сребролистната липа, която се среща в чисти и смесени издънкови насаждения, в чийто състав участва зимен дъб, летен дъб, благун, габър, цер, клен, бряст и др. Акациевите насаждения и култури също са с голямо процентно участие. Върху бедни и сухи месторастения са създадени и иглолистни култури от черен бор най-често смесени със сребролистна липа, ясен, явор, шестил.

На територията на община Ценово са обособени седем ловно стопански района, предоставени за стопанисване и ползване на ловните дружини Долна Студена, Караманово, Кривина, Пиперково, Ценово, Белцов, Новград, влизащи в състава на Ловно-рибарско сдружение „Сокол“ гр. Бяла. В района се срещат благороден елен, сърна и дива свиня. От дребния дивеч - заек, фазан, яребица, гривяк, гургулица. От хищниците са разпространени вълк, чакал, лисица, дива котка, бялка.

В ДГС Бяла са регистрирани 3 бр. юридически лица, занимаващи се преработване на дървесина и 4 бр. с продажба на дърва за огрев. Тази информация е актуална към 2011 г., след което регистрацията се извършва в Регионална дирекция по горите гр. Русе.

В община Ценово има сериозни традиции в кампаниите по залесяване. Преди две години са създадени 100 декара с тополови насаждения по бреговете на Янтра, а миналата година в общината по инициатива на фондация „77“ са засадени близо 80 декара с фиданки. По този начин се обръща внимание на ерозираните терени и свлачища и се ограничават негативните процесите. Между деветте населени места са разпределени общо 1600 дръвчета – 1000 бр. явор, 200 бр. липа, 200 бр. бяла акация и 200 бр. цер. По мнението на специалистите особено полезно за развитието на пчеларството е увеличението на насажденията от бяла акация. Фиданките ще се разлестят на две места в Ценово. В местността „Бог баир“ са засадени 160 дръвчета, а в района на Хаджийската чешма - 120. Посадъчният материал е предоставен безвъзмездно от фондация „77“ под мотото „Глобал БГ 100 000 садим гора“. Точно преди година от същите дарители са засадени 1000 дръвчета, които се развиват много добре.

Туризъм

Общината има голям обем от туристически забележителности:

- исторически – разкопки, църкви, предания;

- природни – меандри, пещери;
- етнографски – обичаи;
- спорт – кану-каяк, риболов, алпинизъм.

Пет забележителности/обекти са включени в националния туристически регистър, с което общината се конкурира само с община Свищов от съседните общини.

За съжаление в общината няма места за настаняване на гости и туристи – хотели, хижи, къщи за гости. Това силно затруднява развитието на туризма в общината и разкриването на работни места, респективно задържането на населението и намаляване на вътрешната миграция.

Таблица № 27 Обекти в община Ценово, включени в Единната система за туристическа информация(ЕСТИ)

Атракция	Вид атракция	Собственост	Статут	Достъпност за посещение	Местоположение	Транспортна достъпност и връзки	Видимост и ориентация	Среда	Туристическа инфраструктура	Съпътстващи атракции	Публични услуги	Интернет ресурси
Въжен мост на р. Янтра	Въжен мост - 105 метра	Общинска	-	Мостът е достъпен безплатно цялгодишно.	Мостът се намира западно от с. Беяново и свързва селото със с. Новград	Намира се на общински път IV клас Белцов-Кривина, в добро състояние. Общественият транспорт до обекта е ограничен.	Има видимост от общинския път	Природна	Места за настаняване	Има	Има	
Еко пътека по долното течение на р. Янтра	Еко пътека с туристически заслони	Общинска	-	Достъпни са безплатно от началото на пролетта до края на есента.	с. Долна Студена, местност „Край село“, Ценово, местност „Папаз панара“, Белцов, местност „Крушака“ Кривина, местност „Елията“ и Беяново, местност „Елията“.	Заслонът в с. Долна Студена се намира на общински път IV клас Долна Студена-Ботров, който е в добро състояние.	Заслоните в Долна Студена, Ценово, Белцов и Беяново имат видимост от пътя. Само заслонът в Кривина няма такава.	Природна	Места за настаняване	Има	Има	
Паметник на Ленин	Паметник	Липсват документи	Паметник –	Достъпен цялгодишно безплатно	с. Новград	Републикански път II клас Бяла – Свищов, има	Има видимост от пътя	Градска	Места за настаняване	Има	Има	

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Атракция	Вид атракция	Собственост	Статут	Достъпност за посещение	Местоположение	Транспортна достъпност и връзки	Видимост и ориентация	Среда	Туристическа инфраструктура	Съпътстващи атракции	Публични услуги	Интернет ресурси
		за собственост	единствен ият запазен в България			обществен транспорт.						
Паметник-обелиск на Хаджи Димитър и Стефан Караджа	Паметник	Държавна	Военен паметник	Достъпен от началото на м. април до края на м. септември	с. Новград, местност Янково гърло	Черен местен път в лошо състояние	Няма видимост от републиканския път	Градска	Места за настаняване	Има	Има	
Антично средновековно селище Ятрус	Недвижима културна ценност	Държавна	Археологически обект	Кастелът е достъпен безплатно целогодишно. Няма екскурзоводи и не е осигурен достъп на хора с увреждания.	с. Кривина, местността Градище	Пътят, който води до обекта, е разклон Новград-Кривина, път от Републиканската пътна мрежа – III кл., в добро състояние. Общественият транспорт до обекта е ограничен.	Няма видимост на обекта. Той се намира на два километра от разклона за с. Кривина по пътя гр. Бяла – гр. Свищов.	Природна	Места за настаняване	Има	Има	

Източник: ЕСТИ

2.2.5. ЗАЕТИ И НАЕТИ ЛИЦА

Таблица № 28 Заети лица и коефициенти на заетост на населението на 15 и повече навършени години през 2019 година

Статистически район/ Област	Заети лица - хил.			Коефициенти на заетост - %		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Северен централен район	354,7	192,1	162,6	52,3	58,9	46,2
Област Русе	99,4	53,1	46,3	52,5	57,9	47,4

Източник: НСИ

Таблица № 29 Заети лица и коефициенти на заетост на населението на 15-64 навършени години през 2019 година

Статистически район/ Област	Заети лица - хил.			Коефициенти на заетост - %		
	общо	мъже	жени	общо	мъже	жени
Северен централен	342,5	185,3	157,2	69,7	73,9	65,4
Русе	96,6	51,5	45,1	69,6	72,2	66,9

Източник: НСИ

2.3. РАЗВИТИЕ НА СОЦИАЛНА СФЕРА И ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ

2.3.1. ДЕМОГРАФСКА ХАРАКТЕРИСТИКА И ТЕНДЕНЦИИ

Таблица № 30 Механично движение в община Ценово по пол

Община Ценово		2015	2016	2017	2018	2019
Заселени	Общо	96	66	86	91	123
	Мъже	45	32	27	34	56
	Жени	51	34	59	57	67
Изселени	Общо	95	93	99	121	136
	Мъже	29	40	44	48	67
	Жени	66	53	55	73	69
Механичен прираст	Общо	1	-27	-13	-30	-13
	Мъже	16	-8	-17	-14	-11
	Жени	-15	-19	4	-16	-2

Източник: НСИ

Таблица № 31 Население под, във и над трудоспособна възраст по пол

Община Ценово		2015	2016	2017	2018	2019
Общо	Общо	5 325	5 174	5 049	4 890	4 788
	Мъже	2 679	2 607	2 537	2 450	2 395
	Жени	2 646	2 567	2 512	2 440	2 393
Под трудоспособна възраст	Общо	506	497	502	484	493
	Мъже	250	253	255	244	248
	Жени	256	244	247	240	245
В трудоспособна възраст	Общо	2 682	2 629	2 558	2 483	2 439
	Мъже	1 572	1 531	1 488	1 436	1 402
	Жени	1 110	1 098	1 070	1 047	1 037
Над трудоспособна възраст	Общо	2 137	2 048	1 989	1 923	1 856
	Мъже	857	823	794	770	745
	Жени	1 280	1 225	1 195	1 153	1 111

Източник: НСИ

Таблица № 32 Естествен прираст - брой

Община Ценово	2015	2016	2017	2018	2019
Сключени бракове	14	21	11	13	16
Бракоразводи	2	4	9	3	5
Живородени	30	33	40	26	32
Умрели	151	157	152	155	121
Умрели деца на възраст до 1 година	0	-	2	0	1
Естествен прираст	-121	-124	-112	-129	-89

Източни: НСИ

Таблица № 33 Самоопределяне на населението по етническа принадлежност в община Ценово и по населени места към 01.02.2011 г.

Населено място	Лица, отговорили на доброволния въпрос за етническа принадлежност	Етническа група			
		българска	турска	ромска	друга
Община Ценово	5 307	4 669	444	177	6
с. Белцов	437	436	-	-	-
с. Беляново	125	125	-	-	-
с. Джулюница	256	256	-	-	-
с. Долна Студена	520	515	-	4	-
с. Караманово	711	696	-	14	-
с. Кривина	465	460	3	-	-
с. Новград	922	644	273	-	-
с. Пиперково	359	316	41	-	-
с. Ценово	1 512	1 221	127	156	3

Източни: НСИ

Във възрастовата структура в ромската общност преобладават хората в трудоспособна възраст, които са 90% от всички възрастни, а възрастните над 65 години са само 10%. Малкият брой възрастни хора в ромската общност подсказва за ниско качество на живот и ниска продължителност на живот сред ромите, която е с повече от десет години по-ниска в сравнение със средната за страната.

Таблица № 34 Брой възрастни роми над 18 години, разпределени по възраст

Възраст	Общо
18-29 г	45
30-50 г.	51
51-65 г.	22
Над 65	9
Над 75	6
Общо	133

Източник: Проучване в рамките на проект ROMACT

По данни от количественото изследване, децата на възраст 0-18 години съставляват 39% от ромската общност (85 души от 218 изследвани лица). Разбира се този висок дял на децата трябва да се разглежда като положителен демографски капитал и ресурс за общината, но това също означава и сериозен ангажимент от страна на общината за осигуряване на достъп до качествено образование и професионална квалификация, до достъп до услуги и задържане на младите хора в общината и съответно осигуряване на работа и трудова реализация.

Таблица № 35 Брой деца роми под 18 години, разпределени по възраст

Възраст	ОБЩО
От 0-2 г	11
От 3-4 г.	13
От 5-6 г.	13
От 7 до 14 г	33
От 15 до 18 г	15
Общо	85

Източник: Проучване в рамките на проект ROMACT

2.3.2. ОБРАЗОВАТЕЛНА ХАРАКТЕРИСТИКА

Детски градини

Таблица № 36 Основни показатели за детските градини в община Ценово - брой

Детска градина	Населено място	Деца	Подготвителна група	Педагогически персонал	Непедагогически персонал
„Баба Тонка“	с. Ценово	39	15+11	4	5
„Славейче“	с. Новград	22	8+8	2	4
„Радост“	с. Караманово	23	4+7	2	4
„Щастливо детство“	с. Долна Студена	24	6+8	2	4
Общо		111	33+34	10	17

Източник: Общинска администрация Ценово

Липсата на детска градина във всяко населено място се отразява на демографската криза, но същевременно поддържането на детска градина при ограничен брой деца е икономически неефективно.

Участниците във фокус групата в проекта ROMACT отбелязват, че всяка година все повече ромски ученици продължават образованието си след 8 клас и завършват средно образование. По-често момичетата престават да посещават училище след 16 години, но като основни причини се посочва липсата на средства за издръжка на ученик, който учи извън населеното място, в което живее. Ранни женитби са рядкост и не са типични за община Ценово.

Таблица № 37 Брой деца и ученици роми, обхванати от детски градини и училища

Учебно заведени	Посещават	Не посещават
Детска градина 3-4	11	13
Предучилищна 5-6	12	1
Основно 7-14	30	3
Средно 15-18	15	0
Общо	68	17

Източник: Проучване в рамките на проект ROMACT

Образованието на възрастните е на сравнително добро ниво – над 65% от възрастните, участвали в проучването са със завършено основно или средно образование. С начално и по-ниско образование са под 20% от възрастните и няма данни за хора, които никога не са посещавали училище.

Таблица № 38 Образование на възрастните роми

Степен на образование	Брой възрастни
Висше образование	1
Средно образование	25
Основно образование	62
5-7 клас	19
Начално и по-ниско	23
Никога не са ходили на училище	0
Липсва информация	3
Общо	133

Източник: Проучване в рамките на проект ROMACT

Училища

През последните няколко години демографският проблем в общината проявява трайни тенденции както към намаляване на общото население, така и към намаляване броя на децата. Това се отразява на запълняемостта на маломерните и слети паралелки в основните училища, но не и на броя на паралелките. Намаляването на учениците е в границите на 20 до 30, което относително запазва числеността на персонала, брой паралелки и т.н.

Стабилна раждаемост през този период има в с. Долна Студена, а колебаеща се такава - в с. Караманово. И през следващите няколко години раждаемостта на децата позволява поддържането на 4 основни училища.

Таблица № 39 Училища в община Ценово

Училище населено място	Брой ученици								Брой паралелки
	I клас	II клас	III клас	IV клас	V клас	VI клас	VII клас	VIII клас	
ОУ „Христо Ботев“, с. Ценово	10	20	9	19	18	15	15	22	8 паралелки, вкл. маломерни
ОУ „Св. Климент Охридски“, с. Долна Студена	5	5	4	6	12	7	4	8	4 слети паралелки
ОУ „Христо Ботев“, с. Караманово	5	5	5	5	12	6	8	5	4 слети паралелки
ОУ „Ал. Константинов“, с. Новград	7	5	6	6	6	5	5	8	4 слети паралелки

Източник: Общинска администрация Ценово

В основните училища на общината, единствено в ОУ „Христо Ботев“ с. Ценово, паралелките са самостоятелни, макар някои от тях маломерни, докато в останалите три са слети. Всички училища се дофинансират от общината.

Пътуващите ученици са 31 на брой. Към училището в с. Ценово пътуват учениците от селата Белцов и Пиперково, а към училището в с. Новград учениците от селата Джулюница, Кривина и Беяново. Организацията на обучението в тези училища е целодневна. Сформирани са полуинтернатни групи в начален и прогимназиален етапи на обучение.

Обучението в общината се извършва от 35 души педагогически персонал. Неправоспособните учители са 5 на брой, като само двама не продължават образованието си.

Материално-техническа база във всичките училища е в сравнително добро състояние. Училищата са със сменена дограма. Извършени са текущи ремонти на класните стаи. По проект за целодневната организация на обучение в двете училища са доставени нови мебели, мокет за класните стаи. Сградата на ОУ „Христо Ботев“ с. Ценово е основно ремонтирана по проект „Рехабилитация на сградата на ОУ „Христо Ботев“, с. Ценово“.

Всички училища са снабдени с компютърни кабинети, мултимедии и др. техника. Постепенно се снабдяват с нови бели учебни дъски.

За охрана на сградите и имуществото е монтирано видеонаблюдение и сигналноохранителна система.

Постепенно се сменят учебните маси, чинове и столове. В три от училищата има парно отопление. Снабдяват се редовно с горива.

Всички училища разполагат с медицински кабинети. Медицински сестри обслужват по график училищата и детските градини в населените места.

Община Ценово е една от първите общини, която взе решение за задължителна предучилищна подготовка на 5 годишните деца в ДГ. Осигуряват се безплатни учебни помагала и намалени такси за родителите. Обновява се материално-техническата база в основните училища и оборудването на класните стаи, кабинетите и спортните съоръжения. Голяма активност общинските училища са проявили и в реализирането на проекти по Националните програми - „Информационни и комуникационни технологии в училище“, „Въвеждане на система за стандартизирано външно оценяване“ и др.

Квалификацията на педагогическия персонал в детските градини и училищата е на високо ниво, а именно: 70% от действащия педагогически състав е с висше образование и само около 30% от педагогическите специалисти са с полувисше образование.

В резултат на мерките се посещават редовно занятията в детските градини и училищата от всички етноси. Отпадането на деца е сведено до минимум. Учениците продължават обучението си в по-горна степен на образованието.

Перспективи в развитие на образованието:

- осъществяване на по-качествено образование, чрез промяна на учебното съдържание на учебниците;
- осъществяване на сигурни и надеждни комуникации между училището и родителите;
- поэтапно въвеждане на целодневно обучение в начален етап на обучение;
- подобряване на материално-техническата база на училищата;
- развитие на ученическия спорт и лицензиране на ученически спортен клуб;
- запазване структурата на образователната система в общината;
- усъвършенстване на финансовия ресурс на училищата;
- въвеждане на ранно професионално ориентиране.

Важно значение в цялостната система на възпитание и обучение на подрастващите в община Ценово има предучилищното образование, осъществявано чрез детските градини. В

общината към 01.03.2012 г. действат като структури 4 целодневни детски градини (ЦДГ), по една в Ценово, Новград, Караманово и Долна Студена, осигуряващи места за 277 деца. Поради демографските процеси броят на децата в детските градини намалява от 145 през учебната 2006/2007 година до 111 деца през учебната 2010/2011 година, т. е. с 30% за период от 4 години. В същото време броят детски учители намалява от 14 през 2006/2007 година до 11 през 2010/2011 година, т.е. с 27% за периода.

2.3.3. ЗДРАВЕОПАЗВАНЕ

В резултат на неблагоприятните тенденции в развитието на демографските процеси, броят на населението на община Ценово намалява. По-голямата част от жителите в селата на общината са на възраст над 65 години, като преобладават самотно живеещите хора. Това създава предпоставки за социално изключване на определени рискови групи и увеличаване на нуждата от здравни и социални услуги.

Към 2014 година в община Ценово действат 5 (пет) общопрактикуващи лекари и 4 (четири) дентални практики. Няма специализирана медицинска помощ, което затруднява достъпа до здравни услуги на голяма част от населението на общината и особено на хората от малките отдалечени населени места.

Таблица № 40 Разпределение на лекарските практики в община Ценово

Населено място	Лекарска практика	Среден брой население на лекарска практика	Център на лекарската практика
с. Ценово, с. Белцов	2	1013	с. Ценово
с. Долна Студена	1	828	с. Долна Студена
с. Новград, с. Джулюница	1	1227	с. Новград
с. Караманово, с. Пиперково	1	1210	с. Караманово
с. Кривина, с. Беяново	1	595	с. Кривина

Източник: РЗИ – Русе

Амбулатории за първична извънболнична медицинска помощ – индивидуални практики – 5 броя:

- АПИМП - д-р Николай Искърров, с. Новград, ул. „Възраждане“ №36;
- АПИМП - д-р Николай Искърров, с. Долна Студена, ул. „Хан Аспарух“ №24;
- АПИМП - д-р Николай Искърров, с. Джулюница, с. Пиперково, с. Караманово,
- АПИМП - д-р Наталия Патрикеева, с. Кривина, с. Джулюница, с. Новград, с. Беяново;
- АПИМП - д-р Тихомир Максимов, с. Белцов;
- Амбулатории за първична извънболнична дентална помощ – индивидуални практики – 4 броя:

- АПИДП ИП Д-р Наталия Данева с. Ценово
- АПИДП - д-р Цветанка Борисова, с. Новград, ул. „Възраждане“ №36;

- АПИДП - д-р Цветанка Борисова, с. Караманово, ул. „Генерал Радецки“ №45;
Община Ценово е акционер в УМБАЛ „Канев“ гр. Русе.

2.3.4. СОЦИАЛНИ УСЛУГИ

Таблица № 41 Регистрирани лица с увреждания на територията на община Ценово по вид за периода 2014-2020 г. - брой

Година	Лица с увреждания с определени под 90% тр. нераб. без чужда помощ	Лица с увреждания с определени под 90% тр. нераб. с чужда помощ	Лица с увреждания с определени 90% и над 90% тр. нераб. без чужда помощ	Лица с увреждания с определени 90% и над 90% тр. нераб. с чужда помощ
2014 г.	205	18	42	60
2015 г.	216	20	50	55
2016 г.	227	14	52	49
2017 г.	220	11	47	47
2018 г.	226	13	41	51
2019 г.	365	18	48	44
2020 г.	365	15	47	44

Източник: Дирекция „Социално подпомагане“ гр. Бяла

Таблица № 42 Лица в община Ценово, получаващи социални помощи, за периода 2014-2020 г. - брой

Година	Нормативно основание ЗСПД	Нормативно основание ЗСП	Нормативно основание Наредба №РД-07-5 от 2008 г.
2014 г.	592	93	408
2015 г.	317	44	409
2016 г.	275	22	361
2017 г.	267	14	366
2018 г.	252	23	454
2019 г.	235	31	568
2020 г.	239	27	-

Източник: Дирекция „Социално подпомагане“ гр. Бяла.

Таблица № 43 Инфраструктура на социалните дейности към 2020 г.

Вид на обекта	Капацитет (бр. места)	Брой настанени/ползващи я лица
1. Специализирани институции		
1.1. Няма такива на територията на община Ценово	-	-
2. Услуги в общността (деинституционализирани обекти)		
2.1. Център за обществена подкрепа с. Ценово	20	31 (м. май 2020г.)
2.2. Дневен център за пълнолетни лица с увреждания с. Ценово. Планира се увеличение на капацитета от 10 на 15 потребители през 2020 г.	10	12 (м. май 2020 г.)
3. Социални услуги от резидентен тип		
3.1. Няма такива на територията на община Ценово, но има идея за създаване на Център за настаняване от семеен тип за стари хора с капацитет 15 потребители.	-	-
4. Други социални услуги		
4.1. Домашен социален патронаж	240	Средно през месец май 107 потребители
4.2. Клубове на пенсионера. Във всяко от деветте населени места на общината има обособени пенсионерски	-	-

Вид на обекта	Капацитет (бр. места)	Брой настанени/ползващи я лица
клубове, но те нямат определен капацитет. Всеки човек в пенсионна възраст има свободен достъп до клубовете, затова и броят на ползвателите варира постоянно.		
4.3. „Приемна грижа“ като алтернативна форма за отглеждане на деца в риск. Изпълнение на проект „Приеми ме 2015“, финансиран от ОП „РЧР“ 2014-2020 г.	-	Към май 2020 г. две професионални приемни семейства с общо три настанени деца
4.4. Национална програма „Предоставяне на грижи в домашна среда“ със срок на изпълнение до 31.12.2020 г.	-	Към м. май 2020 г.: потребители – 63; Назначени домашни помощници - 32
4.5. Проект № BG05M9OP001-2.101-0189 „Грижа за хората в община Ценово – „Патронажна грижа за възрастни хора и лица с увреждания - Компонент 3“ по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г. Срок на изпълнение на проекта: 6 (шест) месеца или до изчерпване на средствата по проекта.	Индикативен брой потребители 40	Изпълнението на проекта стартира от 01.06.2020 г. Ще бъдат обслужвани 56 потребители от 13 работници, изпълняващи доставки по домовете. Ще се назначи 1 диспечер.
4.6. Предоставяне на механизма лична помощ за хора с увреждания по Закона за личната помощ.	-	Към м. май 2020 г.: Ползватели на лична помощ – 39; Назначени лични асистенти -39

Източник: Общинска администрация Ценово

Център за обществена подкрепа

През 2019 г. продължи предоставянето на социалната услуга в общността „Център за обществена подкрепа“ като държавно делегирана дейност. Към 31.12.2019 г. в него работят: управител на услугата, който съвместява функциите на психолог със заетост на пълен работен ден, социален работник със заетост на пълен работен ден, 2 броя социален работник със заетост на половин работен ден, служител, съвместяващ длъжностите счетоводител със заетост на половин работен ден и социален работник със заетост на половин работен ден, логопед на граждански договор и чистач на граждански договор.

Центърът работи в посока предотвратяване изоставянето на деца и настаняването им в специализирани институции, превенция на насилието и отпадане от училище, деинституционализация и реинтеграция на деца, обучение в умения за самостоятелен живот и социална интеграция на деца от институции, консултиране и подкрепа на деца с поведенчески проблеми и прояви. Други насоки, в които се работи, са: подкрепа при реинтеграция в биологичното семейство на дете, настанено в специализирана институция, услуга в общността в резидентен тип или приемно семейство; наблюдение на дете, след реинтеграция; подкрепа на дете след осиновителен период; подкрепа, консултиране и наблюдение на непълнолетни майки и бъдещи такива; придобиване на умения за отговорно родителстване.

За периода 01.01.2019 – 31.12.2019 г. утвърденият капацитет на Център за обществена подкрепа Ценово продължава да е 20 потребители. Средномесечният брой на потребителите за периода е 32. За цялата 2019 г. са сключени общо 34 броя договори с потребители, прекратени са 48. Реализирани са социални услуги за 34 деца и техните семейства с издадени направления от отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“ гр. Бяла, потребители насочени от други институции, имащи отношение към децата, както и самозаявили се потребители. Проведени са общо 962 бр. индивидуални сесии, 170 бр. групови сесии и 212 бр. домашни посещения.

През 2019 г. в ЦОП с. Ценово са предоставени следните социални услуги по видове:

- Социално-педагогическо, психологическо и логопедично консултиране на деца с образователни, поведенчески и логопедични проблеми и техните семейства;
- Превенция на отпадане от училище;
- Подготовка в умения за самостоятелен живот и подкрепа за успешна социална интеграция и професионална реализация на деца и младежи от специализирани институции, социална услуга от резидентен тип, професионално приемно семейство;
- Превенция на изоставянето на деца и настаняването им в специализирани институции. Семейно консултиране и работа със семейства в риск – семейно планиране, умения на родителите да общуват с децата си;
- Подкрепа на деца, жертви на насилие и техните семейства;
- Подкрепа и консултиране на семейства от общността – оценяване на родителския капацитет, консултации за справяне с проблеми при възпитанието на детето с оглед подобряване на грижата и осигуряване на сигурна и стимулираща среда за развитието му;
- Превенция на рисково поведение на деца и младежи от общността;
- Проблеми на децата при раздяла на родителите, превенция на родителско отчуждение;
- Консултиране и практическа подкрепа на приемни родители и осиновители;
- Подкрепа и консултиране на деца с увреждания и техните семейства;
- Мобилна социална услуга;
- Подкрепа при реинтеграция в биологичното семейство на дете, настанено в специализирана институция, услуга в общността в резидентен тип или приемно семейство. Наблюдение на дете, след реинтеграция;
- Подкрепа на дете след осиновителен период;
- Подкрепа, консултиране и наблюдение на непълнолетни майки и бъдещи такива.

През 2019 г. е обогатена материалната база на Центъра като са закупени и инсталирани в двора два уреда – беседка и комплексен уред, предназначен за отдых, събирания и тренировки на децата.

За потребителите на ЦОП с. Ценово през 2019 г. са организирани екскурзии, провеждани се различни спортни, културни, трудотерапевтични, образователни и други

мероприятия. Дейността на центъра е надграждана с месечни ателиета: „Готварство“, „Цветна градина“, „Да се забавляваме заедно“ (музикотерапия), „Да бъдем заедно“ (с цел сближаване на родители и деца), „Да спортуваме заедно“, „Смехотерапия“ (чрез използването на хумористични техники и терапевтичен хумор се цели подобряване на разбирането на потребителя, неговото поведение и настроение).

Персоналът регулярно преминава обучения по актуални теми и супервизии за повишаване на квалификацията и мотивацията.

Дневен център за пълнолетни лица с увреждания в с. Ценово

Продължава успешното предоставяне на услуги в „Дневен център за пълнолетни лица с увреждания“ с. Ценово. Дневният център функционира като държавно делегирана дейност. В него работят: Управител /4ч./, Счетоводител /4ч./, Социален работник /4ч./, Трудотерапевт /8ч./, Медицинска сестра /на граждански договор/, Рехабилитатор /на граждански договор/ и Чистач /4ч./

Капацитетът на дневния център е 10 потребители - лица над 18 години с физически увреждания от община Ценово.

Персоналът в центъра предоставя комплексни услуги в общността, гарантиращи обслужването на потребителите през деня и превенция на институционализацията им. Услугите са свързани с предоставянето на храна, оказване на съдействие и задоволяване на ежедневните потребности, организация на свободното време, лични контакти, изграждане на социални умения. Прилага се рехабилитация, медицинско наблюдение и контрол, трудотерапия, социално консултиране. Организира се санаториално лечение. Осигурява се транспорт от дома на потребителя до институцията. Провеждат се социални и културни мероприятия като: посещения на театрални постановки, участие във фестивали на хората с увреждания, отпразнуване на национални празници, рождени и именни дни, организиране на множество екскурзии, придружаване и настаняване в болнични заведения. Към центъра е изградена външна площадка с фитнес уреди за потребителите на дневния център.

Общински политики за подкрепа на социалните ресурси на уязвими семейства. Превенция на изоставянето.

Община Ценово, съвместно с отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“ гр. Бяла, активно работи в насока подкрепа на уязвими семейства и превенция на изоставянето.

Общо през 2019 г. в община Ценово е работено с 30 деца и семейства. От тях:

- 3 деца, настанени по реда на чл. 26 от ЗЗД в семейства на близки и роднини;
- 8 деца, настанени по реда на чл. 26 в ППС;
- 19 деца с мярка за закрила по реда на чл. 23 от ЗЗД - закрила в семейна среда.

През 2019 г. успешно е приключила социалната работа по 13 случая. По превенция на изоставянето през годината е работено по 4 случая, в т.ч. 2 случая на ниво Родилен дом. Работа по реинтеграция е проведена с 6 деца и техните биологични/осиновителни семейства. Общ брой непълнолетни майки, с които е работил отдел „Закрила на детето“ през 2019 г. - 4.

По искане на съдебни и административни органи през периода Отдел „Закрила на детето“ е изготвил 10 доклада, от тях 2 доклада за извършена проверка по повод припознаване на дете, 2 доклада, изготвени за нуждите на МКБППМН в община Ценово за деца с противообществено поведение.

Едно от децата, настанено в семейства на близки и роднини, се подпомага на основание чл. 49 от ППЗЗД.

През 2019 г. четири семейства на деца с увреждания са ползвали услугата „Личен асистент“ по ПМС № 344 от 21.12.2018 г., а от 01.09.2019 г. 4 деца с увреждания са включени като ползватели на механизма „Лична помощ“ по Закона за личната помощ.

В изпълнение на Постановление на Министерски съвет № 100 от 08.06.2018 г. за създаване и функциониране на Механизъм за съвместна работа на институциите по обхващане и включване в образователната система на деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст в Община Ценово са сформирани 4 екипи за обхват, които работят и изпълняват задачите по постановлението, като председателят на МКБППМН е член на два от екипите, а член на Комисията е включен в другите два екипа. За 2019 г. са посетени 30 семейства на деца, подлежащи на образование. Всички деца и ученици в задължителна предучилищна и училищна възраст са обхванати, с изключение на тези, които се намират в чужбина.

Съгласно този механизъм в отдел „Закрила на детето“, ЦОП, както и в МКБППМН Ценово се работи по случаи на деца, застрашени от отпадане от образователната система, за които са подадени сигнали от директорите в училищата. Във връзка със съвместната работа по прилагане на Механизма за обхват на ученици, през 2019 г. са извършени 10 домашни посещения на деца, не обхванати от образователната система. С 5 деца и семейства е работено в посока превенция на отпадане от образователната система. Проведена е социална работа за повишаване на учебната мотивация и разясняване на смисъла и ползата от образованието за бъдеща реализация на пазара на труда.

МКБППМН съвместно с училищни комисии по превенция (УКП), ресурсни учители и класни ръководители за 2019 г. е провела 3 броя работни срещи за обсъждане на неизвинени отсъствия на ученици.

МКБППМН е провела 10 срещи и консултации с родители, настойници и попечители, които срещат затруднения при възпитанието на децата си.

Като помощен орган на МКБППМН – Ценово работи Консултативен кабинет. В него по график всеки месец обществените възпитатели дават дежурства. Във връзка със заложените финансови средства и необходимостта от корекционно-възпитателна и превантивна дейност за работа на деца с противообществени прояви, за 2019 год. от ЦКБППМН и Министерство на финансите са отпуснати средства за осигуряване на заплащането на три бройки обществени възпитатели според Наредба № 2 от 07.07.1999 год. за материалното стимулиране на обществените възпитатели. Същите представят ежемесечни отчети за дейността си.

През 2019 година в община Ценово са регистрирани 30 сигнала за деца в риск, в т.ч. 0 сигнала за насилие. По 7 от сигналите са отворени нови случай, 5 от сигналите са били за деца, с които отдел „Закрила на детето“ към Дирекция „Социално подпомагане“ работи от

предходни години, а по 18 от сигналите не са идентифицирани рискове и не е предприемана мярка за закрила.

НП Регионална програма заетост и обучение

По тази програма от 03.06.2019 г. са заети 7 лица на 8-часов работен ден на длъжност „Работник озеленяване“ за срок от 6 месеца в населените места: с. Ценово, с. Караманово, с. Новград, с. Долна Студена и с. Джулюница.

Програма „Старт в кариерата“

По национална програма „Старт в кариерата“ за 9 месеца като специалист „Информационно обслужване“ е наето едно лице на възраст до 29 години на пълно работно време за периода от 01.02.2019 г. до 31.10.2019 г.

Други национални програми и мерки, включително насърчителни мерки по Закона за насърчаване на заетостта

След проведен подбор през 2018 година в общината до 15.07.2019 г. в Община Ценово работи служител на длъжност „Специалист активиране“ по проект „Работа“ за срок от 12 месеца, финансиран по Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2014-2020 г. В периода 2018-2020 г. са реализирани общо 19 проекта за краткосрочно наемане на безработни лица.

Повишаване квалификацията на безработни лица, съгласно сключено Споразумение между МТСП и Община Ценово

През 2019 г. 11 безработни лица от общината са включени в организирания по проект „Красива България“ курс за професионално обучение „Основни и довършителни работи“, за придобиване на Първа квалификационна степен – Помощник в строителството, код по СППОО 5820801.

Спорт

Общината активно подкрепя - финансово, организационно и морално - спортните клубове и развитието на спорта, както в училищата, така и за останалите граждани на община Ценово. Провеждат се турнири по различни видове спорт - футбол, лека атлетика, народна топка, тенис на маса, шахмат, табла, бридж - белот, стрийтбол на специално изградената и поддържана за този вид модерен спорт площадка.

Възстановен е и традиционният ежегоден турнир по конни надбягвания в с. Ценово. Провежда се ежегоден такъв турнир и в с. Караманово.

Общината подпомага отбелязването на 17-ти май - Международния ден на спорта със спортни мероприятия за учениците. През м. октомври се отбелязва седмицата за безопасно движение с велосипед със състезание по майсторско колоездене.

В община Ценово има 7 стадиона и 4 спортни площадки. Състоянието на стадионите не е добро, за разлика от състоянието на спортните площадки.

В две от училищата има физкултурни салони, а именно в Ценово и в Караманово. В с. Новград има построен от дълги години физкултурен салон, който не е приведен в експлоатация. В с. Долна Студена има пригодена класна стая за физкултурен салон.

В двора на ОУ „ Христо Ботев“ с. Ценово има монтирани уреди за стрийтбол и младежите активно спортуват.

За развитието на 4-те отбора по футбол се отделят финансови средства, но за развитието на ученическите спортове финансовите средства не достигат.

Таблица № 44 Спортни обекти (вкл. в училища)

Вид на обекта (стадион, спортна площадка и др.)	Населено място	Капацитет (площ, бр. места)	Физическо състояние (отлично, добро, лошо, незадоволително)
Стадион	Новград	67,200 дка. 100 места	Лошо
Стадион	Ценово	32,140 дка. 100 места	Лошо
Стадион	Долна Студена	21,066 дка. 100 места	Лошо
Стадион	Караманово	33,493 дка. 100 места	Лошо
Стадион	Белцов	27,720 дка.	Незадоволително
Стадион	Пиперково	20,000 дка.	Незадоволително
Стадион	Джулюница	23,712 дка.	Незадоволително
Спортна площадка	Ценово	0,800 дка.	Добро
Спортна площадка	Новград	1,600 дка.	Добро
Спортна площадка	Долна Студена	0,800 дка.	Добро
Спортна площадка	Караманово	0,800 дка.	Добро

Източник: Общинска администрация Ценово

Таблица № 45 Брой регистрирани спортни клубове – по населени места и по видове спорт

№	Спортен клуб	Населено място	Вид спорт
1	ФК „Янтра“	Ценово	футбол
2	ФК „Янтра“	Долна Студена	футбол
3	ФК „Левски“	Караманово	футбол
4	ФК „Левски“	Новград	футбол
5	Спортен клуб „ЗОРА“	Ценово	източни бойни изкуства

Източник: Общинска администрация Ценово

Култура

Музеи

В с. Новград съществува Етнографски музей, състоящ се от 9 зали, разкриващи поминъка, бита и културата на района. Могат да се видят разкрити археологически находки от пр.н.е.; експонати, свързани с четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа; занаяти на хората от миналото – животновъдство, земеделие, пчеларство; показан е и съвременния начин на живот – икономика, образование и бит преди демократичните промени. В с. Ценово е организирана етнографска сбирка, състояща се от монети, съдове за хранене, носии от русенския край, оръдия на труда и др.

Традиции

Във всяко село има традиционен годишен събор в различните месеци от годината. Провеждат се редица битови празненства като Коледа, Васильовден, Ивановден, Йордановден, Бабин ден, Трифон Зарезан, Осми март, Първа пролет, Лазаровден, Цветница, Великден, Гергьовден, Тодоровден и др. Специфични чествания са: Ден на Община Ценово – 02-ри април; Преминаване на четата на Хаджи Димитър и Стефан Караджа на българска земя – 18-ти юли; Международен ден на р. Дунав – 29-ти юли.

Фолклор

В населените места от общината са организирани художествени самодейни групи: в с. Пиперково – женска и мъжка певческа група; с. Караманово – група за стари градски песни и женска певческа група; с. Ценово – женска и детска певческа група; с. Новград – женска певческа група; с. Белцов - женска певческа група; с. Долна Студена – женска певческа група. Спазването на традициите и специфичния фолклор се дължи на активната дейност на читалищата (във всяко населено място на общината). С орден „Кирил и Методий“ - първа степен е награден и читалище „Светлина - 1905 г.“ с. Караманово. Похвална е грижата на общината за поддържане не само на сградния фонд на читалищата, но и финансирането на културната дейност, организиран от тях.

2.3.5. ТРУДОВ ПАЗАР И БЕЗРАБОТИЦА

Икономическа активност

Таблица № 46 Основни икономически показатели на отчетените нефинансови предприятия за периода 2014 - 2018 г.

Година	Групи предприятия според заетите в тях лица	Предприятия	Произведена продукция ¹	Приходи от дейността	Разходи за дейността	Заети лица ²	Наети лица ²
		Брой	Хиляди лева		Брой		
2014	Общо	169	22 743	36 210	33 548	501	352
	Микро до 9 заети	160	15 264	25 889	23 634	319	177
	Малки от 10-49	..	..	..	..	..	..
	Средни от 50-249	..	..	..	..	..	..
	Големи над 250						
2015	Общо	183	27 945	39 883	34 189	493	335
	Микро до 9 заети	173	21 080	29 510	24 120	318	167
	Малки от 10-49	10	6 865	10 373	10 069	175	168
	Средни от 50-249	-	-	-	-	-	-
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-
2016	Общо	173	20 827	34 832	29 095	480	323
	Микро до 9 заети	167	16 217	27 313	22 035	350	199
	Малки от 10-49	6	4 610	7 519	7 060	130	124
	Средни от 50-249	-	-	-	-	-	-
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-
2017	Общо	175	20 684	32 969	28 705	458	299
	Микро до 9 заети	168	15 728	25 680	21 413	336	184
	Малки от 10-49	7	4 956	7 289	7 292	122	115
	Средни от 50-249	-	-	-	-	-	-
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-
2018	Общо	167	21 575	34 303	29 496	445	295
	Микро до 9 заети	161	16 934	27 932	23 167	332	187
	Малки от 10-49	6	4 641	6 371	6 329	113	108
	Средни от 50-249	-	-	-	-	-	-
	Големи над 250	-	-	-	-	-	-

1 Показателят е изчислен по методология на Структурна бизнес статистика

2 Данните са изчислени в еквивалент на пълна заетост

".." Конфиденциални данни

"-" няма случай

Източник: НСИ

Заетост и безработица

Таблица № 47 Пазар на труда в община Ценово

Параметър	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.	2019 г.
Равнище на безработица - средногодишно	30,4	27,5	24,6	20,9	18,2
Разкрити работни места	168	162	98	140	98
Включени безработни лица в програми, мерки за заетост и ОП РЧР	93	181	39	81	60
Безработни лица, включени в обучения за професионална квалификация	16	0	12	27	33
Заети лица, включени в обучения за професионална квалификация	0	0	0	0	0
Включени в Регионална програма за заетост	0	5	5	5	8

Източник: Дирекция „Бюро по труда“ гр. Бяла

Ситуацията с безработицата в ромската общност е изключително тревожна – само 34% от хората в трудоспособна възраст имат постоянна трудова заетост, почти толкова са обаче и дълготрайно безработните над 12 месеца.

Таблица № 48 Данни за заетостта в анкетираниите ромски домакинства

Заетост	Брой
Постоянна трудова заетост на постоянен трудов договор	44
Постоянна трудова заетост без договор	4
Временни трудови договори към общината	15
Дълготрайно безработни над 12 м.	43
Пенсионер по старост	15
Пенсионер по болест	5
Липсва информация	7
Общ брой възрастни в домакинствата	133

Източник: Проучване в рамките на проект ROMACT

Процентът на дълготрайно безработните е висок, но по-тревожно е, че работа не се предлага в близост до населените места на община Ценово. Възрастовата структура на дълготрайно безработните е разнообразна, най-много са те между 30 и 50 години, но има немалко дълготрайно безработни и сред младите до 29 години. Макар и в рамките на проучването само четирима да са декларирали, че работят постоянно без трудов договор, трябва да се има предвид, че много хора работят в сивата икономика.

Най-сериозният проблем, за който всички говорят, е липсата на работа в Ценово (както и в близките населени места), липсата на работещ бизнес като цяло. Проблемите, свързани със заетостта и бедността в ромските домакинства, са сериозни. Делът на работещите постоянно е нисък (34%), а една трета са дълготрайно безработни, включително и хора със средно образование. Липсата на устойчив местен бизнес и на стратегия за привличане и задържане на инвестиции в общината са важните въпроси, по които е необходимо да се работи.

2.3.6. ДОХОДИ НА НАСЕЛЕНИЕТО

Таблица № 49 Средна брутна годишна заплата на наетите лица по трудово или служебно правоотношение в община Ценово за периода 2014-2018 година в лева

Номенклатура на икономическите дейности A21											
Година	Общо	A	C	F	G	H	I	P	Q	R	S
2014	6 341	7 181	4 119	..	5 088	5 386	3 445	7 017	4 367		5 510
2015	6 883	7 869	4 725	5 820	5 325	5 186	4 135	7 077	5 460		5 987
2016	6 931	7 377	5 265	6 177	5 494	5 717	4 335	7 425	5 934		5 917
2017	7 577	8 268	5 037	..	5 946	7 258	5 200	8 476	6 547		6 361
2018	7 873	8 753	5 524	6 246	6 648	8 066	4 852	9 357	7 122	7 122	7 122

Легенда:

".." Конфиденциални данни

Обхват от икономически дейности:

Селско, горско и рибно стопанство (A),

Преработваща промишленост (C),

Строителство (F),

Търговия; ремонт на автомобили и мотоциклети (G),

Транспорт, складиране и пощи (H),

Хотелиерство и ресторантьорство (I),

Образование (P),

Хуманно здравеопазване и социална работа (Q),

Култура, спорт и развлечения (R),

Други дейности (S).

Източник: НСИ

Средното очакване в ромската общност е заплатите да бъдат около 900-1000 лева, не малък брой са посочили, че очакват да получават минимална работна заплата за своя труд, а най-високата очаквана заплата е 1500 лв. 30% от анкетираните споделят, че за да имаш работа в Ценово е важно да разчиташ най-вече на препоръки и връзки, но и се осъзнава, че липсата на работни места и работещ бизнес остават най-сериозните проблеми на общината.

Разполагаме с данни от всички 60 домакинства за доходите в домакинствата и таблицата по-долу показва ситуацията. Най-ниският доход в домакинство е едва 90 лева, а най-високият 1800 лева на месец. За съжаление се срещат домакинства с две деца и двама родители със средно образование с доход едва 350 лева на месец, а един самотен родител, отглеждащ две деца, разполага само с 90 лева на месец.

Таблица № 50 Месечен доход в анкетираните ромски домакинства

Среден доход на домакинство на месец	Брой домакинства
90 лева	1
135 – 250 лева	5
270 – 499 лева	12
500 – 699 лева	4
700 – 850 лева	19
900 – 1100 лева	12
1200 – 1400 лева	5
1500 – 1800 лева	2

Източник: Проучване в рамките на проект ROMACT

Най-много са доходите от трудови договори и детски надбавки, следвани от пенсии и сезонна заетост. Интересен е фактът, че само едно домакинство посочва, че има доходи от чужбина, макар във фокус групата да е споделено, че има много семейства, които работят в чужбина, завръщат се, купуват си къщи и инвестират в подобряване на жилищните си условия и грижа за семействата.

2.3.7. ИЗВОДИ

Проблеми

Ситуацията в община Ценово не се различава от тази в страната, където предприятията с до 9 заети, заемат 96% от всички регистрирани търговски дружества. Положителна тенденция е появата на предприятия с персонал от 10 до 49 заети.

Безработицата е твърде висока и това стимулира вътрешната миграция и се отразява негативно на естествения прираст.

Потенциали

Средната годишна заплата нараства бързо и изпреварва средната за страната – 5 691 лева за 2018 г. и за Северен централен район – 5 436 лева. Това е добра тенденция и трябва да се използва за преодоляване на вътрешната миграция и демографската криза.

2.4. ИНФРАСТРУКТУРНО РАЗВИТИЕ, СВЪРЗАНОСТ И ДОСТЪПНОСТ НА ТЕРИТОРИЯТА

2.4.1. ТРАНСПОРТНА ИНФРАСТРУКТУРА И ДОСТЪПНОСТ

През общината не минават транспортни коридори от национално и международно значение.

Състояние на пътната мрежа в общината

Община Ценово е разположен в близост от първокласния път Русе - Бяла - Велико Търново, част от трансграничен транспортен коридор № 9.

Общата дължина на общинските пътища е 43,4 км., в т.ч. бивши IV кл. – 31,4 км.

Таблица № 51 Пътна мрежа в област Русе

№	Община	Дължина общинска пътна мрежа		
		бивши IV-ти клас, км	местни пътища, км	общо, км
1	Борово	40,800	6,750	47,550
2	Бяла	47,900	9,800	57,700
3	Ветово	46,900	30,500	77,400
4	Две могили	69,300	0,000	69,300
5	Иваново	92,400	11,300	103,700
6	Русе	80,900	8,200	89,100
7	Сливо поле	41,100	39,800	80,900
8	Ценово	31,400	12,000	43,400
Общо за област Русе		50,700	118,350	569,050

Източник: Общинска администрация Ценово

В относителна близост до община Ценово преминава железопътна линия. Най-близката гара (Бяла) се намира на около 7 км. от с. Ценово. Общинският център е разположен на около 45 км. от гр. Русе и на 32 км. от гр. Свищов.

Основните пътни артерии са с градовете Русе, Бяла и Свищов. Пътища от републиканската пътна мрежа:

- II-54 (Бяла – Полски Тръмбеш) кв. гара Бяла – Ценово – Пиперково – Караманово – Свищов;

- II-52 (Русе – Бяла) – Мечка – Нов град - Свищов;
- III-5201 Нов град – Джулюница – Пиперково;
- III-5402 Ценово – Обретеник.

Таблица № 52 Общински пътища и улици в населените места на територията на община Ценово

№	Община Ценово	Обект (общинска пътна мрежа, улици, тротоари)	Км.	Общо състояние	Проблеми
1	Ценово-Долна Студена-Ботров	Долна Студена-Ботров път номер RSE 1210	4,400	добро	Поддържане на асфалтова настилка, тротоари, водостоци и банкети
2	Белцов-Беляново-Кривина	Белцов-Беляново-Кривина път номер RSE 1211	22,710	средно	Поддържане на асфалтова настилка, тротоари, водостоци и банкети
3	Новград-Караманово	Новград-Караманово път номер RSE 3212	7,200	добро	Поддържане на асфалтова настилка, тротоари, водостоци и банкети
4	Улици в с. Ценово	57 бр.	18,50	средно	Поддържане на асфалтова настилка и тротоари
5	Улици в с. Белцов	30 бр.	9,00	средно	Поддържане на асфалтова настилка и тротоари
6	Улици в с. Долна Студена	24 бр.	12,74	средно	Поддържане на асфалтова настилка и тротоари
7	Улици в с. Новград	32 бр.	15,60	средно	Поддържане на асфалтова настилка и тротоари
8	Улици в с. Кривина	20 бр.	11,23	средно	Поддържане на асфалтова настилка и тротоари
9	Улици в с. Джулюница	19 бр.	9,25	лошо	Поддържане на асфалтова настилка и тротоари
10	Улици в с. Беляново	19 бр.	9,56	лошо	Поддържане на асфалтова настилка и тротоари
11	Улици в с. Караманово	37 бр.	18,48	средно	Поддържане на асфалтова настилка и тротоари
12	Улици в с. Пиперково	29 бр.	10,45	лошо	Поддържане на асфалтова настилка и тротоари

Източник: Общинска администрация Ценово

По данни на Областно пътно управление към 28 април 2020 г. състояние на междуселищните пътища е следното:

- Пътища втори клас 32,500 км. в т.ч.:
 - път II-52 Русе-Пиргово-Мечка-Новград от км.25+400 до км.34+000 състояние: без настилка от км.25+400 до км.30+000 - 4,600 км; лошо от км.30+000 до км.34+000 - 4,000 км.;
 - път II-54 гара Бяла-Ценово-Караманово от км.2+200 до км.26+100 състояние: добро от км.2+200 до км.13+100 - 10,900 км.; лошо от км.13+100 до км.26+100 - 13,000 км.

В момента се изготвят проекти за ремонт на път II-52 от км.30+000 до км.34+000 и път III-5201 от км.0+000 до км.3+800.

- Пътища трети клас 16,421 км. в т.ч.:

- път III-5201 Новград-Джюлюница-Пиперково от км.0+000 до км.8+221 състояние: средно от км.3+800 до км.8+221 - 4,421 км; лошо от км.0+000 до км.3+800 - 3,800 км.;

- път III-5402 Ценово-Обретеник от км.0+000 до км.8+200 състояние: лошо от км.0+000 до км.8+200 - 8,200 км.

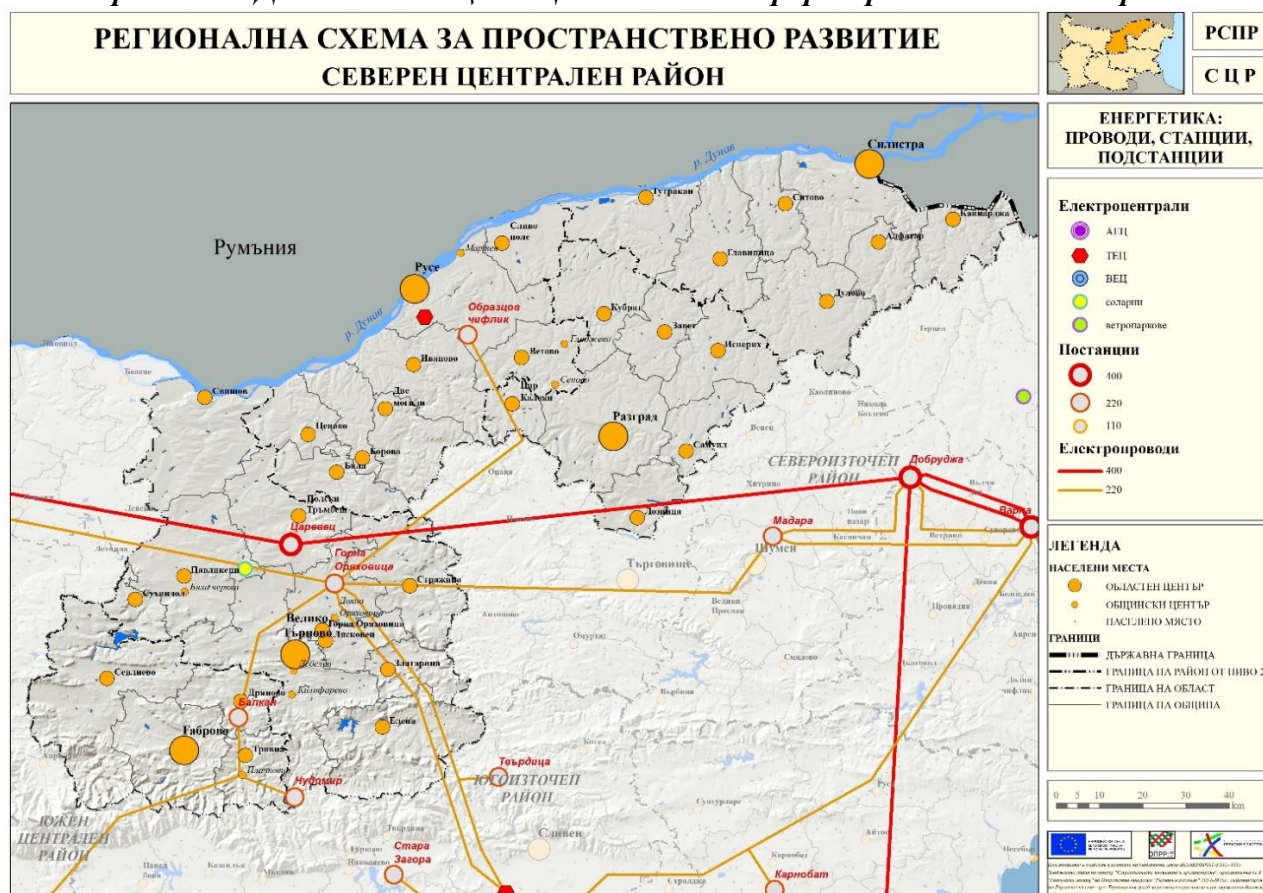
След тяхното одобряване от АПИ и осигуряване на финансиране ще се изпълнят тези ремонти. Ремонтът ще включва полагане на ново асфалтово покритие, почистване и ремонт на отводнителни съоръжения, ландшафтно оформяне, доставка и монтаж на вертикална сигнализация и СПО, полагане на хоризонтална маркировка.

2.4.2. ЕНЕРГИЙНА ИНФРАСТРУКТУРА (ЕЛЕКТРОСНАБДЯВАНЕ) И ВЕИ

Електроенергийна инфраструктура

Всички селища в общината са електрифицирани, като усилията в тази насока следва да бъдат насочени основно към структуриране, уточняване на ограниченията от сервитутите на проводите през територията.

Карта № 10 Достъп на община Ценово до електроразпределителната мрежа

Източник: АНКПР

Община Ценово има достъп до захранване от 20 KV, което предопределя възможната потребяема мощност от промишлени предприятия.

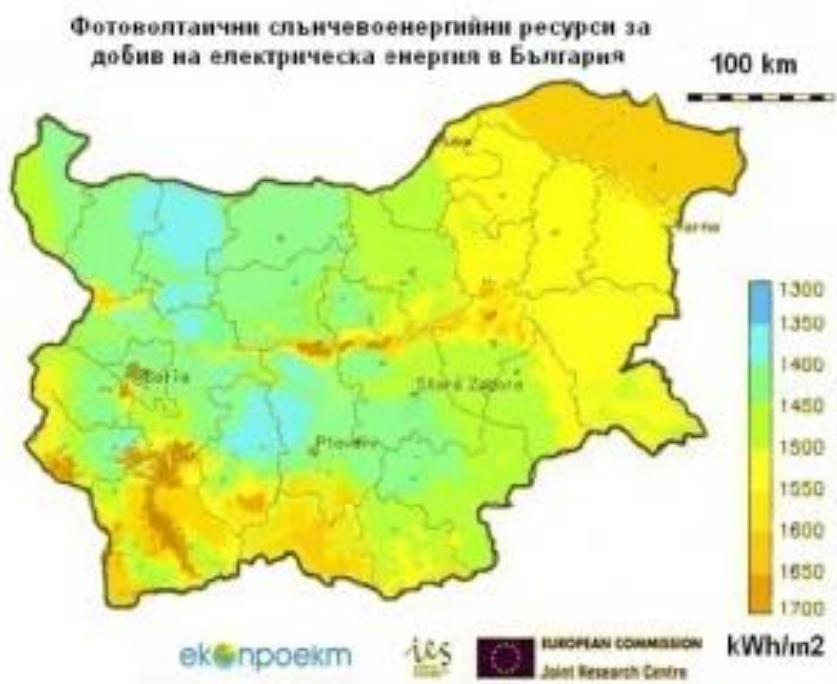
Възобновяеми източници на енергия

Слънчева енергия

Територията на община Ценово попада във втора зона, в която падащата слънчева радиация е от 1 450 до 1 500 kWh/ m² год. или 4,11 kWh/ m² дневно. Общината може да разчита и развива добива на енергия от слънцето и реализация на енергийна ефективност чрез въвеждане на ВЕИ.

В община Ценово има изградена една ФТЕЦ „Пиперково“ от 2015 г. от частен инвеститор „Зоненхоф“ ООД.

Карта № 11 Слънчева радиация

Източник: Екопроект

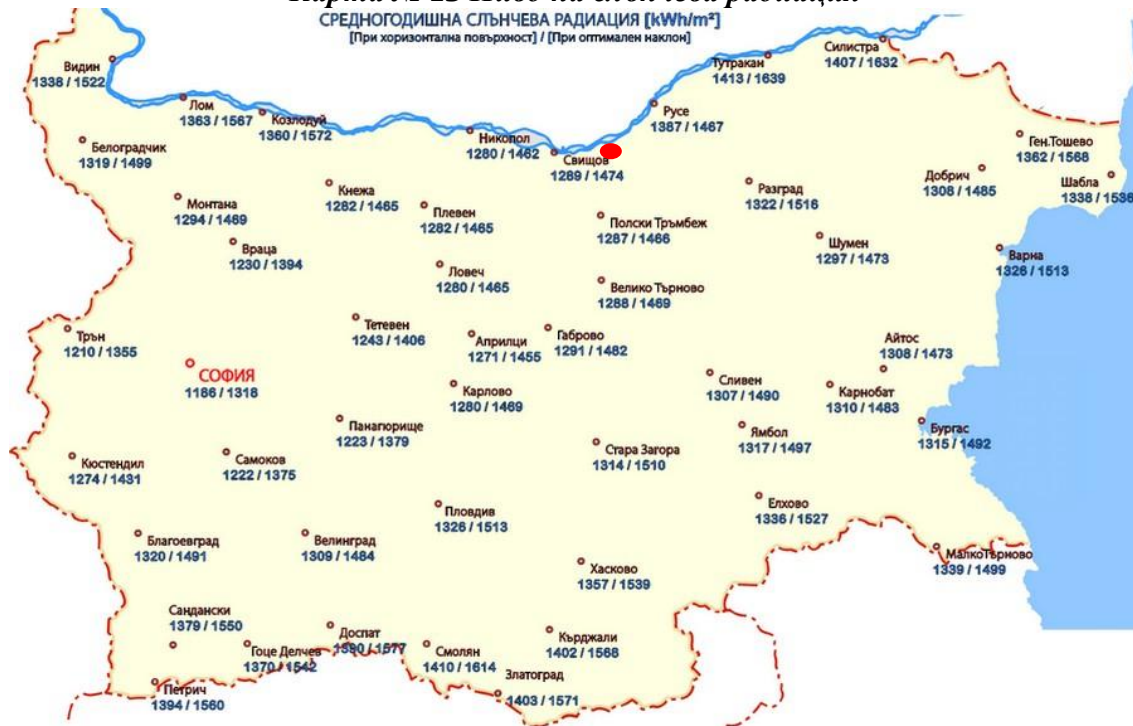
Карта № 12 ФТЕЦ „Пиперково“

Източник: Агенция за енергийна ефективност

Карта № 13 Ниво на слънчева радиация

СРЕДНОГОДИШНА СЛЪНЧЕВА РАДИАЦИЯ [kWh/m²]
[При хоризонтална повърхност] / [При оптимален наклон]

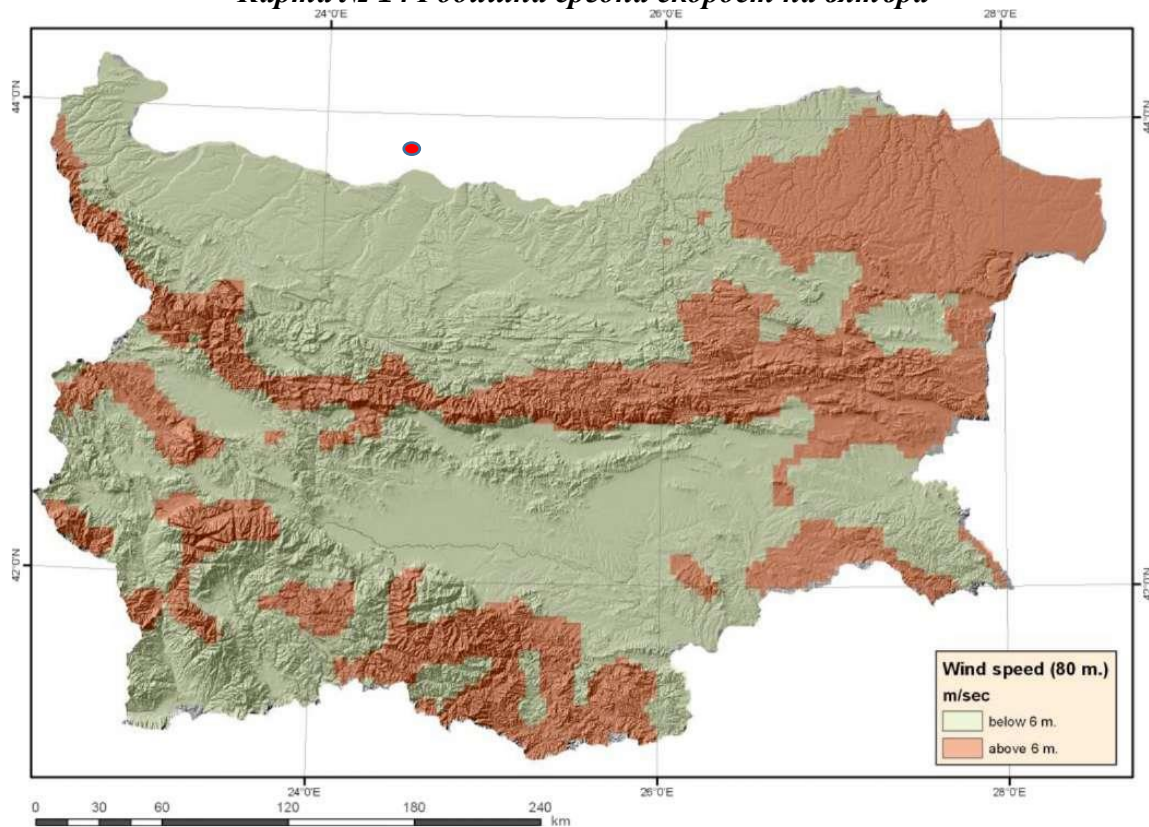

Източник: Агенция за енергийна ефективност

Вятър

Община Ценово попада в зона с малък ветроенергиен потенциал, поради което е неефективно изграждането на ветроенергийни източници, под 6 м/сек.

Карта № 14 Годишна средна скорост на вятъра

Източник: Проект „EnviroGrids“, FP7, 2012

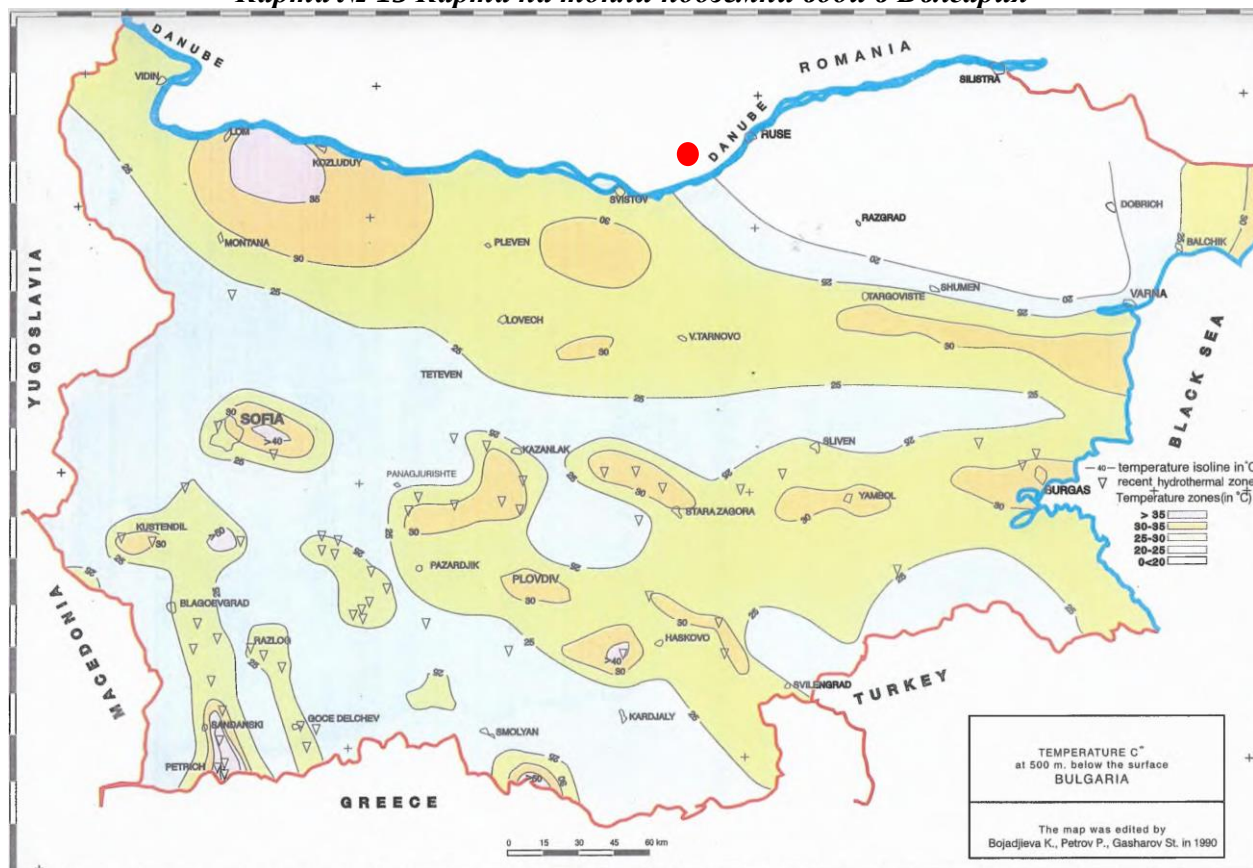
Води

Община Ценово има значителен воден ресурс от р. Янтра, която преминава през общината преди да се влее в р. Дунав. Независимо от това, че тя се намира в защитена зона, нейният ресурс може да се използва за производство на ел. енергия, без да се прилагат стандартните технологии за ВЕЦ. По този начин може да се захранят зоните на въздействие като се приложат иновативни решения за електрозахранване – при с. Белцов, с. Новград и с. Кривина.

Геотермални води

Община Ценово не попада в зона с топли подземни води.

Карта № 15 Карта на топли подземни води в България

Източник: БАН, Геотермален каталог на България

Таблица № 53 Теоретичен потенциал на геотермална енергия в област Русе

Областен център	TJ/ г.	MWh	toe/ г.
Русе	2,213	70.2	52,690

Източник: Проект по ФАР „Техническа и икономическа оценка на възобновяемите енергийни източници в България“ – 1997 г.

Енергията е сравнително малка в сравнение с района на Гюргево – 7TJ (Тера джаула) или близо 3,5 пъти по-малка.

Биомаса

Обобщени данни за потенциала и приложението на източниците на биомаса в България са дадени в Националната дългосрочна програма за насърчаване използването на биомасата за периода 2008-2020 г.

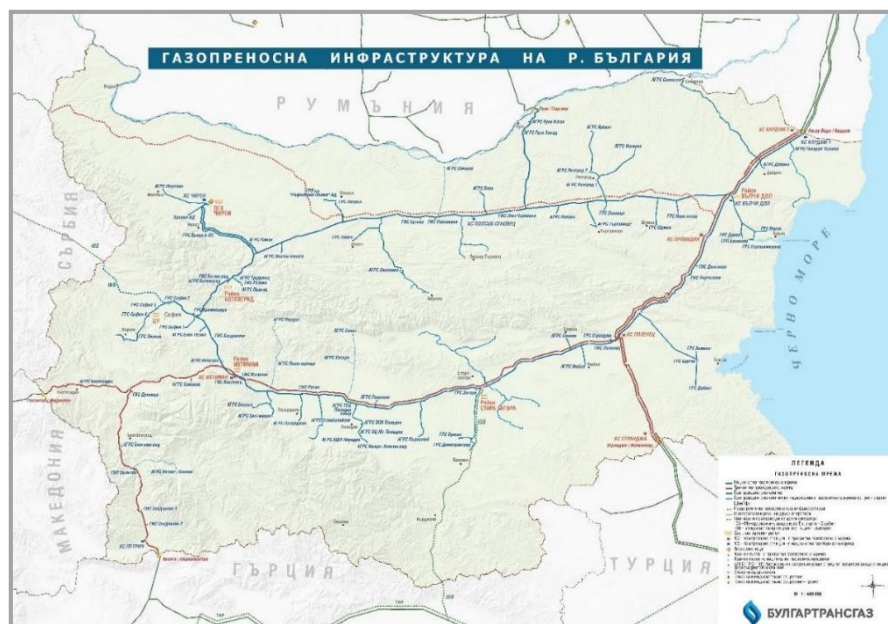
Таблица № 54 Потенциал на биомаса в България

Вид отпадък	Потенциал		
	Общ	Неизползван	
	ktoe	ktoe	%
Дървесина	1 110	510	46
Отпадъци от индустрията	77	23	30
Селскостопански растителни отпадъци	1 000	1 000	100
Селскостопански животински отпадъци	320	320	100
Сметищен газ	68	68	100
Рапицово масло и отпадни мазнини	117	117	100
Общо	2 692	2 038	76

Източник: Националната дългосрочна програма за насърчване използването на биомасата за периода 2008-2020 г

Газоснабдяване и топлофикация (Газопреносна и газоснабдителна мрежа)

Карта № 16 Достъп на община Ценово до газоразпределителната мрежа

Източник: Булгаргаз

Най-близката Автоматизирана газоразпределителна станция е до град Бяла.

2.4.3. ВОДОСНАБДИТЕЛНА И КАНАЛИЗАЦИОННА ИНФРАСТРУКТУРА

Водопреносна и водоснабдителна мрежи

Водоснабдяването в Община Ценово се осъществява от „ВиК“ ООД гр. Русе. Населените места в общината се водозахранва от ВГ „Батин“, с изключение на селата Пиперково и Караманово, които се захранват от собствени водоизточници. В тези села снабдяването с питейна вода е недостатъчно, особено през летните месеци и предстои да бъдат включени във водопровода Батин-Джулюница-Пиперково-Караманово.

Таблица № 55 Водоизточници и помпени станции в Община Ценово

Населено място	Наименование на водоизточника	Разрешено водно количество по разрешително за водовземане, м ³ /год.
с. Ценово	ПС „Ценово“	17 673
с. Ценово	Изворите	43 183
с. Караманово	ПС „Караманово-нова“	

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Населено място	Наименование на водоизточника	Разрешено водно количество по разрешително за водовземане, м ³ /год.
	Овчарски дол	15 768
	Дърварски дол	
с. Караманово	ПС „Караманово-стара“	
с. Пиперково	ПС „Пиперково“	
	Русев геран	
	Спиридонов геран	
	Студен кладенец	
с. Новград	ПС „Нов град“	118 980
	ПС „Беляново“	33 975
	Изтока	
с. Джулюница	ПС „Джулюница“	
с. Кривина	ПС „Кривина“	
с. Кривина	Кръшлян	

Източник: ВиК ООД – Русе

Водопроводната мрежа е изградена от тръби от различни видове материали, по-голямата част от нея е изградена в периода 1960 – 1980 г. Най-голям е делът на етернитовите и стоманените тръби. Това прави мрежата морално и физически амортизирана, с висока аварийност, ниска ефективност при експлоатацията и високи загуби.

Таблица № 56 ВиК мрежа в община Ценово по населени места

№	Община Ценово	Водопровод	Вътрешна мрежа	Домови отклонения	Мрежа от съоръжения	Общо мрежа
		м	м	бр.	м	м
1	с. Ценово	15 239	22 957	726	6 000	4 4196
2	с. Белцов	9 366	11 954	268	2 296	2 3616
3	с. Долна Студена	1 266	12 831	378	3 144	1 7241
4	с. Караманово	2 405	28 319	517	4 456	3 5360
5	с. Пиперково	11 308	11 794	261	2 280	2 5382
6	с. Новград	3 090	18 049	388	3 304	2 4443
7	с. Беляново	6 462	6 173	85	744	1 3379
8	с. Джулюница	6 770	7 922	179	1 552	1 6244
9	с. Кривина	5 685	13 817	310	2 664	2 2166
	Всичко	61 591	133 816	3 112	26 440	22 2027

Източник: ВиК ООД – Русе

Състоянието на мрежата оказва пряко влияние върху загубите на питейна вода и създава предпоставки за нарушаване на водоподаването.

Таблица № 57 Нова и рехабилитирана водопроводна мрежа в км. за периода 2014-2019 г.

Година	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Новоизградена	0	0,015	0,077	0,032	0	0
Подменена	2,46	4,075	1,964	3,355	2,789	2,292

Източник: ВИК ООД – Русе

Таблица № 58 Загуби на вода по мрежата в %

Година	Вода от собствени водоизточници	Закупена вода, куб.м.	Продадена вода, куб.м.	Вода пред нас.места, куб.м.	Фактурирана вода, куб.м.	Външни загуби %	Вътрешни загуби %	Общи загуби%
2014	130 630	415 000	19 000	460 670	240 719	12,09	47,75	54,28
2015	186 600	325 750	22 500	459 960	262 683	5,83	42,89	46,37
2016	212 750	298 000	22 300	454 690	245 959	6,61	45,91	49,64

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Година	Вода от собствени водоизточници	Закупена вода, куб.м.	Продадена вода, куб.м.	Вода пред нас.места, куб.м.	Фактурирана вода, куб.м.	Външни загуби %	Вътрешни загуби %	Общи загуби%
2017	165 330	340 100	21 100	450 380	229 611	6,72	49,02	52,59
2018	153 410	344 000	19 700	437 840	225 714	8,02	48,45	52,75
2019	167 170	325 000	28 800	425 190	217 561	8,24	48,83	53,05

Източник: „ВИК“ ООД - Русе

Таблица № 59 Предвидени инвестиции до 2030 г. – хил. лв.

Година	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	Общо
Община Ценово	13	32	36	35	8	11	6	35	37	23	29	26	338

Източник: ВИК ООД - Русе

В РПИП е предвидено модернизация на 3 броя на съществуващите системи за дезинфекция и обеззаразяване на селищата Беляново, Долна Студена и Ценово за постигане на съответствие с Директива 98/83/ЕО за населени места над 50 жители по показател остатъчен хлор.

Предвидените инвестиционни мерки в РПИП по външните довеждащи водопроводи (реконструкция) включват изграждане на водопроводи, за които съгласно ЗУТ се изисква изготвяне на ПУП.

Таблица № 60 Реконструкции на довеждащи водопроводи

№	Водопроводи	DN(mm)	L(m)
I	ВС Караманово		
1	Реконструкция на водопровод от ПС Караманово до НР 350 m ³	200	4 700
2	Реконструкция на водопровод от НР 350 m ³ с. Караманово	200	600
	Общо		5 300
II	ВС Новград		
1	Реконструкция на водопровод от НР200 m ³ Беляново до НР600m ³ Новград	200	2 100
2	Реконструкция на водопровод от НР 600m ³ до с. Новград	200	600
	Общо		2 700

Източник: ВИК ООД - Русе

За ВС, хранваща селища в посока с. Ценово, се предвижда реконструкция на водопровод от кладенец Раней 1 до ПС Батин с дължина 1,8 км с диаметър от Ф630 mm, реконструкция на участъци от водопровод от ПС Батин до НР 2000 m³ с дължина 1,8 км с диаметър от Ф630 mm, реконструкция на водопровод от НР 2000 m³ до РШ за с. Беляново с дължина 2,4 км с диаметър от Ф560 mm, реконструкция на водопровод от РШ за с. Беляново до РШ за с. Белцов с дължина 3,4 км с диаметър от Ф500 mm, реконструкция на водопровод от РШ за с. Белцов до РШ за с. Ценово с дължина 4,8 км с диаметър от Ф450 mm.

Таблица № 61 Планирани реконструкции

№	Водопроводи	DN(mm)	L(m)
1	Реконструкция на водопровод от кладенец Раней 1 до ПС Батин	630	1 800
2	Реконструкция на участъци от водопровод от ПС Батин до НР 2000 m ³	630	1 800
3	Реконструкция на водопровод от НР 2000 m ³ до РШ за с. Беляново	560	2 400
4	Реконструкция на водопровод от РШ за с. Беляново до РШ за с. Белцов	300	3 400
5	Реконструкция на водопровод от РШ за с. Белцов до РШ за с. Ценово	450	4 800

Източник: ВИК ООД - Русе

Липсата на средства за превантивна поддръжка и навременна подмяна, недостатъчния тръбен материал и тръбни части са довели до голямо влошаване на водопроводните системи. По-голямата част от тях трябва да бъдат по-скоро подменени отколкото ремонтирани, вземайки предвид количеството на загубите и броя на необходимите поправки. Намаляването на количествата неотчетена вода е продължителна и сложна задача.

Канализационна мрежа и ПСОВ

Канализационните системи в населените места осигуряват отвеждането и пречистването на отпадъчните води и заустването им в съответния водоприемник. Те имат важно значение за поддържането на благоприятна и здравословна жизнена среда, опазване на водните ресурси от замърсяване и поддържане на екологичното равновесие.

До момента канализация или пречиствателна станция не е изградена в нито едно от селищата на територията на община Ценово.

Хидромелиорации

Няма.

2.4.4. ИЗВОДИ

Проблеми

Липсата на канализационни системи и пречиствателни станции намалява атрактивността за развитие на туризма. Към това трябва да се прибави и ненадеждната система за водоснабдяване.

Загубите на вода по мрежата са също значителни, което се отразява негативно върху бюджета на населението и общината.

Потенциали

Може да се работи върху изграждането на мини пречиствателни станции за отпадни води по квартали или по агломерации от няколко къщи (кампуси) и при Зоните за въздействие.

Пречистването на отпадни води е важно и за развитието на животновъдството, преработката на селскостопанска продукция и особено за развитието на туризма.

2.5. ЕКОЛОГИЧНО СЪСТОЯНИЕ И РИСКОВЕ

2.5.1. АТМОСФЕРЕН ВЪЗДУХ

Отдалечеността от първокласни пътища и липсата на промишлени производства е важно обстоятелство за съхраняването на добро качество на атмосферния въздух. Вътрешният транспорт на територията на общината нараства леко през последните години, но той се осъществява главно извън населените места и не влияе върху атмосферния въздух в самите тях. Пунктовете за мониторинг качеството на атмосферния въздух са работили в нормален режим. Основните замърсители на въздуха на територията на община Ценово се свеждат до антропогенни източници: битово изгаряне на твърди и течни горива (отопление през зимата); селскостопански дейности – по време на есенно и пролетно обработване на почвата, наторяване и третиране с препарати за растителна защита (последното е твърде ограничено).

2.5.2. ВОДИ

Води

Основните водни ресурси на община Ценово са реките Дунав и Янтра, водоизточниците за питейни води и микроязовирите, разположени на нейната територия. Те са част от Дунавски речен басейн и могат да бъдат класифицирани като повърхностно течащи и подпочвени водоизточници. От 15-те основни язовира, построени в област Русе, нито един не се намира на територията на общината.

Река Дунав е най-значимият хидроресурс в региона и освен че е държавната ни граница с Република Румъния, е северната граница на област Русе и северна граница на пет общини от областта – Ценово, Борово, Иваново, Русе и Сливо поле. Водите на реката са използвани за напояване на крайбрежните низини, транспорт, риболов, за технически нужди и др. Дунав е втората по дължина река в Европа (след Волга). Тя е единствената голяма река в Европа, която тече в посока от запад на изток.

Река Янтра е река в Северна България, която преминава през територията на три области - Габрово, Велико Търново и Русе, и седем общини - Габрово, Дряново, Велико Търново, Горна Оряховица, Полски Тръмбеш, Бяла и Ценово. Реката е десен приток на река Дунав. Дължината ѝ е 285,5 км., която ѝ отрежда 7-мо място сред реките на България. Река Янтра се явява третият по дължина приток на Дунав в България след Искър и Осъм, и може да се каже, че около 1/7 от нейната дължина преминава през територията на община Ценово.

Средният дебит на реката е 47 m³/s и тя се явява един от 28-те основни притоци на река Дунав, намиращи се на територията на 10-те държави, през които Дунав преминава.

Реката извира от северното подножие на връх Атово падало (1 495 м.) в Шипченска планина на Стара планина, на 1 220 м. н.в. До гр. Габрово тече на северозапад в дълбоко всечена и залесена с букови гори долина. Между Габрово и село Янтра пресича в дълбок пролом (Стражански пролом) платото Стражата и се насочва на североизток, като долината ѝ се разширява и по терасите ѝ се появяват обработваеми земи.

След село Ветринци започва средното течение на реката, течението ѝ се насочва на изток, а преди град Велико Търново - на север, където преминава през живописен пролом в чертите на града през Търновските височини. При село Самоводене Янтра излиза от Търновския пролом и навлиза в Дунавската равнина, като от тук до устието ѝ по долината ѝ преминава границата между Средната и Източната Дунавска равнина.

Поради малкия наклон (4,6‰) на течението в Дунавската равнина Янтра прави големи меандри (коефициент на извилистост 3,1 - най-голям за територията на България), особено в района на град Долна Оряховица и селата Върбица и Драганово. След устието на най-големия си приток Росица, Янтра се насочва на север, отново обаче с множество меандри и старици (изоставени речни корита).

От село Долна Студена реката се насочва на северозапад и между селата Белцов, Джулюница и Новград образува поредния живописен пролом. Янтра се влива отдясно в река Дунав на територията на общината, на 536-тия км., на 19 м.н.в., на 1,7 км. северозападно от село Кривина с ширина на устието 105 м. На територията на село Новград в р. Янтра се влива река Студена. В р. Джулюница се влива р. Бебровска при село Джулюница.

Почви

Релефът, климатичните условия, водите и геоложкият строеж предопределят някакво разнообразие на почвите в общината. Най-широко разпространени са черноземните почви, развити върху дебела льосова подложка (от 60 м. до 100 м. по Дунавския бряг) и техните подтипове: типични, карбонатни, хумусно-карбонатни и оподзолени карбонатни.

Подходящи са за отглеждане на зърнени култури, лозя и овощни насаждения. В речните долини са разпространени алувиални, алувиално-ливадни и блатни, подходящи за отглеждане на зеленчуци, технически култури и овощни насаждения. Такива почви има и по терасите на реките Русенски Лом и Янтра.

Почвите в самото с. Ценово са т.н. карбонатно черноземни почви, чието плодородие се обуславя от нивото на грунтовите води на р. Янтра.

Почвите на територията на намиращото се на 10 км. южно от р. Дунав с. Караманово са излужени черноземни и са се образували върху льосова скала. На север от селото се намира равната низина Елията, която в миналото е била блатиста местност.

Край с. Кривина почвите са алувиално-ливадни и те са основни за цялата Вардим–Кривинска низина. Те са много богати на органични вещества и водопропускливостта им ги прави годни за обработка.

Като пример за това, че почвите в общината са подходящи и за овощни насаждения, може да бъде посочено, че на нейна територия са най-големите насаждения от лешници (над 3 140дка) в цяла Русенска област.

На територията на община Ценово Регионалната инспекция по околната среда и водите - Русе има обособени два пункта за наблюдение показател „засоляване“ в село Новград.

2.5.3. ПОЧВИ И ЗЕМНИ НЕДРА

Степента на развитие на процесите на засоляване се определят от климатичните, хидроложките и стопанските условия. Голяма част от засолени почви, представляват главно изоставени земеделски ниви и не се обработват поради намалено плодородие.

Засоляването на почвата е процес, при който се увеличава съдържанието на водоразтворимите соли и/или обменен натрий в почвата в количества, влияещи негативно на техните свойства, респективно на продуктивния им потенциал. Засолени почви са типичен представител на почвите с неблагоприятен състав и свойства за развитие на растенията. Към тях се отнасят т.н. солончаки (същински засолени почви), чиято най-съществена педогенетична особеност е значителната концентрация на водоразтворими соли в почвения профил и т.н. солонци (алкални почви, съдържащи и в по-малко количество хидролизно-алкалния нормален натриев карбонат (сода) и натрий в обменно състояние над 20% от Т-сорбционен капацитет). На територията на РИОСВ - Русе няма засолени и вкислени почви.

Тъй като територията на цялата област Русе геоложки принадлежи към Мизийската платформа, тя се явява бедна на полезни изкопаеми. Преобладават само нерудните полезни изкопаеми. В тази територия са открити и се изследват кварцов пясък, облицовъчен варовик и каолин.

землищата на селата Ценово, Новград, Кривина, Долна Студена, Джулюница, Беляново и Белцов.

- Част от защитена зона р. Студена река - BG0000233.

Флора и фауна

Около самото с. Ценово естествената растителност е предимно степна и заема необработваемите терени на оградните хълмове Бог баир, Драка баир, Саръ баир, Домуза, Плуг баир и Гидиклия. На отделни места естествената растителност е горска – в местностите Корията, Чуката и Горичките, които местности заемат доловете откъм десния бряг на р. Янтра.

На територията на община Ценово виреят над 60 вида дървета и храсти. В реките се срещат около 20 вида риби, около 10 вида земноводни и 19 вида влечуги. Например тук се среща обикновен тритон, дъждовник, змиегущер, шипобедрена и водна костенурка, различни видове змии.

Над 100 вида гнездящи птици намират местообитание на общинска територия.

Поради близостта на природен парк „Русенски Лом“, на територията на община Ценово могат да се срещнат и част от неговите обитатели, които тук през различните сезони намират храна.

Интересна особеност е срещащата се край с. Белцов билка „Белизма“. Тя е рядко срещано растение, природен халюциноген, описано в Червената книга на България за редки представители на нашата флора и фауна. Недалече от селото има поляна, където расте „Белизма“ или наречена още „сладко биле“ и тази поляна е оградена, за да не могат да влизат тревопасни животни.

2.5.5. УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

В системата на организираното сметосъбиране и сметоизвозване са включени всички населени места на територията на община Ценово.

Таблица № 62 Количество събрани, транспортирани и депонирани твърди битови отпадъци по населени места на територията на община Ценово

Населено място	Брой жители	Количество извозени и депонирани отпадъци			
		2016г./тон	2017г./тон	2018г./тон	2019г./тон
Ценово	1 664	206,431	214,380	156,552	220,140
Караманово	794	103,216	107,190	78,276	110,070
Новград	861	110,163	114,336	83,494	117,408
Долна Студена	802	96,194	100,044	8,276	108,068
Пиперково	284	41,686	35,730	26,092	36,690
Кривина	358	48,634	50,959	31,310	53,366
Белцов	371	46,760	49,085	36,529	51,368
Джулюница	184	27,791	28,584	20,874	22,014
Беляново	92	13,895	14,292	10,437	14,676
Общо	5 410	694,770	714,600	521,840	733,800

Източник: Справка на ГРАО към м. юли 2019 г.

Прави впечатление, че по информация от депо Бяла за първото тримесечие на 2020 г. са депонирани 440,05 т., върху които се начислява и такса депониране от 95 лв/тон.

Таблица № 63 Морфологичен състав на отпадъците в България

Населени места	под 3 хиляди	3-25 хиляди	25-50 хиляди	50-150 хиляди	над 150 хиляди
Хранителни	15.60%	23.20%	28.00%	30.60%	28.90%
Хартия	6.10%	8.50%	8.10%	9.40%	11.40%
Картон	4.00%	5.50%	6.90%	8.20%	9.40%
Пластмаса	10.30%	10.10%	12.80%	15.40%	11.30%
Текстил	2.00%	3.70%	2.90%	2.90%	2.80%
Гума	1.00%	0.90%	1.00%	1.00%	0.90%
Кожа	1.00%	0.90%	1.00%	1.00%	0.90%
Градински	30.90%	21.70%	13.10%	11.00%	11.00%
Дървесни	2.90%	2.00%	2.90%	2.10%	2.00%
Стъкло	2.40%	6.10%	7.00%	7.80%	9.20%
Метали	1.90%	2.00%	2.00%	2.00%	1.90%
Инертни	21.30%	14.80%	13.70%	8.00%	9.70%
Опасни	0.60%	0.60%	0.60%	0.60%	0.60%
Общо	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%	100.00%

Източник: НПУО 2014-2020 г.

На територията на общината няма сметища, които се експлоатират. Отпадъците от организираното сметосъбиране се извозват на общинско депо в гр. Бяла.

През април 2019 г. е въведено в експлоатация Регионално депо, което обслужва шест общини (Бяла, Борово, Две Могили, Опака, Полски Тръмбеш и Ценово). От май 2019 г. Община Ценово извозва събраните отпадъци от населените места на Регионално депо за регион Борово. С въвеждане на депото в експлоатация се въведе система за разделно събиране на отпадъци от опаковки (хартия, пластмаса, метал и стъкло), като на територията на община Ценово са разположени 113 жълти и 113 зелени контейнера за разделно събиране на отпадъци от опаковки, съгласно Договор за безвъзмездно управление между Община Ценово и Община Бяла. На Община Ценово е предаден и един брой автомобил SCANIA за разделно събиране на отпадъци от опаковки. През 2019 г. Община Ценово разполага с два броя специализирани автомобили за събиране на отпадъци, които обслужват населените места, намиращи се на територията на общината по график. През 2019 г. събирането и транспортирането на отпадъците се извършваше от общината с два специализирани сметосъбиращи автомобили - ISUZU (1 брой), собственост на общината и един брой автомобил SCANIA за разделно събиране на отпадъци от опаковки, предаден, съгласно договор за управление на Община Ценово от Община Бяла.

Към 31.12.2018 г на територията на общината са налични следните съдове за твърди битови отпадъци:

- метални кофи с обем 110 л. и пластмасови кофи с обем 120 л. – 2 200 бр.;
- метални контейнери за ТБО, тип „Бобър“ с обем 1 100 л. - 144 бр.;
- жълти контейнери тип „Бобър“ за разделно събиране на отпадъци от опаковки от пластмаса, хартия и метал - 113 бр.;
- зелени контейнери тип „Бобър“ за разделно събиране на отпадъци от опаковки от стъкло - 113 бр.

Целогодишно се извършва почистване на улиците, като в тази си дейност общината ползва и работници от временна и алтернативна заетост на безработни лица за улично почистване, за озеленяване, за почистване на площадките за съдовете за събиране на битови

отпадъци и др. Всички машини и обслужващ персонал работят на една смяна и петдневна работна седмица.

Битовите отпадъци се извозват до общинското депо в гр. Бяла, въз основа на утвърден за всяка календарна година със заповед на кмета график и маршрути за движение и последователност на обслужване на улиците, които при необходимост се актуализират с оглед ефективно управление на отпадъците. Сметоизвозването се извършва два пъти месечно.

Състоянието на съществуващите системи за събиране и транспортиране на отпадъците на територията на община Ценово, включително разделното събиране на отпадъците може да бъде обобщено, както следва:

- Системата за събиране и транспортиране на отпадъците обхваща 100% населението на общината;
- Ежегодно се закупуват нови съдове, с които се заменят амортизираните съдове. Не се извършва измиване и обеззаразяване на съдовете за отпадъци;
- Липсват системи за разделно събиране на опасни отпадъци от домакинствата и на биоразградими отпадъци;
- Участието на обществеността в процеса на управление на отпадъците е слабо. Населението не е заинтересовано да участва в системата за разделно събиране на отпадъците от опаковки;

Съгласно изискванията на Закона за управление на отпадъците, Община Ценово е превела по банкова сметка на Община Русе, отчисления за периода януари – април 2019 г. по:

- чл. 60 в размер на 794,85 лв.;
- чл. 64 в размер на 12 944,70 лв.

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Таблица № 64 *Общообразувани битови отпадъци по фракции - Сценарий 2 за община Ценово за периода 2015 - 2030г., в тонове*

Година	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Население	5,531	5,409	5,290	5,173	5,060	4,948	4,830	4,714	4,601	4,490	4,382	4,274	4,168	4,064	3,964	3,865
Общо образувани отпадъци, т./год	1,266	1,252	1,236	1,219	1,202	1,184	1,164	1,143	1,122	1,102	1,081	1,060	1,039	1,018	998	978
Хранителни	261	259	257	255	252	249	246	242	239	235	231	227	223	219	214	210
Хартия	72	73	73	74	75	75	75	76	76	76	76	75	75	75	75	74
Картон	42	43	43	43	43	44	44	44	44	44	44	44	43	43	43	43
Пластмаса	89	88	86	85	84	82	81	79	78	76	75	73	72	70	69	67
Текстил	23	23	22	22	22	21	21	20	20	20	19	19	18	18	18	17
Гума	12	11	11	11	11	10	10	10	10	10	9	9	9	9	9	8
Кожа	12	11	11	11	11	10	10	10	10	10	9	9	9	9	9	8
Градински	435	430	424	418	411	404	396	388	379	371	363	354	346	338	330	322
Дървесни	35	34	33	33	32	31	31	30	29	29	28	27	27	26	25	25
Стъкло	47	46	45	44	43	42	42	41	40	39	38	37	37	36	35	34
Метали	23	23	22	22	21	21	21	20	20	19	19	18	18	18	17	17
Инертни	208	204	199	195	191	187	183	179	175	171	167	163	159	155	152	148
Опасни	8	8	7	7	6	6	5	5	5	4	4	4	3	3	3	3

Източник: EuropeAid/124485/D/SV/BG

Таблица № 65 *Общо количество отпадъци от опаковки за община Ценово за периода 2015 -2030г., в тонове*

Година	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	2029	2030
Население	5,531	5,409	5,290	5,173	5,060	4,948	4,830	4,714	4,601	4,490	4,382	4,274	4,168	4,064	3,964	3,865
Общо количество отпадъци от опаковки	5,983	6,003	6,016	6,023	6,025	6,022	6,013	6,002	5,990	5,975	5,960	5,942	5,923	5,903	5,882	5,860
Хартия	1,504	1,509	1,512	1,514	1,514	1,513	1,509	1,506	1,501	1,497	1,491	1,486	1,479	1,473	1,466	1,459
Картон	894	906	917	926	934	940	945	950	953	957	960	962	964	965	967	967
Пластмаса	1,021	1,031	1,040	1,047	1,053	1,057	1,060	1,063	1,065	1,067	1,068	1,069	1,069	1,069	1,069	1,068
Стъкло	927	926	923	920	917	913	908	903	898	893	888	883	877	872	867	861
Метали	134	133	133	132	131	131	130	129	128	128	127	126	126	125	124	123

Източник: EuropeAid/124485/D/SV/BG

2.5.6. ИЗВОДИ

Управлението на отпадъците в община Ценово е сравнително добре организирана. Положителен момент е изграденото и функциониращо депо в района на с. Стърмен, община Бяла.

Общината спазва заложената цел за норма за натрупване на битови отпадъци от 135 кг./човек при национална цел от 295,5 кг./човек.

Общината генерира значителни обеми рециклируеми отпадъци, които могат да бъдат ресурс за организиране на тяхната повторна употреба след преработка като елемент от кръговата икономика на годишна база както следва около:

- Хартия - 2,14 т.
- Пластмаса - 1,8 т.

Проблеми

- Не е решен проблемът със събирането и утилизацията на отработени масла, негодни за употреба батерии и акумулатори, излезли от употреба моторни превозни средства и електрическо и електронно оборудване.

- Не е обхванат ресурсът (като статистика и утилизация) от селскостопански и животински отпадъци.

- Не е решен проблемът с рециклирането на някои отпадъци, които могат да се разглеждат като ресурс за бизнес-дейности, като: хартия, пластмаси, строителни и биоразградими отпадъци.

- Липсват канализации в селата на общината.

- През последните години се наблюдава тенденция за увеличаване на автомобилния парк и пътния трафик, което допълнително замърсява въздуха.

- Водопреносната мрежа в по-голямата си част е изградена от азбестови тръби и е морално остаряла и амортизирана.

Потенциали

- Районът на общината и съседните общини дава възможност за широко развитие на еко-туризма, ловния, селски и др. видове туризъм. Това изисква специални усилия за решаване на проблемите с канализацията и особено в зоните за въздействие.

- Рециклирането на някои отпадъци е обект:

- на кръговата икономика и предизвикателство за развитие на предприемачеството;

- източник на икономия на средства като такси към депо Бяла и допълнителни приходи при организиране рециклирането на отпадъците в крайни продукти.

2.6. АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ И УПРАВЛЕНИЕ

2.6.1. АДМИНИСТРАТИВНА СТРУКТУРА И ОРГАНИЗАЦИЯ НА ОБЩИНСКА АДМИНИСТРАЦИЯ

Таблица № 66 Структура на Общинска администрация - Ценово

Длъжности	Брой
Изборни длъжности, в т.ч.	9
кмет на община	1
кмет на кметство	8
Назначаеми длъжности, в т.ч.	2
заместник-кмет	2
Ръководни длъжности (чл. 4, ал. 1 от Наредба за прилагане на КДА), в т.ч.	5
секретар	1
директор на дирекция	2
началник-отдел	2
На директно подчинение на кмета на общината, в т.ч.	1
главен специалист „Гражданска защита и отбранителна и мобилизационна подготовка“	1

2.6.2. ЧОВЕШКИ РЕСУРСИ

Таблица № 67 Човешки ресурси, обучения, технологична и планова осигуреност

ПОКАЗАТЕЛИ	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ОБЩО СЛУЖИТЕЛИ						
Служебно правоотношение	8	9	8	8	8	9
Трудово правоотношение	84	90	89	93	93	90
По служебно правоотношение на ръководни длъжности	5	5	5	5	5	5
По служебно правоотношение – експертен	3	4	3	3	3	4
По трудово правоотношение на ръководни длъжности	11	11	11	11	11	11
Експертен и технически състав по трудово правоотношение	73	79	78	82	82	79
ВРЕМЕННА ЗАЕТОСТ И СТАЖОВЕ						
Стажанти	0	0	0	0	0	0
Временно наети лица	84	119	137	102	121	126
ПОКАЗАТЕЛ	ДАНИИ					
Средно годишен брой обучения на служители за периода 2014-2019 г.	8					
Средно годишен брой обучени за периода в 2014-2019 г.	20					
Средногодишен обем на разходите за обучения за периода 2014-2019 г.	5 000 лева					
Брой служители, пряко свързани с подготовка и управление на проекти	3					
Брой външни експерти, привлечени за подготовка и управление на проекти	3					
Брой компютри и периферни устройства - настолни компютри, преносими компютри, сървъри, мрежови принтери, принтери, скенери и др.						

Достъп до Интернет на служителите	100%
Наличие на вътрешна мрежа	да
Списък на действащите вътрешни правилници, инструкции и др.	1. Инструкция за пропускателния режим в административната сграда на общинска администрация Ценово; 2. Инструкция за приемане и разглеждане на сигнали за корупция в общинска администрация Ценово; 3. Инструкция и Вътрешни правила за мерките за защита на личните данни, събирани, обработвани, съхранявани и предоставяни от Община Ценово; 4. Инструкция за документооборота и деловодната дейност в Община Ценово; 5. Етичен кодекс; 6. Пластика за достъп до вътрешна информация; 7. Правилник за вътрешния трудов ред; 8. Устройство правилник на Общинска администрация Ценово; 9. Процедури за архивиране и възстановяване на данни в община Ценово; 10. Вътрешни правила за организация на административното обслужване в община Ценово; 11. Харта на клиента; 12. Вътрешни правила за годишна инвентаризация на пасивите и активите на община Ценово; 13. Вътрешни правила за контрол и предотвратяване изпирането на пари и финансирането на тероризма в община Ценово; 14. Вътрешни правила за организация на учреденски архив в община Ценово; 15. Вътрешни правила за ползване на компютърната и комуникационна техника в община Ценово; 16. Вътрешни правила за електронен обмен на съобщенията в Общинска администрация Ценово; 17. Вътрешни правила за заплатите в Община Ценово; 18. Вътрешни правила за организацията и реда на проверка на декларациите за установяване и проверка за конфликт на интереси в Община Ценово; 19. Вътрешни правила за финансово управление и контрол на Община Ценово; 20. Вътрешни правила за определяне реда за планиране, организацията на провеждането на процедурите и контрола на изпълнението на сключените договори за обществените поръчки в Община Ценово.

Източник: Общинска администрация Ценово

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

Таблица № 68 Общински финанси

Показател	СТРУКТУРА НА РАЗХОДИТЕ ПО ФУНКЦИИ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2014 – 2020 г.													
	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020	
	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ
Общо разходи	3184165	100%	4056825	100%	3505218	100%	4064083	100%	4679795	100%	5798165	100%	5395777	100%
Общи държавни служби	953328	29,94%	1015237	25,03%	1094921	31,24%	1175466	28,92%	1081188	23,10%	1278695	22,05%	1298735	23,90%
Отбрана и сигурност	66033	2,07%	84200	2,08%	78697	2,24%	81399	2,00%	94802	2,03%	321463	5,55%	476750	8,84%
Образование	971197	30,50%	1075191	26,50%	924579	26,38%	962221	23,68%	1269907	27,14%	1278455	22,21%	1524340	28,25%
Здравеопазване	19406	0,61%	18051	0,44%	20343	0,58%	21445	0,53%	22927	0,49%	49223	0,85%	44132	0,82%
Социални дейности	248909	7,82%	332634	8,20%	310257	8,85%	453518	11,16%	774615	16,55%	831695	14,34%	368354	6,83%
Комунални дейности	283359	8,90%	852677	21,02%	451446	12,88%	540984	13,31%	614003	13,12%	1170084	20,18%	791835	14,67%
Почивно дело, култура и спорт	273469	8,59%	280057	6,9%	296675	8,46%	465374	11,45%	400390	8,56%	468733	8,08%	378751	7,02%
Икономически дейности	368309	11,57%	398778	9,83%	328300	9,37%	363676	8,95%	421963	9,01%	390817	3,74%	521880	9,67%
Други разходи	155	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%

Показатели	СТРУКТУРА НА РАЗХОДИТЕ ПО ПАРАГРАФИ ПРЕЗ ПЕРИОДА 2014 – 2020 г.													
	2014		2015		2016		2017		2018		2019		2020	
	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ	В ЛВ.	ОТН.ДЯЛ
Общо разходи	3184165	100%	4056825	100%	3505218	100%	4064083	100%	4679795	100%	5798165	100%	5395777	100%
Заплати и осигуровки	1680887	52,79%	1910839	47,10%	1958254	55,87%	2231466	54,91%	2754568	58,86%	3172113	54,71%	3053105	56,58%
Издържка	977867	30,71%	1004481	24,76%	1045210	29,82%	1167850	28,73%	1196744	25,58%	1176121	20,28%	1289566	23,90%
Трансфери, субсидии и др.	207831	6,53%	237366	5,85%	212181	6,05%	224200	5,52%	226010	4,83%	240489	4,15%	246384	4,57%
Капиталови разходи	317425	9,97%	904139	22,29%	289573	8,26%	440567	10,84%	502173	10,73%	1209442	20,86%	806722	14,95%
Лихви по заеми	155	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%

Източник: Общинска администрация Ценово

2.6.3. ПОЛИТИКИ, ПРОГРАМИ, ПРОЕКТИ И ИНИЦИАТИВИ

Действащи стратегии и програми

На 01.04.2020 г. кметът на Община Ценово – Д-р Петър Петров подписа споразумение за партньорство и включване на община Ценово в Програма „РОМАКТ“.

Програма ROMAКТ е съвместна програма на Европейската комисия и Съвета на Европа и се изпълнява в България от 2013 г. Програмата предоставя на местните администрации работещи методи и инструменти, с чиято помощ те да достигат до общностите, в които живеят техните най-уязвими граждани, и да оценяват нуждите им чрез открит диалог между страните.

Като основен акцент в програмата е заложено подпомагането на изграждането на капацитета на местните органи за разработване и осъществяване на планове и проекти за приобщаване на ромите. Тя също така им съдейства при подаването на качествени проектни предложения за подкрепа от ЕС и от национални фондове.

В съответствие с ангажиментите, поети от Община Ценово с подписването на споразумението за изпълнението на програма „РОМАКТ“, на местно ниво предстои създаване на работна група за реализиране на местната политика за интеграция на ромите, както и създаване на МАГ – Местна активна група, включваща представители на ромското население в общината.

Община Ценово е включена в Интегрирана стратегия за устойчива енергийна ефективност на ниво трансграничен регион Русе-Гюргево за периода 2020-2027 г.

Таблица № 69 Списък на действащите секторни програми, планове и стратегии

№	Програми, планове, стратегии на Община Ценово
1	Програма за Кмета за управление на община Ценово 2019-2023 г.
2	Общински план за развитие на община Ценово 2014-2020 г.
3	Програма за енергийна ефективност на община Ценово 2014-2020 г.
4	Стратегия за развитие на туризма в община Ценово 2014-2020 г.
5	Краткосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива за периода 2017-2020 г. на община Ценово
6	Дългосрочна програма за насърчаване използването на енергия от възобновяеми източници и биогорива за периода 2017-2027 г. на община Ценово
7	Общинска програма за закрила на детето за 2020 година
8	Общински план за младежта през 2020 година
9	Общински план за действие по приоритетите на Национална стратегия на Република България за интегриране на ромите 2012-2020 г.
10	Годишната програма за управление и разпореждане с имотите – общинска собственост на община Ценово за периода 01.01.2020 – 31.12.2020 г.
11	Стратегия за управление и разпореждане с общинската собственост на Община Ценово за периода 2019-2023 г.
12	План за защита при бедствия в община Ценово 2020 г.
13	Годишен план за развитие на социалните услуги в община Ценово за 2020 г.

Източник: Община Ценово

2.6.4. СЪСТОЯНИЕ НА ГРАЖДАНСКИЯ СЕКТОР В ОБЩИНАТА

В община Ценово са регистрирани няколко неправителствена организация (НПО) - Сдружение „АСПИУС“, спортен клуб „Зора“, Местна инициативна група „Ценово-Свищов“. Читалищата също са вид неправителствени организации, които извършват активна обществена дейност.

2.6.5. ИЗВОДИ

Проблеми

- Независимо от високата активност на екипа по разработване и управление на проекти в Община Ценово по използване възможностите на оперативните програми, проектите и дейностите са насочени основно в социалната сфера, културата, спорта и привлекателността на околната среда. Това обаче не е достатъчно за намаляване на вътрешната миграция. Следва изводът, че усилията трябва да бъдат разпределени и към стимулиране на предприемачеството и създаване на устойчива икономика в общината.

Потенциали

- Екипът на общината е натрупал опит и компетентност, което е гаранция, че може да се справи с предизвикателствата за реализиране на Плана за интегрирано развитие на община Ценово.
- Ако този опит се съчетае с опита на съседните общини, би могло да се реализират нови и от общ интерес проекти в областите на туризма, екоенергетика, кръгова икономика и т.н.
- Реализацията на Зоните за въздействие може да предизвика активизиране на туризма в общината.

2.7. ВЛИЯНИЕ НА ГОЛЕМИ ИНФРАСТРУКТУРНИ ПРОЕКТИ С РЕГИОНАЛНО И НАЦИОНАЛНО ЗНАЧЕНИЕ, ПРЕДВИДЕНИ ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНАТА

Основен източник на достоверна информация за влияние на големи инфраструктурни проекти с регионално и национално значение е **„Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северен централен регион от ниво 2“**. В бъдеще може да се очаква, че предвидените втори мост при Русе-Гюргево и нов мост при Свищов-Зимнич ще дадат възможност за активизиране на икономическия живот в област Русе. Друг потенциал е активизиране на дейността на индустриалните зони в гр. Русе и изграждането на интермодален терминал за развитие на услуги и производства за поддоставчици към установените в зоните компании.

За община Ценово от значение ще бъде и изграждането на скоростен път II-52 (Русе - Велико Търново), панорамен път Пиргово – Мечка – Нов град – Свищов от км 0+000 до км 34+000, предвиден в **„Интегрираната териториална стратегия за развитие на Северния централен регион от ниво 2“**, както и изграждането на Евро вело 6 по ТГС.

3. ОПИСАНИЕ НА ВЗАИМОВРЪЗКИТЕ НА АНАЛИЗА С РЕЗУЛТАТИТЕ ОТ ПРОВЕДЕНИЯ ХОРИЗОНТАЛЕН СОЦИАЛНО-ИКОНОМИЧЕСКИ АНАЛИЗ НА РАЙОНИТЕ НА НАЦИОНАЛНО НИВО

Социално-икономическият анализ на районите на Р България (Анализа на районите) представя настъпилите промени за периода 2014-2020 г. в икономическото, социалното, демографското, инфраструктурното развитие и състоянието на околната среда и очертава основните тенденции в тях. Също така се дават прогнози за развитието им до 2027 г. Той е структуриран в 3 основни части.

Първата част обхваща териториалния анализ на развитието по тематични направления и ключови характеристики по три основни теми – темата за урбанистичното развитие, териториалните аспекти на секторните политики, административния капацитет за провеждането им и за изпълнение на проекти.

Втората част акцентира върху сравнителния анализ на социалното, икономическото, демографското и екологичното състояние и развитие и инфраструктурното осигуряване на районите, областите и общините. Във всяко тематично направление са проследени промените, настъпили в резултат на прилаганите европейски и национални политики и програми и са систематизирани изводи за въздействието на външни и вътрешни фактори, за установените трайни тенденции и възможностите за преодоляване на проблемите.

Третата част обобщава синтезираните изводи от първите две и ги надгражда с интегриран национален профил.

Съдържанието на втората и третата част, както и на резюмето на анализа припокриват темите, изследвани в ПИРО. Това е първата взаимовръзка между ПИРО и Анализа на районите – съдържанието.

Освен това темите в Анализа на районите, особено в частите за демография, социално развитие и икономика, са проследени чрез ключови показалите, които са използвани в ПИРО Ценово за открояване на местните характеристики. Това спомага за сравнението на част от изводите направени в Анализа на районите и този за целите на ПИРО. Допълнително по отношение на демографските показалите, при изготвяне на ПИРО Ценово, са съпоставяни с тези на областно и национално ниво, за да могат да се проследят взаимовръзките между тях.

В следващата таблица са изведени основните изводи от Анализа на районите и заключенията в ПИРО. Този подход дава възможност да бързо очертаване на взаимовръзката между двата анализа – къде има припокриване (т.е. изводите за Ценово са валидни и за национално/регионално ниво), къде се отчита разминаване (т.е. заключенията за община Ценово са по-негативни или обратното – по-благоприятни).

Таблица № 70 Взаимовръзки между заключенията от Анализа на районите и ПИРО

Заключения от Анализа на районите	Заключения от социално-икономическия анализ на ПИРО	Взаимовръзка
ТЕМА: ДЕМОГРАФИЯ		
Демографската ситуация в страната се характеризира с продължаващо намаляване и застаряване на населението, намаляваща раждаемост и задържащо се високо	Населението устойчиво намалява; Раждаемостта на 1000 д. е по-висока от средното за страната;	Естественят прираст е отрицателен и по-висок от средния за СЦР(-26,4% спрямо -10,1%), като за 2019 г. е намалял до 18,6‰.

Заклучения от Анализа на районите	Заклучения от социално-икономическия анализ на ПИРО	Взаимовръзка
равнище на общата смъртност, отрицателен естествен и механичен прираст.	Високо ниво на смъртност (повисоко от средното за страната); Отрицателен естествен и механичен прираст.	
Намаляване на дела на населението в трудоспособна възраст	Намалява делът на населението в трудоспособна възраст.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
С. Беляново е в списъка на населени места, застрашени от обезлюдяване.	Близките градове – Бяла, Русе, Свищов са естествени притегателни центрове за работна ръка.	Общината е в списъка на общините с риск от обезлюдяване от общо 186 общини.
ТЕМА: ПАЗАР НА ТРУДА		
Коефициентът на икономическа активност нараства леко.	Отчетена е тенденцията за намаляване броя на заетите в местната икономика и намаляване на населението в трудоспособна възраст.	Икономическата активност в общината се колебае във времето, като през 2019 г. се връща на позицията от 2014 г.
Заетостта на населението в най-активна възраст (15–64 години) бележи съществен ръст на национално ниво в периода 2014-2017 г.	Намаляването на броя на заетите като цяло води и до намаляване на заетостта в интервала 15-64 години, въпреки че липсват данни за потвърждението му.	Общината е с по-лоша характеристика от националното ниво.
Коефициентът на безработица намалява.	Коефициентът на безработица намалява.	Въпреки че коефициентът на безработица намалява, общината е със значителен процент на безработица - над същата характеристика на национално ниво.
Коефициентът на продължителна безработица намалява.	Трайно безработните лица намаляват в общината.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
ТЕМА: ТЕРИТОРИАЛНО УРБАНИСТИЧЕН АНАЛИЗ		
Общините в България са класифицирани като: силно урбанизирани (централни), средно урбанизирани (междинни) (при които над 50% от населението е в населени места от 5 до 50 хил. жит. или общините са с център град от 5 до 50 хил. жит. Такива са 95 общини с центрове средни и малки градове) и слабо урбанизирани (периферни).	В ИТСР на Северен централен регион община Ценово е определена като „периферна, крайречна урбанизирана (слабо)“.	Общината попада в 37-те общини, специално анализирани и отбелязани в ИТСР на Северен централен регион.
ТЕМА: ИКОНОМИЧЕСКО РАЗВИТИЕ		
Средна брутна заплата нараства.	Средната брутна заплата е по-висока от средната за област Русе.	Средната брутна заплата изпреварва и средната за страната за 2018 г.
Нараства производителността на труда	Нараства производителността на труда на 1 работник.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.

Заклучения от Анализа на районите	Заклучения от социално-икономическия анализа на ПИРО	Взаимовръзка
Най-голям брой МСП са в групата на микропредприятията (от 0 до 9 заети), достигат 96,4% (2018 г.) от общия брой предприятия в нефинансовия сектор, а от 10 до 49 заети - 3,6%	В общината няма предприятия с персонал над 50 души.	Общината е с леко влошена характеристика в сравнение с тази на национално ниво.
Атрактивността на българския туризъм се формира от културно-историческо наследство, природни ценности, разнообразни пейзажи, качествени услуги и добра свързаност/достъпност.	Община Ценово притежава движими и недвижими културни ценности като исторически артефакти и природни забележителности по поречието на р. Янтра.	Общината притежава характеристики, определени в Анализа на районите за развитие на туризма
ТЕМА: СОЦИАЛНА СФЕРА		
Обхватът на деца в предучилищно образование е намалял до степен, че всяко пето дете не посещава детска градина.	Местата в детските градини в община са достатъчни, за да обхванат всички деца.	Общината е с по-добра характеристика от националното ниво.
Броят на учениците в страната намалява ежегодно с близо 1,5%. Закриват се училища, предимно в малките населени места.	Броят на учениците намалява през годините и в момента са действащи само 4 основни училища с 12 слети паралелки.	Общината е с относително лоша характеристика в сравнение със същата на националното ниво.
Въпреки че се наблюдава макар и символично намаляване на дела на преждевременно напускащите училище, все още този дял е твърде висок - 2,96%.	За учебната 2017-2018 година няма напуснали ученици, независимо, че 31 ученици пътуват, за да посещават учебни занимания.	Общината е с по-добра характеристика от националното ниво.
Увеличаващи се разходи в сферата на социалното осигуряване, подпомагане и грижа.	Увеличава се дялът на подпомаганите лица в общината, както и разходите за тях.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Неравномерно териториално разпределение на мрежата от социални услуги по общини, неподходяща материална база.	Социалните услуги в общината са добре разпределени в подходяща материална база.	Общината е с по-добра характеристика от националното ниво.
ТЕМА: ТЕХНИЧЕСКА ИНФРАСТРУКТУРА		
Броят на общините с над и под средната гъстота за страната е почти колкото тези със средна гъстота, докато относителният дял на общините с ниска гъстота е повече от два пъти по-голям от тези с висока.	Пътната мрежа на община Ценово е от клас II и III клас, без излаз на магистрала, което е характерно и за област Русе.	Северен централен район и конкретно област Русе попада в категория IV със средна гъстота на републиканската пътна мрежа – 0,18 кв/км ²

Заклучения от Анализа на районите	Заклучения от социално-икономическия анализ на ПИРО	Взаимовръзка
В национален план електроенергийната мрежа е добре развита и всички населени места са електроснабдени.	Електроенергийната мрежа в общината има капацитет за поемане на допълнителни консуматори.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Газопроводната мрежа в България има нужда от доразвитие. Необходимо е и увеличаване на дела на газифицираните домакинства до набелязаната цел до 30% през 2020 г.	Общината няма достъп до газопроводна мрежа.	Общината е с по-лоша характеристика от националното ниво.
Нарастване на участието на ВЕИ в енергийния баланс на страната. Новият акцент в използването на ВЕИ е да се насочи към децентрализирано производство на енергия от ВИ, предимно за собствени нужди и присъединяване към мрежите с по-ниско напрежение, което ще намали и разходите за пренос.	Община Ценово има потенциал за използване на слънчева енергия, водна енергия и биомаса.	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Ценово.
Често срещан е проблема с „режим на водоснабдяване“, който силно влошава качеството на живот на населението.	В община Ценово не се наблюдават чести спирания на водата, но водопроводната мрежа е остаряла.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Изключително високо ниво на загуби на вода (средно около 60%)	Загубите на вода се запазват през годините – 53,05% за 2019 г.	Общината е с почти същата характеристика като на национално ниво.
Значително по-големи количества образувани отпадъци на човек в България в сравнение с ЕС, ниска степен на рециклиране на битовите отпадъци.	В община Ценово над 90% от битовите отпадъци се депонират директно в депо Борово.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
ТЕМА: ОКОЛНА СРЕДА		
Национален проблем по отношение състоянието на атмосферния въздух е замърсяването с фини прахови частици (ФПЧ), което е сред най-високите в ЕС. То има ясно изразен сезонен характер.	На територията на община Ценово няма значими местни източници на емисии от замърсители на атмосферния въздух. Но проблемът с отоплението на „твърдо“ гориво е характерен и за нея.	Общината е със същата характеристика като на национално ниво.
Подобрява се качеството на повърхностните води в страната.	Състоянието на повърхностните води е умерено.	Общината е със същата характеристика от националното ниво.

Заклучения от Анализа на районите	Заклучения от социално-икономическия анализ на ПИРО	Взаимовръзка
Нивата на шум в по-голямата част от изследваните пунктове надвишава граничните стойности за съответните населени територии.	На територията на община Ценово няма значителни шумови източници.	Общината е с по-добра характеристика от националното ниво.
ТЕМА: АДМИНИСТРАТИВЕН КАПАЦИТЕТ		
Наличието на административен капацитет в местните власти за усвояване на средства по оперативни програми и натрупването на инвестиции с икономически и социален характер, подкрепени от оперативните програми, са важно условие за растежа на териториалните единици.	Общината привлича все повече средства от ЕСИФ, което показва и повишаването на капацитета ѝ.	Изводите, направени в Анализа на районите, са валидни и за община Ценово.
Силна зависимост от европейските фондове и помощи и несъобразените с местния потенциал и характеристики приоритети и проекти, без задълбочен анализ на потребностите, ефективността, управлението и поддържането на изградените обекти.	Проектите, които се реализират от Общината, почиват на задълбочени анализи на местните потребности и целят повишаване качеството на живот на жителите на Ценово.	Изводите, направени в Анализа на районите, не са валидни за община Ценово.
ПРЕДЛОЖЕНИЯ ЗА РАЗВИТИЕ НА СЕВЕРЕН ЦЕНТРАЛЕН РЕГИОН В АНАЛИЗА НА РЕГИОНИТЕ		
Визия „Бързо и устойчиво развиващ се европейски регион, интегрална част от Дунавското пространство, където младите хора виждат своето бъдеще и личностна реализация“.	Реконструкция и изграждане на панорамен път П-52 (Русе-Велико Търново) – Пиргово – Мечка – Новград – Свищов	Проектът е от национално значение

4. ВРЪЗКА НА ОБЩИНАТА СЪС СЪСЕДНИ ТЕРИТОРИИ, КОИТО ИМАТ ПОТЕНЦИАЛ ДА ВЛИЯТ ВЪРХУ РАЗВИТИЕТО ѝ

В цел 3.1.1 от Интегрираната териториална стратегия за развитие за Северен централен регион „Доизграждане на транспортна инфраструктура“ е заложено „Изграждане на Дунавски панорамен път в частта му между Русе и Свищов и Дунавска велоалея - част от Трансевропейската велоалея по дължината на р. Дунав“.

Към цел 1.3.2 на ИТСП към СЦР „Опазване и развитие потенциала на природните дадености и културно-историческото наследство за насърчаване и укрепване на туристическия сектор“ може да се отбележи **Интегрираната стратегия за развитие на енергийна ефективност на ниво трансграничен регион Русе-Гюргево 2020-2027**, в която е включено обновяване на археологически обекти и изграждане на инфраструктура за развитие на туризма.

Съществува голям потенциал за развитие на туризма в партньорство със съседните общини Свищов, Полски Тръмбеш, Бяла, Борово – развитие на общи туристически маршрути и прилагане на интегрирани териториални инвестиции.

5. АНАЛИЗИ

5.1. СИНТЕЗЕН SWOT АНАЛИЗ

СИЛНИ СТРАНИ	СЛАБИ СТРАНИ
• Благоприятни почвено-климатични условия, релеф и климат за развитие на рентабилно селскостопанско производство, включително за развитие на алтернативно екологично и биологично земеделие; • Липса на пустеещи земи; • Съхранено животновъдство и растениевъдство; • Специфични природни забележителности – реки, пещери, исторически обекти; • Запазени занаяти и обичаи чрез читалищната дейност; • Компактна община – сравнително къси транспортни връзки между населените места; • Чиста околна среда - липса на замърсители; • Общината е разположена в район за трансгранично сътрудничество, въздействие и установени връзки с румънски общини; • Общината е в територията на дунавския туристически регион; • Общината е равно отдалечена от 3 промишлени центъра – Свищов, Русе, Бяла; • Общината има опит в използването на ВЕИ; • Общината има опит в реализирането на проекти по Оперативните програми на ЕС; • В общината има предпоставки за развитие на съпътстващи производства на база на традиционни аграрни дейности; • Общината води политика по заетостта и полага усилия да неутрализира до известна степен неблагоприятното влияние на икономическата среда; • Има мотивация и диалог между общинска администрация и работодатели за прилагане на преференциалните мерки и програми	• Общината няма излаз на големи транспортни артерии; • Състоянието на пътната мрежа в общината се нуждае от рехабилитация; • Голяма амплитуда между най- ниските и най-високите годишни температури, което поставя в постоянен риск (по-голям от средния за страната) годишната реколта и продукцията; • Затруднена реализация на селскостопанска продукция поради отдалеченост от големи потребители и борси; • Демографска криза - общината е на дъното по показател като гъстота на населението в областта и региона (до 30 души на км²); • Незадоволителна образователно-квалификационна структура на заетите в общинската икономика; • Липса на ефективни програми и мерки за професионално обучение с цел заетост в иновационни подсектори на земеделието и преработващата индустрия; • Високо ниво на равнището на безработицата в общината; • Неефективно производство, нарушена връзка между наука, производство и пазар; • Ниско ниво на организираност на производителите, липса на действени организационни структури на местно ниво; • Намаляване броя на животните; • Недостатъчни мелиоративни съоръжения; • Липсват канализации в населените места на общината; • Водопреносната мрежа в по-голямата си част е изградена от азбестови тръби и е морално остаряла и амортизирана; • Недостатъчни финансови приходи за реализиране на собствена икономическа политика; • Липса на места за настаняване на гости и

за наемане на рискови категории безработни; • Интегрирана стратегия за енергийна ефективност и ВЕИ Русе-Гюргево; • Внедрени стандарти ISO 9001 и ISO 14001.	туристи.
ВЪЗМОЖНОСТИ	ЗАПЛАХИ
• Създаване на масиви от трайни насаждения – чрез закупуване или наемане за дългосрочно ползване на земя по законовия ред; • Въвеждане на съвременни земеделски машини и технологии за повишаване културата на земеделието; • Изграждане на съвременни животновъдни ферми за отглеждане на крави, свине, овце, кози, птици, патици; • Създаване на мощности за преработка на плодове и зеленчуци; • Стимулиране на екологичното производство и кръговата икономика чрез повишаване на осведомеността, запознаване на производителите с нормативните актове, както и с научните постижения и добри практики и курсове за обучение за квалификация на младите хора в селата; • Насърчаване на инвестициите в напояването, подпомагане на сдруженията за напояване; • Стимулиране развитието на пчеларството чрез преференциално предоставяне на подходящи екологични терени за изграждане на пчелини; • Създаване на индустриална зона с прилежащата инфраструктура; • Създаване на мощности за производство на зелен водород и други алтернативни енергийни продукти; • Проучване на технологии за обработка и оползотворяване на битови отпадъци и изграждане на територията на общината; • Разработване и прилагане на насърчаващи дейности в туризма;	• Устойчиво намаляване на населението; • Устойчиво застаряване на населението; • Влошаване състоянието на пътната инфраструктура; • Подценяване на възможностите за работа по проекти, финансирани по оперативни програми, съфинансирани със средства на ЕС; • Внедряване на стандартите на ЕС при производството на стоки и услуги; • Недостатъчни инвестиции в културно-историческото наследство и туризма; • Влошаване на качеството на техническата и социалната инфраструктура в повечето населени места в общината; • Продължаваща зависимост на общината от Държавния бюджет и разчитане на субсидии; • Слаба активност на НПО и бизнеса за местно развитие и усвояване на средства от европейски фондове; • Липса на инвестиции в общината; • Изтичане на работна ръка към съседните общини, Свищов, Бяла, Русе.

• Доброволни и подкрепящи схеми по опазването на културното и историческото наследство; • Стимулиране създаването на публично-частно партньорство в областта на туризма и създаване на промишлена база в общината; • Създаване на интернет-базирана система за набиране на информация за ресурсите и предлаганите продукти и услуги в областта на туризма; • Развитие на регионални еко туристически продукти и тематични маршрути в рамките на дунавската туристическа територия; • Насърчаване и разширяване възможностите за равен достъп до обектите на туризъм за хора с увреждания или в неравностойно положение; • Насърчаване на гражданите от общината към предприемачество за реализиране на кръгова икономика; • Привличане на туристи чрез представяне на бита, фолклора, празници и обичаите в селата от общината; • Развиване на рекламна дейност, както и възможности, които дава програмата за развитие на селските райони. • Осъществяване на по-качествено образование; • Поетапно въвеждане на целодневно обучение с въвеждане на професионално ориентиране и образование; • Подобряване на материално-техническата база на училищата.	
---	--

5.2. TOWS АНАЛИЗ

TOWS анализът е метод за стратегически анализ, включващ систематична и цялостна оценка на външни и вътрешни фактори, които определят текущата конкурентна позиция и потенциал за растеж. TOWS анализът е тясно свързан с по-популярния SWOT анализ. Недостатък на SWOT анализа е, че той не показва взаимоотношенията между различните фактори и категории. Например, конкретна заплаха може да направи слабост много по-значителна. Докато TOWS анализът се стреми да съпостави вътрешните фактори с външни фактори, за да помогне за идентифицирането на съответните стратегически възможности,

които дадена организация би могла да следва. Тя може да помогне на дадена организация да види как тя може да се възползва от възможностите, да намали заплахите, да преодолее слабостите и да използва всички силни страни. Докато SWOT анализът прави снимка на състоянието, TOWS анализът търси решения и предупреждава за негативни развития.

СИЛНИ СТРАНИ - ВЪЗМОЖНОСТИ	СЛАБИ СТРАНИ - ВЪЗМОЖНОСТИ
• Адаптиране на плодородните почви към нови сортове плодове, зеленчуци, лози, устойчиви на суши и климатични промени; • По-оптимално използване на природните забележителности и археологически руини чрез интегрирани териториални инвестиции; • Създаване на устойчив туризъм чрез организиране на дистанционно професионално обучение на база на читалищната инфраструктура; • По-рационално използване ресурсите на общината – отпадъци, биомаса, билки и т.н. за развитие на предприемачеството в светлината на кръговата икономика.	• По-активно използване на ПЧП/ЧПП и предприемачеството, за да се намали емиграцията и се забави демографската криза; • Целева работа с младите хора и безработните по отношение на професионалната ориентация и създаване на възможности за заетост в рамките на общината; • Активизиране на читалищната дейност за рекламиране и повишаване популярността и привлекателността на общината.
СИЛНИ СТРАНИ - ЗАПЛАХИ	СЛАБИ СТРАНИ - ЗАПЛАХИ
• Използване на възможностите за спортен, пещерен и екотуризм за привличане на инвестиции и увеличаване приходите за общината; • Използване на оперативните програми , в т.ч. и за трансгранично сътрудничество и Дунавската стратегия за привличане на инвестиции и приходи за общината; • Използване на нови технологии и ВЕИ за повишаване стандарта на живот и намаляване на миграцията; • Разширяване на преработващата промишленост с цел повече добавена стойност за производителите и приходи за общината.	• Съхраняването темпа на миграция и застаряване е заплаха за реализиране на икономическата политика на общината; • Влошаване състоянието на пътната инфраструктура може да намали интереса към мероприятия в областта на туризма; • Липсата на места за настаняване на туристи и гости ограничава интереса към мероприятия и туризма в общината; • Липсата на достатъчни приходи за общината може да доведе до невъзможност за ускорено икономическо развитие.

6. ЦЕЛИ И ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕ НА ОБЩИНА ЦЕНОВО ЗА ПЕРИОДА 2021-2027

6.1. ОСНОВОПОЛАГАЩИ ПРИНЦИПИ ПРИ ФОРМУЛИРАНЕТО НА СТРАТЕГИЧЕСКАТА ЧАСТ

Структурата на стратегическата част ПИРО Ценово съответства на изискванията на „Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г.“ на МРРБ и не противоречи на постановките на Закона за регионално развитие за съдържанието на планове за интегрирано развитие на община, както и на основните законови актове в сферите за устройство на територията, опазване на околната среда и културното наследство. Стратегията е съобразена с действащата нормативна уредба на национално, регионално и местно ниво и с постановките на кохезионна политика на ЕС за периода 2021-2027 г. По същество тя представлява интегрална част от пакета стратегически и планови документи, характеризиращи социално-икономическото и пространствено развитие на страната, региона и общината в перспектива до 2027 г.

Целите и приоритетите на настоящия план за развитие са съобразени с изискването за съгласуваност с основните стратегически документи на глобално, европейско, национално и регионално ниво. Те са плод на съзнателно прилагане на основния принцип в планирането „Мисли глобално – действай локално“. Практически това означава намиране на рационални решения на общинско ниво в подкрепа на 17-те глобални цели на устойчивото развитие, формулирани в документа „Дневен ред 2030“. В рамките на Европейския съюз, Документът за размисъл „Към устойчива Европа до 2030 г.“ очертава рамката за планиране на развитието от националните, регионалните и местните власти на страните членки. Този документ пренася в следващия планов период основните постановки на действащите сега Стратегия „Европа 2020“, Териториалния дневен ред на ЕС 2020 и Общата стратегическа рамка на ЕС до 2020 г., като ги адаптира към бързо променящите се реалности.

Визията, целите, приоритетите и мерките на стратегическата част на ПИРО Ценово са хармонизирани с предвижданията на НСРР (2012-2022) и АНКПР (2013–2025), както и с Националната програма за развитие „България 2030“ и секторните стратегии в страната. ПИРО се рамкира от Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северен централен регион за периода 2021-2027 (ИТСРСЦР). В основата на подхода е промяна на фокуса от подкрепа на населените места към подкрепа на територии и от секторно ориентирани инвестиции към интегрирани териториални инвестиции.

Програмата е съобразена с реалните възможности на общината да надгражда постигнатото, като използва разумно ограничените природни, финансови, административни и човешки ресурси в стремежа за максимална възвръщаемост и ефективност на планираните дейности.

Стратегията на ПИРО Ценово се базира на:

- Основните изводи от SWOT и TOWS анализите;
- Целите, заложили в ИТСР за СЦР;
- Желанието за осигуряване на все по-добър стандарт на живот в общината.

6.2. ПОДХОД ЗА ФОРМУЛИРАНЕ НА ВИЗИЯТА

Визията за развитието на общината до 2027 г. отразява кратко и ясно представата на жителите на община Ценово за желаното състояние на икономиката, физическата среда и обществените отношения. Тя е формулирана в резултат на широка обществена дискусия със заинтересованите страни, резултатите от допитването на населението и цялата местна общественост. По този начин тя отразява точно действителните потребности на хората за развитие на ключовите икономически и социални сектори, както и тяхното желание за пространствена и естетическа промяна в жизнената среда. Добре формулираната визия очертава стратегическите цели и приоритети на ПИРО и по този начин аргументира избора на зони за въздействие, където бъдещите интервенции ще донесат най-голяма възвръщаемост на вложените средства и устойчиви ползи за обществото.

За формулиране на визията и стратегическите цели за развитие на община Ценово, бяха извършени:

- Подробен анализ на икономическото, социалното и екологичното състояние, нуждите и потенциалите за развитие на общината;
- Анкетиране сред населението на общината;
- Съобразяване с действащите стратегически документи за развитието на Р България;
- Съобразяване с приоритетите за развитие на община Ценово, отразени в нейните планове, стратегически, секторни документи;
- Съобразяване с ангажименти на кмета за развитието на общината.

6.3. ВИЗИЯ ЗА ОБЩИНА ЦЕНОВО

Община Ценово разполага с природни и исторически забележителности и дадености, за да осигури на населението заслужен стандарт на живот, благоденствие, икономически просперитет и да привлича гости, туристи и инвеститори.

ВИЗИЯ ЗА ПЕРИОДА 2021-2027 Г.

„Община Ценово - пример за устойчиво и балансирано местно развитие на база на наличните ресурси за развитие на общинска кръгова и енергопестелива икономика, притегателен център за инвестиции, туризъм и природосъобразен живот“

Основна цел на ПИРО Ценово е общината да се утвърди като селски район с необходимия капацитет за постигане на устойчиво и балансирано социално-икономическо развитие чрез ефективно използване на естествените предимства на територията и природния капитал при ефективно използване на финансовата подкрепа от Структурните фондове на ЕС, националните фондове, регионално и трансгранично сътрудничество и за превръщането ѝ в притегателен център за инвестиции, туризъм и природосъобразен живот.

6.4. СТРАТЕГИЧЕСКИ ЦЕЛИ

Стратегическите цели имат ясна насоченост към осъществяване на визията и отразяване конкретната специфика на община Ценово. Те са съобразени с предназначението на ПИРО да бъде инструмент за управление и да отразява действителните нужди на местната общност в рамките на плановите документи от регионално, национално и европейско ниво. Избегнато е тяхното прекалено обхватоно формулиране и опасност от неефективно разпределение на ресурсите по време на предстоящото им реализиране. Планираната система

от индикатори за наблюдение на плана осигурява механизъм за измерване на степента на тяхното осъществяване.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 1

Растеж на доходите на населението чрез въвеждане на кръговата икономика, енергийната ефективност и ВЕИ като база за активизиране на предприемачеството, на туризма и балансирано развитие на територията.

Целта е насочена към създаването на условия за развитие на традиционно земеделие и обвързването му с преработващата промишленост, но без да бъдат пренебрегнати услугите. Тя е фокусирана върху подкрепа на месния бизнес и привличането на нови външни инвеститори в общината в областта на зеленчукопроизводството, овощарството, хранително-вкусовата и етерично-маслената промишленост и създаването на работни места. Целта отговаря на специфичните дадености на общината и традиционните умения на населението. В рамките на целта ще се стимулират производството на търсени висококачествени продукти в трайните насаждения, маслодайните и житни култури и обвързването им с туристически продукти. Предвижда се прилагането на успешни модели на партньорство за интегрирани териториални инвестиции между общините и бизнеса за техни съвместни инициативи. Важно условие е съчетаването на икономическите цели в развитието с опазването на качествата на околната среда и разумното използване на културното материално и нематериално наследство в общината.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 2

Повишаване на компетентността на администрацията и на населението за реализиране на успешна политика в икономическата, социалната, културната, здравната сфера и спорта.

Целта поставя фокус и върху осигуреността с благоприятни условия за осъществяване на разнообразните човешки дейности, преди всичко в сферите на образованието, здравеопазването и доброто управление. Задоволяването на потребностите на населението от образование, здравни и социални услуги, културна дейност и спорт предполага подобряване на тенденциите в увеличаване на заетостта, намаляване на миграцията и подобряване на демографските показатели.

СТРАТЕГИЧЕСКА ЦЕЛ 3

Подобряване на инфраструктурата при съобразяване с изискванията за чиста околна среда и осигуряване на равни възможности за качествено образование, устойчива заетост, достъпно здравеопазване, културен живот и личностна изява.

Стратегическата цел изразява желаното състояние на гражданите за физическата среда и инфраструктура в населените места в общината, чието подобряване води до по-добрите условия за живот в тях. Това е свързано с развитието на инфраструктурите за свързаност и достъпност на териториите; енергийната инфраструктура и ВЕИ.

Важен акцент представлява опазването и управлението на водните ресурси, третирането на отпадъците, развитието на екологична инфраструктура.

6.5. ПРИОРИТЕТИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА ОБЩИНАТА

Петте приоритетни направления представляват областите за действие, където се концентрират финансовите ресурси и общинските инициативи през следващия програмен период. Съобразно структурата на стратегията, **приоритетите не са директно обвързани и**

подчинени на дадена стратегическа цел, а допринасят за постигането на повече от една цел. Те са организирани като съчетание от прецизно формулирани мерки, разкриващи какво точно трябва и може да се осъществи в общината. Мерките са отворени и следва да се конкретизират с допълнителни проекти през целия програмен период (2021-2027 г.). В този смисъл въздействието на мерките не се изчерпва с дефинираните в Програмата за реализация на ПИРО проекти.

ПРИОРИТЕТ 1

Оптимално използване на природния и човешки ресурс при въвеждане на кръгова икономика за интелигентен икономически растеж.

Основната политика на Европа с хоризонт 2030 г. е кръговата икономика, която предвижда предотвратяване генерирането на отпадъци, екопроектирането, повторната им употреба и други подобни мерки, които могат да доведат до нетни икономии за предприятията в ЕС в размер на 600 милиарда евро или 8% от годишния им оборот, като в същото време намалят общите годишни емисии на парникови газове с от 2 до 4%.

Кръговата икономика е модел на производство и потребление, ограничаващ до минимум отпадъците, модел, насочен към удължаване на жизнения цикъл на продуктите. На практика това означава възможно най-дълго споделяне, заемане, повторно използване, поправка и рециклиране на съществуващи материали и продукти. Тя се реализира чрез:

- използване на генерираните отпадъци като ресурс за производство на нови продукти, като по този начин се създават нови работни места и се опазва околната среда;
- въвеждане на препоръчителни технологии за преработка на вложените материали в произвежданите изделия още при фаза тяхното проектиране.

На 11 март 2020 г. Европейската комисия прие нов план за действие за кръговата икономика - един от основните градивни елементи на Европейския зелен пакт, новата европейска програма за устойчив растеж. Предлагайки мерки по отношение на целия жизнен цикъл на продуктите, новият план за действие има за цел да подготви нашата икономика за екологосъобразно бъдеще, да укрепи конкурентоспособността ни, като същевременно защитава околната среда и предоставя нови права на потребителите.

Преходът към кръгова икономика ще намали екологичното замърсяване, ще облекчи проблемите с набавянето на суровини, ще засили иновациите и конкурентоспособността. Потребителите ще получат достъп до по-устойчиви и икономични продукти.

За реализиране на интелигентния икономически растеж община Ценово може да разчита на:

- модернизиране на селското стопанство чрез:
 - въвеждане на нови сортове и култури с по-високи добиви, устойчиви на климатичните промени и с по-ефективна пазарна реализация;
 - повишаване влагосъдържанието в почвите чрез използване на нови технологии за задържане на влагата в почвата;
 - развитие на био земеделието при прилагане на нови технологии за повишаване на добивите и качеството на произведената продукция;
 - използване на възможностите за финансова подкрепа от ПРСР.

- развитие на предприемачеството в преработката на произведената селскостопанска продукция, за да се генерира повече принадена стойност за производителите и преработвателите;
- развитие на допълнителни дейности – туризма в рамките на Зоната за въздействие, което ще доведе до:
 - допълнителни приходи за общината и населението;
 - разкриване на работни места;
 - намаляване на миграцията;
 - привличане на инвестиции;
 - активизиране на междуобщинското сътрудничество;
 - получаване на възможност за достъп до финансов ресурс по ОПРР.

Успешното реализиране на икономически растеж ще изисква повече знания и компетентност от администрацията и населението, за което ще бъде необходимо:

- да се създадат възможности за дистанционен достъп до Центровете за професионално обучение в гр. Русе и гр. Свищов;
- да се провеждат текущи семинари за получаване на информация за нови технологии, нови продукти и технически и организационни решения, както и за възможности за финансиране на стопански дейности.

МЯРКА 1. Утвърждаване на зоните за въздействие като териториални общности със специфични характеристики за успешно социално-икономическо развитие на цялата община.

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на интегрираните планове за развитието на общините е записано: „На база на анализа на силните и слабите страни на общинската територия, както и на потенциалите за развитие следва да бъдат определени приоритетни зони за въздействие на територията на общината, в които основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана.“ При определянето на зоните за въздействие на община Ценово са взети предвид природните и културно-историческите особености на общината, които дават възможност за развитие на специфичен туризъм и био земеделие. Туризмът включва 2 направления:

- **историко-археологически туризъм** - основава се на богатото археологическо наследство на Дунавския регион. В това направление зоната за въздействие може да бъде реализирана чрез разработване и реализиране на обща стратегия в това направление с община Свищов в рамките на приоритет 2 „Интегрирано териториално развитие“ за Северен централен регион. Предвижда се зоната да се развие в 3 пункта – с. Белцов, с. Беяново и с. Новград/с. Кривина, с което се създава един туристически маршрут, който да стане част от древния римски крайдунавски път, включващ крепости с начало от Сингидунум (Белград), преминава през Ятрус (с. Кривина) и завършва при Дорусторум (Силистра);
- **културно-спортен туризъм** - може да се реализира на база природните дадености на община Ценово, основно по поречието на р. Янтра, а финансирането да се търси от Министерството на туризма и туроператори като частни инвестиции.

Зоната за развитие на туризъм предвижда обособяването на места за настаняване на туристи, обновяване, облагородяване и подобряване на достъпа до исторически и

археологически обекти – разкопки, обекти на праисторическо присъствие, както и създаването на атракции за тяхното визуално възприемане чрез интерактивни решения. Мярката ще даде възможност за въвеждане на съвременни решения за презентиране на възможностите на общината, за стимулиране особено на младото население за повишаване на знанията и развитие на модерно предприемачество.

Зона „БИО“ следва да доведе до популяризиране и внедряване на кръговата икономика. Ангажимент на бизнеса е да я реализира, но Общинска администрация трябва да застане зад идеята – да я популяризира и подкрепя административно. Гражданското общество осъзнава донякъде, но трябва да бъде твърдо убедено в ползите и предимствата на кръговата икономика, и също да насърчава нейното реализиране – най-простият начин е като се интересува, търси и потребява био продукти. Примерни дейности тук са рециклиране на биомаса от селското стопанство, животновъдството и зеленчукопроизводство чрез прилагане възможностите на енергийната ефективност и ВЕИ (по този начин може да се реализира целогодишно производство на био зеленчуци, а от биомасата освен топлина може да се произвежда и биовъглен за запазване влагата на почвата); прилагане на нови технологии за повишаване добивите чрез активизиране на водата за напояване, използване на биологични торове, електромагнитно облъчване и т.н.

Мярката има информативен и маркетингов характер.

МЯРКА 2. Развитие на интелигентно и устойчиво селско стопанство чрез напояване и внедряване на нови технологии за повишаване на добивите, усвояване на нови сортове, растениевъдство и зеленчукопроизводство, неподвластни на климатичните промени.

Противодействие на климатичните промени и повишаване на ефективността от селското стопанство е възможно чрез усвояване на нови сортове и видове за реализиране на поне 2 реколти на година, нови технологии за повишаване на добивите и качеството на продукцията при по-малко използване на химически препарати за торене и пръскане срещу вредители. В това направление в община Ценово има пробив и той трябва да продължи да се развива. Съдействие при реализиране на мярката може да се търси от Селскостопанската академия и нейните клонове: Институт по лозарство и винарство - Плевен, Институт по царевицата – Кнежа, Институт по земеделие – Карнобат, Институт по земеделие и семезнание „Образцов Чифлик“ – Русе, Институт по овощарство - Пловдив. Перспективно направление е био земеделието, за което община Ценово разполага с добри дадености, наличие на водни ресурси, възможност за изграждане и ползване на ВЕИ за целогодишно производство на био продукция. Това е стимулирано не само от ПРСР, но и от самия пазар, като същевременно може да има висока принадлежна стойност.

МЯРКА 3. Насърчаване на предприемачеството и развитие на икономически дейности в нови МСП за максимално оползотворяване на продукцията от сектора на селското стопанство, търговията и туризма.

Ефективността от селското стопанство може да се повиши като продукцията от него се подлага на „дълбочинна обработка“, т. е. като се извличат максимално продукти за търговска реализация или за преработка с цел по-дългото им съхраняване, респективно успешната им реализация при благоприятна пазарна ситуация. Например, от гроздето освен получаването на вино и ракия може да се добива гроздово масло от гроздовите семки (за козметиката и медицината), дехидрокварцетин/росвиrol – естествени консерванти (за

хранително-вкусовата промишленост). Чрез прилагането на нови технологии, напр. микровълнови, могат оптимално да се използва/преработи произведената селскостопанска продукция във вид на крайни или полуготови храни, които не изискват специални условия за съхраняване.

Тази продукти могат да бъдат реализирани и чрез Зоната за въздействие за развитие на туризма, което повишава целесъобразността от стимулиране на предприемачеството в това направление. Също така, пазар на продуктите може да се търси чрез активизиране на междубщинското сътрудничество със съседните общини, чрез развитие на бартерна търговия в регионален и национален мащаб в бъдеще.

Същевременно реализирането на Зоната за въздействие за развитие на туризма ще изисква развитието на широк спектър от услуги и дейности – екскурзоводи, водачи, презентатори, настаняване (изграждане на съвременни кампуси на база изоставени къщи в опорните села на туристическия маршрут), прехрана и организиране на културни мероприятия, свързани с историята и бита.

МЯРКА 4. Подобряване на съществуващия местен микро и малък бизнес чрез стимулиране на кръговата икономика.

Кръговата икономика е модел, насочен към удължаване на жизнения цикъл на продуктите. На практика това означава възможно най-дълго споделяне, заемане, повторно използване, поправка и рециклиране на съществуващи материали и продукти. В това направление основен източник могат да бъдат битовите отпадъци и техният компонент – хартия, пластмаса, биомаса. Те могат да се преработват в рециклируеми опаковки, строителни изделия, като плочки, пръчковидни с различна дебелина пейки и др. На рециклиране подлежат и строителните отпадъци. От биомасата може да се произвежда порозьозен въглен за задържане на влагата в почвите. Следва, че бъдещият бизнес в това направление е ресурсно обезпечен.

Битовите отпадъци са общинска собственост и ресурс, който общината може да предоставя дори безплатно на МСП (вместо да плаща за тяхното събиране, депониране) за развитие на предприемачеството за тяхното оползотворяване, респ. разкриване на нови работни места. Кръговата икономика е приоритет на ЕС и финансова подкрепа за реализиране на подобни проектни може да се търси в Оперативните програми „Околна среда“, „Иновации и конкурентоспособност“, Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство, финансовите инструменти и др.

ПРИОРИТЕТ 2
Повишаване качеството на живота на хората в общината чрез подобряване на образованието, здравеопазването, социалните и младежките дейности.

Осигуряването на качествени здравеопазване и образование е основно право на населението съгласно Конституцията на Република България. Това изисква от администрацията на общината иновативен подход и нови идеи. Специално внимание трябва да се отделя на младото поколение, защото именно на него се разчита за интелигентен икономически растеж. Социалните услуги са проява на грижите и отношението на администрацията и на държавата към населението и по-специално към възрастните хора и към хората с увреждания. Това е голямо предизвикателство пред администрацията на Община Ценово, тъй като почти 50% от населението на общината след 1989 г. са заминали в

чужбина за намиране на препитание и са оставили своите родители и близки на грижите на държавата, респ. общината.

Само с образовано население, обезпечено със здравни грижи и постоянно повишаване на благосъстоянието му, може да има условия за икономически просперитет и спазване на общественния договор.

МЯРКА 1. Осигуряване на дистанционно обучение, квалификация и преквалификация на трудовия потенциал в общината.

Без компетентност и знания за съответната дейност трудно могат да се реализират успешни предприемачески проекти. Динамиката на научно-техническото развитие, политиките на ЕС и на Правителството за устойчив икономически растеж изисква постоянно повишаване на знанията, квалификация и дори преквалификация на човешкия потенциал на общината. Наличието на 38 ЦПО (центрове за професионално обучение) в гр. Русе и 3 в Свищов може да се използва за организиране на дистанционно обучение по желани и търсени от населението на община Ценово професии и знания. В това направление активно участие могат да имат специализирани НПО, а като база да се използват читалищата в населените места.

МЯРКА 2. Провеждане на текущи семинари по нови решения в секторите селско стопанство, туризъм, кръгова икономика, енергийна ефективност и ВЕИ.

Темпът на появата и усвояването на нови технологии, изделия, ноу-хау се ускорява непрекъснато, което изисква информацията за тях да достига своевременно до населението и администрацията. Тяхното филтриране и адаптиране към конкретни проекти, сектори и производства може да се осъществява от компетентни експерти чрез семинари и дискусии по конкретни теми. Финансиране на тези мероприятия може да се осъществи от Финансовия механизъм на Европейското икономическо пространство, фондации, фондове (напр. „Енергийна ефективност и ВЕИ“), сдружения и НПО. Необходима е инициатива и от администрацията, и от населението за дефиниране на темите, очакванията и възможните резултати.

МЯРКА 3. Организиране на младежки дейности.

Ключова мярка за борба с демографската криза е задържането на младите хора в общината чрез различни инициативи за осмисляне на свободното време и постепенното им ангажиране в местната икономика.

МЯРКА 4. Подобряване на достъпа до здравното обслужване на населението и развитие на инфраструктурата на здравеопазването.

Надеждното и достъпно здравеопазване е важна предпоставка за задържане на населението, повишаване на раждаемостта, респ. намаляване на смъртността. То изисква гъвкави форми за обслужване на населението, без значителни инвестиции, но с иновативни решения. В 3 от населените места на община Ценово няма медицински пункт, което може да създаде критична ситуация при някои заболявания като инфаркт, инсулт, високо кръвно налягане и т.н. Необходимо е да се организира склад за медицински препарати за такива случаи и надеждна връзка с лекар от съседните населени места или дежурен лекар от МБАЛ Русе. За склад би могло да се използва подходящо помещение в кметството или в пощенския пункт в населеното място. Дори е препоръчително в бъдеще да се организира и дистанционен

контрол на критични за здравето параметри като кръвно налягане, пулс, захар и т. н. чрез даване под наем на специализирани уреди.

МЯРКА 5. Развитие на услугите в социалната сфера.

Подобряването на качеството на услугите в социалната сфера е гарант за добър социален мир. Равното третиране на всички групи от населението - като възраст, социален и здравен статус - е принцип на съвременното демократично общество. Особено важно е оказването на грижи за социално слаби хора и хора с увреждания чрез социален патронаж, осигуряване и доставка на храна, в т.ч. и до домовете. Тези грижи биха могли да бъдат реализирани на база доброволчеството, организиране на социални предприятия и от МТСП.

ПРИОРИТЕТ 3

Изграждане на инфраструктурите и благоустрояване на жизнената среда.

Качеството на жизнената среда е важно условие за самочувствието на населението, отношението му към властта и желанието му да остане в населеното място, респ. общината. Провеждането на политиките на общината и делегираните от държавата дейности не може да се осъществява без подходяща инфраструктура като пътна мрежа, ВиК, спорт, култура, обекти от обществено и историческо значение. Поддържането може да се осъществява с финансовата помощ от съответните министерства, оперативните програми на ЕС, чрез публично-частно партньорство. Същевременно община Ценово трябва да се бори за ежегодно увеличение размера на субсидиите за капиталовите разходи, използване инструмента на субвенцията – преотстъпване от държавата на данъци на общината към бюджета срещу инвестиции в поддръжката на инфраструктурата.

МЯРКА 1. Рехабилитация на пътната и уличната инфраструктури.

Междуселищната пътна мрежа и състоянието на улиците в населените места е проблем, с който се срещат всекидневно жителите или гостите и който оформя отношението на населението към властта и желанието за взаимодействие с нея. Междуселищната мрежа е от II и III клас, което изисква регулярна поддръжка. Финансирането се осъществява от АПИ и до сега то е задоволително. Ще трябва, обаче, да се привиди и планира допълнителен ресурс при реализиране на Зоната за въздействие. Незадоволително е състоянието на уличната мрежа и тротоарите в населените места, което остава приоритет за общинската администрация. За финансирането на този разход трябва да се търси помощ от МФ като субсидия и субвенция (финансов инструмент, при който финансовата помощ се дава срещу договор с МФ, като размерът се доказва чрез финансов анализ, вкл. Разходи-ползи, а връщането на тези средства може да бъде между 1 и 100% в зависимост от социално-икономическия ефект от тяхното използване.).

МЯРКА 2. Рехабилитация на водоснабдителната и канализационната мрежи.

От качеството на питейната вода и утилизация на отпадните води зависи здравето на населението, развитието на населеното място и туризма. За съжаление голяма част от водопроводната мрежа е с етернитови и стоманени тръби, които често се повреждат и се увеличават загубите от питейна вода. Няма населено място без питейна вода, като са планирани мерки и за ремонт на довеждащите водопроводи. Проблем остава утилизацията на отпадните води, тъй като в общината няма изградена канализационна мрежа. Това изисква значителни инвестиции, но остава задължение на ВиК оператори и Предприятието за управление на дейностите по опазване на околната среда - ПУДООС. Същевременно при

реализирането на Зоната за въздействие ще се наложи да се изграждат локални пречиствателни станции за отпадните води към обектите в населените места, които ще бъдат определени като бази по туристическия маршрут.

МЯРКА 3. Изграждане/поддържане на образователната инфраструктура.

Само образованият човек може да твори, създава, управлява и изгражда демократично общество. Качественото образование е база за удовлетворяваща реализация на индивида и гордост за родителите. Към момента образователната инфраструктура е в добро състояние, но е препоръчително да се реализира специализиран образователен център, заложен в Програма Interreg V-A Румъния-България по Приоритетна ос 5 „Ефикасен регион“, Специфична цел 5.1 „Увеличаване на капацитета за сътрудничеството и ефективността на публичните институции в контекста на трансграничния регион“.

МЯРКА 4. Изграждане/поддържане на спортната инфраструктура.

Спорът е здраве и пречка за разпространение на пороци. Спортният морал е важно да се прилага във всяко действие на индивида и предоставянето на възможности за спортуване трябва да бъде приоритет за администрацията на общината. Желателно е да има балансирано развитие на възможностите за спортуване във всички населени места. Докато компромис може да се допусне по отношение на стадионите, то такъв е недопустим за спортни площадки с многофункционално предназначение. Основен източник на финансиране е Министерството на младежта и спорта, както и ПРСР.

МЯРКА 5. Изграждане/поддържане на културната инфраструктура.

Съхраняването и развитието на културните традиции е важно условие за определяне на индивида към българския етнос, за гордост от достиженията му през вековете. Без култура населението се маргинализира, отчуждава и лесно се претопява. Важна стъпка в това направление е създаването на възможност за представяне на културното наследство за по-голям брой посетители, в т.ч. и гост-състави и формации. В тази връзка правилно е предвидено в Стратегията за устойчиво развитие на туризма в област Русе 2020-2030 изграждането на Център за култура с амфитеатър в с. Ценово. Финансиране за културна инфраструктура е заложено и в Програма Interreg V-A Румъния – България.

Външният облик и интериорът на обществените сгради и обекти с историческо и културно значение отразява отношението на администрацията за създаване на оптимална жизнена среда и основание населението да се гордее с тях пред гостите и туристите. Това се постига чрез витализиране на пространството около обществените сгради и обектите с културно и историческо значение (паметници, музеи, кметства и др.), улесняване на достъпа до тях, вкл. и за хора с увреждания, както и поставяне на архитектурно-художествено осветление. На територията на община Ценово са открити 28 културно-исторически обекта, включително праисторически, антични, римски и средновековни, които са разпределени в землищата на всички 9 села в рамките на общината.

ПРИОРИТЕТ 4

Съхраняване на околната среда и икономически ефективно презентиране на историческите и природни дадености като условие за привличане на инвестиции и развитие на туризма.

Природните и историческите дадености, съчетание с археологическите находки, са уникални предпоставки за развитие на туризма като приходи за общината и за бизнеса, за разкриване на работни места и повишаване популярността на населените места. Те са обект

на Зоната за въздействие, като особено място е отделено на поречието на р. Янтра. Те включван меандри, пещери, скален манастир с килии, наследство от последователите на исихазма. Река Янтра дава възможности за водни спортове - каякуване, риболов. Територията на реката е защитена. Има други защитени местности, които също така могат да бъдат основание за привличане на туристи и гости на общината, като Защитена местност „Находище на обикновен сладник в землището на с. Белцов, „Находище на българска гърлица“ в с. Караманово. Край с. Белцов се среща билката „Белизма“. Тя е рядко срещано растение, природен халюциноген, описано в Червената книга на България за редки представители на нашата флора. Тези находища трябва да бъдат стопанисвани така, че не само да бъдат съхранявани от посегателство, но и да носят приходи за общината.

МЯРКА 1. Развитие на туризма като възможност за популяризиране на културното наследство и допълнителни доходи на населението.

Разнообразието в културното наследство в хилядолетната история на България и нейното отражение в конкретното населено място са извор на гордост за жителите, но и възможност за допълнителни приходи при уникално и иновативно представяне на културните традиции. От всичките обекти на културно-историческото наследство в община Ценово, най-впечатляващи са археологическите разкопки на римската крепост/кастел „Ятрус“ до с. Кривина. Името Ятрус се среща в римските пътни карти от III в. Там Ятрус е отбелязан като пътна станция, разположена на главния военен път, свързващ Сингидунум (дн. Белград) с делтата на Дунав. В „Пойтингерова карта“ Ятрус е поставен на 9 римски мили от Нове (до дн. Свищов) и на 16 мили от Тримамииум (до с. Мечка). Именно това е базовото обстоятелство за конструиране на Зоната за въздействие, като тя стане обект от общ проект с община Свищов в рамките на териториалното развитие на Северен централен район. За други обекти, като например за Етнографска музейна сбирка в с. Новград, се очаква финансиране от Министерството на културата.

МЯРКА 2. Прилагане на изискванията за енергийната ефективност и ВЕИ при съхраняване на околната среда, по-добро качество на живот и развитие на туризма.

Възобновяемите енергийни източници и енергийната ефективност са шанс за съхраняване на нашата планета, за по-качествена жизнена и околна среда, за независима енергийна политика на общината. Територията на община Ценово предлага добри възможности за добив на електроенергия от слънцето (вече има една малка – 89 квт ФтеЦ в с. Пиперково). Енергия от възобновяеми енергийни източници би могла да се добива още от вода чрез плаващи ВЕЦ по р. Янтра, от биомаса и от селскостопански отпадъци. Енергийната ефективност е в ползрението на Общината и има начални опити за подмяна технологиите за отопление, улично осветление; извършват се енергийни одити на общински сгради. Има обаче неизползвани възможности за подобряване на изолацията на обществените сгради и жилищните сгради на населението, въвеждане на автономно хранване с електро- и топло енергия от ВЕИ. Това не само ще намали разходите на общината за енергопотребление, но е и възможност за провеждане на собствена енергийна политика. Възможностите за финансиране са от Фонд за енергийна ефективност, МРРБ, инструмента ЕЛЕНА, ПЧП и др.

МЯРКА 3. Организиране на разнообразни прояви и реклама на туризма в общината.

Туризмът е дейност, която позволява много творчество, оригиналност, удоволствие и удовлетворение от резултатите. Туризмът е обект на Зоната за въздействие. Освен

археологическия туризъм, има голям резерв в пещерния туризъм по поречието на р. Янтра, като: Дядо Старчовата пещера до с. Белцов, пещерата „Пенината дупка“ в северните покрайнини на с. Беяново, а естествените ниши в скалния венец са допълнително дообработени, за да се създаде молитвен храм или монашеска килия за ползване от последователи на исихазма. Р. Янтра е привлекателна за риболов и водни спортове – каякуване. Селският туризъм е другата скрита възможност за привличане на туристи и гости.

Културните прояви трябва не само да запазват местните традиции, но и да имат отзвук в регионален, национален и международен аспект. По този начин може да се повиши интересът към общината и да се помогне за развитие на туризма. Културният календар на община Ценово е богат, но проявите са от местно значение. Трябва да се положат усилия някои от тях или нови такива (напр. празник на лешника) да бъдат включени в **Единната система за туристическа информация**, за да може да се популяризира община Ценово и да се привличат повече туристи и гости. Културните прояви трябва не само да пазят традициите, да създават нови, но и да носят приходи за общината и удовлетворение за населението.

Препоръчително е всички атракции, фестивали и събития да се регистрират в Единната система за туристическа информация (ЕСТИ), за да се рекламират:

- „Регистър на туристическите фестивали и събития“ - <http://rta.tourism.government.bg/TFRegister.aspx>
- „Регистър на туристическите атракции“ - <http://rta.tourism.government.bg/TARegister.aspx>

МЯРКА 4. Насърчаване на културен обмен в рамките на сътрудничество със съседни общини.

Културният туризъм, културните маршрути, са мероприятия, които не изискват особени инвестиции, а само съгласуване и добър „Бон-тон“ в отношенията със съседните общините във взаимен и общ интерес. Съчетаването на културните мероприятия по време и по тематика със съседните общини – Бяла, Борово, Полски Тръмбеш, Свищов - може само да доведе до повишаване на туристопотока и оттам на приходите на общините. Той от своя страна ще предизвика необходимостта от предлагането на специализирани услуги като настаняване, изхранване, предлагане на изделия от местни занаяти и хранителни продукти, което ще бъде източник за допълнителни приходи и за населението.

ПРИОРИТЕТ 5

Добро управление съвместно със заинтересованите страни и жителите.

Доброто управление се доказва с удовлетвореността на жителите. Това изисква постоянна връзка с тях, изучаване на техните желания, оплаквания и подобряване на тяхното административно обслужване. То включва мерки за усъвършенстване на управлението, основано на принципите на откритостта, участието, отчетността и ефективността. Това включва интегрирано планиране, ефективно и ефикасно разпределение на публичните ресурси, обмен на информация, сътрудничество и зачитане на взаимните интереси на всички заинтересовани страни. Прякото участие, ангажираността и овластяването на жителите на общината, ще повиши тяхната подкрепа при осъществяването на тези политики. Акцентът е в създаването на организационни предпоставки и механизми за комплексно и интегрирано планиране на конкретните дейности.

МЯРКА 1. Внедряване на добри практики в областта на управлението, информационното обезпечаване и дигитализация на административните услуги.

Дигитализацията трябва да излезе от администрацията и да достигне до всеки жител на общината. Дигитализацията на административните услуги е необратим процес при въвеждане на електронното управление в държавата. Това изисква:

- Закупуване на специализиран софтуер, обучение на персонал за поддържане и ползване на системата на общинската администрация;
- Осигуряване на високоскоростна интернет връзка с кметствата в общината;
- Електронизация на административното обслужване по кметствата, обединяване на деловодните записи и касови операции с общинския център;
- Цифровизация на старите актови книги и регистри и обвързването им като база данни;
- Улесняване достъпа до информация и заплащане на местните данъци и такси, като инструмент за управление и подобряване качеството на услугите и жизнената среда в общината: Въвеждане на възможност за проверка на дължими местни данъци и такси по интернет; Въвеждане на данъчен калкулатор за изчисляване задължения към общината - достъпен чрез интернет; Въвеждане на възможност за плащане на задължения по местни данъци и такси чрез интернет.

МЯРКА 2. Развитие на административния капацитет в услуга на гражданите и бизнеса.

Дигитализацията изисква непрекъснато повишаване капацитета на персонала в администрацията на общината, защото тя изисква не само добро познаване на конкретната дейност, информация, но и знания за лесното ѝ и разбираемо достигане до населението. Това изисква:

- участие на персонала на администрацията в курсове, семинари по проблеми и усъвършенстване на дейността на общинското управление;
- спазване на внедрени стандарти за управление;
- комуникация с ОИЦ за своевременно получаване информация за открити процедури за финансиране на проекти по оперативните програми.

МЯРКА 3. Партньорство със заинтересованите страни.

Успешна общинска политика може да се реализира при открито и честно партньорство със заинтересованите страни, при зачитане на интереси и приемане на компромиси. Това партньорство включва:

- Регулярни срещи със заинтересованите партньори за отчети по текущи проекти, обсъждане на постъпили предложения за усъвършенстване работата, проекти и инвестиции, както и по отношение при планиране на следващ програмен период;
- Организиране на обучения, семинари, конференции, пътувания с учебна цел, съвместни срещи, включващи и социално-икономическите партньори;
- Изграждане на междуобщински сътрудничества и партньорства за решаване на общи проблеми, както и за постигане на интегрирана социално-икономическа и културна общност.

7. ОПИСАНИЕ НА КОМУНИКАЦИОННАТА СТРАТЕГИЯ, НА ПАРТНЬОРИТЕ И ЗАИНТЕРЕСОВАНИТЕ СТРАНИ И ФОРМИТЕ НА УЧАСТИЕ В ПОДГОТОВКАТА И ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ПИРО ПРИ СПАЗВАНЕ НА ПРИНЦИПИТЕ ЗА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ

7.1. ОБХВАТ И ЦЕЛ НА ДЕЙНОСТТА

Съгласно Закона за регионалното развитие (ЗРР), Чл. 37. (1) (в сила от 13.03.2020 г.) Стратегическите документи за регионално и пространствено развитие, както и документите, свързани с действията на съответните органи по тяхното изработване, одобряване, приемане, изпълнение, наблюдение и оценка, са официална обществена информация и се съхраняват в единна информационна платформа за целите на политиката за регионално развитие.

(2) Органите, извършващи действия в рамките на предоставените им с този закон и с нормативните актове по прилагането му компетенции, са длъжни да информират своевременно и по подходящ начин обществеността за характера и същността на тези действия, за необходимостта и потенциалните ползи от извършването им, за последиците от тях, както и за постигнатите резултати.

В Методическите указания на разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. е записано: „Комуникационната стратегия трябва да се фокусира върху идентифицирането и включването на заинтересованите страни и гражданското общество чрез подходящи форми, включително кампании за идентифициране на проектни идеи, които да бъдат включени в програмата за реализация на плана. Важно е да бъде стимулиран подходът „отдолу-нагоре“ при идентифициране на нуждите, потенциала за развитие и възможните решения. Определянето на целите и приоритетите на плана и на мерките, чрез които ще се реализират тези цели и приоритети, не трябва да бъдат единствено инициатива и ангажимент на общинската администрация, а следва да се планират с активното участие на гражданското общество. На гражданите трябва да се предоставят възможности да идентифицират проблемите в средата около тях, да предлагат решения и да работят за реалната промяна на ситуацията.“

В изпълнение на горните разпоредби, в подготвителния етап на изготвянето на ПИРО Ценово се разработи Комуникационна стратегия. В нея са описани всички идентифицирани заинтересовани страни, формулирани са подходящи инструменти за комуникация с тях, както и подходящ инструментариум за осигуряване на публичност и прозрачност относно ПИРО, включително събиране на идеи за мерки, проекти и инициативи за реализация в общината.

Комуникационната стратегия е отделно приложение към настоящия документ.

7.2. ПРИЛАГАНЕ ПРИНЦИПА НА ПАРТНЬОРСТВО И ОСИГУРЯВАНЕ НА ИНФОРМАЦИЯ И ПУБЛИЧНОСТ В ПРОЦЕСА НА РАЗРАБОТВАНЕ НА ПЛАНА

В процеса на разработване на ПИРО Ценово беше извършено следното:

- Провеждане на анкета сред населението за оценка на състоянието, както и за предложения за развитието на общината в полза на населението;

- Анализ на резултатите от анкетното проучване и тяхното оразмеряване в дефинираните стратегически цели и приоритети за развитие на общината;
- Представяне на проекта на ПИРО пред обществеността;
- Изготвяне на Предварителна оценка на плана.

В процеса на разработване на ПИРО и предвид извънредната ситуация породена от глобалната пандемия на COVID-19, съгласуването на настоящия документ премина по нетрадиционен начин – във виртуална среда.

Още на най-ранен етап, съгласно приетата Комуникационна стратегия, заинтересованите лица имаха възможност да се включат в изготвянето му чрез попълването на въпросник, оценяващ сегашното състояние на общината и даващ възможност за отправяне на предложения за бъдещото ѝ развитие.

При изготвянето на проекта на ПИРО, документът беше публикуван на официалната страница на Общинска администрация за мнения и предложения от широката общественост. Едва след това се пристъпи към финализиране на плана и представянето му за приемане от страна на Общински съвет.

8. ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

8.1. ПОДХОД ПРИ ОПРЕДЕЛЯНЕТО НА ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ

Съгласно Методическите указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г. на МРРБ, в ПИРО следва да се определят приоритетни зони за въздействие. В тях основно ще бъде съсредоточено изпълнението на мерките, предвидени в програмата за реализация на плана. Те следва да се определят на база на анализа на силните и слабите страни на общинската територия, резултатите от проучването на общественото мнение, стратегическите документи на Общината, както и на потенциалите за развитие. Това изискване е свързано с водещият принцип за „единство на социално-икономическото и пространственото планиране“.

По дефиниция „зона за прилагане на интегриран подход“ (зона за въздействие) е „пространствено обособена територия с определена характеристика и състояние на физическата среда, социална и/или етническа структура на населението и характер и структура на основните фондове“. Зоните следва да са части от територията на общината с конкретно функционално предназначение или собствен потенциал за развитие.

Съгласно АНКПР с. Ценово е класифицирано в 5-тото йерархично ниво, което, според Методическите указания, не налага дефиниране на „градски зони за въздействие“.

Отчитайки факторите:

- население, което ще се възползва от направените инвестиции;
- резултатите от анализа на територията на общината и обобщения SWOT анализ;
- броят заявени проекти и идеи за развитието на конкретната територия;
- проектната готовност на предвидените интервенции за конкретна територия;
- собственият потенциал за развитие

и вземайки предвид изискванията на чл. 11 от Закона за туризма за включване в програмата за реализация на плана за интегрирано развитие на общината на самостоятелен раздел, съдържащ общинска програма за развитие на туризма,

в ПИРО Ценово е определена една приоритетна зона за въздействие, върху която в най-силна степен ще се реализира прилагането на интегриран подход и която ще има най-голям потенциал да повлияе положително върху социално-икономическото развитие на общината – **ЗОНА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ**.

Определена е и втора зона за въздействие на база природо-географските дадености и силните традиции на община Ценово в селското стопанство, и в изпълнение на стратегическите документи „Документ за размисъл „Към устойчива Европа до 2030 г.““ и „България 2030“ – зона за развитие на кръгова и нисковъглеродна икономика – **ЗОНА „БИО“**.

8.2. ПРИОРИТЕТНИ ЗОНИ ЗА ВЪЗДЕЙСТВИЕ В ОБЩИНА ЦЕНОВО

ЗОНА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ

При избора на приоритетна зона за въздействие - **ЗОНА ЗА РАЗВИТИЕ НА ТУРИЗЪМ**, освен Методическите указания за разработване на ПИРО, са взети предвид и:

- Стратегия за устойчиво развитие на туризма в област Русе 2020-2030 г.;

- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северен централен регион;
- Актуализирана Национална концепция за пространствено развитие;
- Междурегионалното сътрудничество Русе-Гюргево;
- Закона за туризма;
- Закона за регионалното развитие.

Решението за избор на зоната се обуславя от следните конкретни съображения:

- Община Ценово разполага с 28 културно-исторически и археологически обекти и много природни дадености;
- През общината минават 2 пътя от II клас: № 52 – Русе - Новград и № 54 – Бяла – Свищов, което е важно комуникационно условие за реализиране на Зоната;
- Община Ценово се намира също така на основната ос за урбанистично развитие Велико Търново – Русе и на второстепенната ос Свищов - Бяла, което също дава оптимизъм за реализиране на Зоната за въздействие.

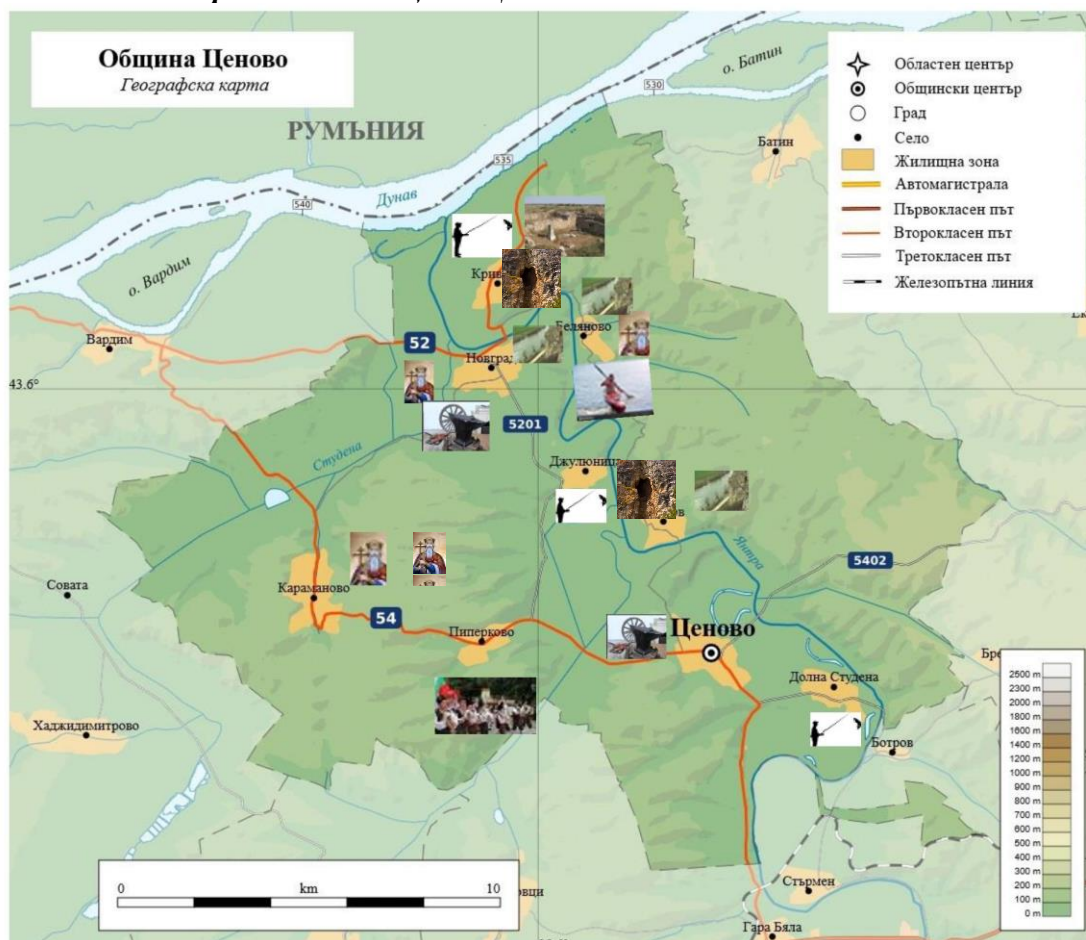
Реализирането на Зоната за развитие на туризъм:

- ще даде възможност за ускоряване на икономическия растеж на община Ценово;
- ще подобри демографските характеристики на общината;
- ще даде възможност за повишаване приходите на общината и населението;
- ще намали безработицата чрез разкриване на нови работни места;
- ще даде тласък за развитие на:
 - спортен туризъм – основно воден на р. Янтра;
 - пещерен туризъм по поречието на р. Янтра;
 - културен туризъм;
 - селски туризъм.

След задълбочен анализ за община Ценово са дефинирани 3 подзони в Зоната за развитие на туризъм:

- Подзона 1 „Смирение с бога и водата“
- Подзона 2 „Отдых, риболов и приключения“
- Подзона 3 „Археология и туризъм“

Карта № 18 Община Ценово със забележителности

Източник: Гугъл мап и собствена обработка

Легенда:

Възможност за спортуване водни спортове – каяк

Църква

Музей

Пещера

Възможности за риболов

Разкопки на римски защитни съоръжения

Съхранени и възраждане на ритуали

Подзона 1 „Смирение с бога и водата“

Подзоната обхваща територията на с. Беляново с площ 2-3 дка., респективно 10-12 места за настаняване.

Целта ѝ е да създаде база за привличане на туристи за различни прояви - спортен риболов, воден и пещерен туризъм, възстановка на ритуали и др.

Подзоната може да се реализира в 2 варианта на територията на с. Беляново:

I вариант – в населеното място, като отново може да се реализира в 2 подварианта:

- Използване на изоставени къщи в селото, срещу ремонт и отдаване под наем на туристи;
- Изграждане на площадка с битов кът и място за временен подслон – палатки или леки конструкции, респективно тип каравани или фургони и мобилна пречиствателна станция.

II вариант - на левия бряг на р. Янтра, до самия мост, като се приложи подхода на I-ви вариант и се обезпечи с мобилна пречиствателна станция, достъп до зоната от с. Новград по път и през въжен мост от с. Беляново.

Дейности:

- Пещерен туризъм;
- Аскетизъм, като се изгради сигурен достъп до монашеските килии;
- Спорт – каякуване, отдаване на лодки (тип каяк) под наем.

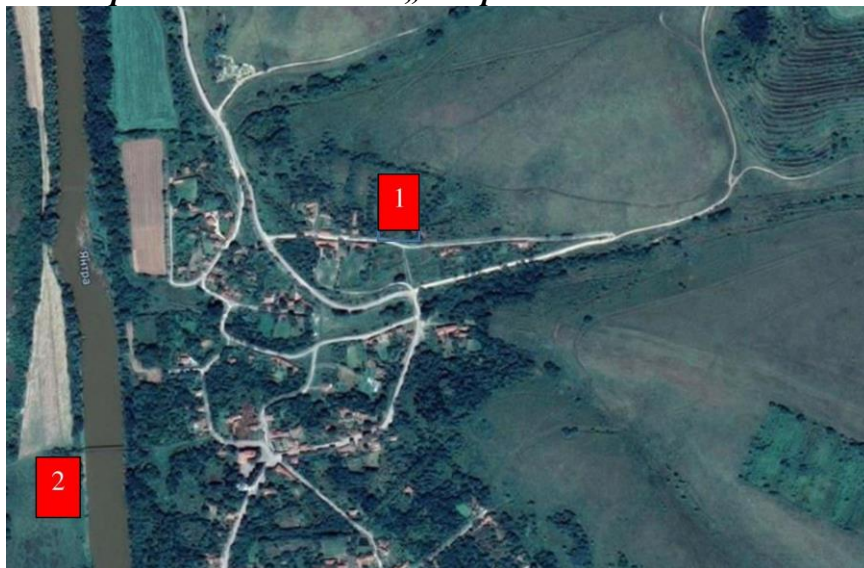
Скалните манастири в границите на днешна България се появяват още преди създаването на Първото българско царство, подновяват съществуването си след приемането на християнството за официална религия на България през 864 г. и достигат до най-голямото си разпространение през периода на Втората българска държава (XII-XIV в.).

Скални монашески обители по най-долното течение на р. Янтра могат да се наблюдават тук, край входа на пещерата „Пенината дупка“ и в северните покрайнини на с. Беляново. Използвани са естествените ниши в скалния венец, които допълнително са дообработени, за да се създаде молитвен храм или монашеска килия. В Беляновската скална църква се виждат вдлъбнатини, към които е бил прикрепен иконостасът, покрай стените на наоса има издялани пейки, а допреди няколко десетилетия на тавана е имало частично запазени участъци от стенописната украса.

Трудно е да се посочи времето на тяхното възникване. То може да бъде търсено в нуждите на новопокръстените християни от собствен храм (IX-X в.), но може и да са от времето на Второто царство. Възможно е появата им да е свързана с разпространението на исихазма през XIV в. – тогава той е допуснат като религиозна доктрина от българската православна църква. Монасите-исихасти, като последователи на идеите от времето на ранното християнство, се стремят към **единение между човек и Бог чрез безмълвие, смирение, пост и молитва**. Скалните пещери и ниши край р. Янтра дават възможност за уединение на търсещите духовно израстване аскети.

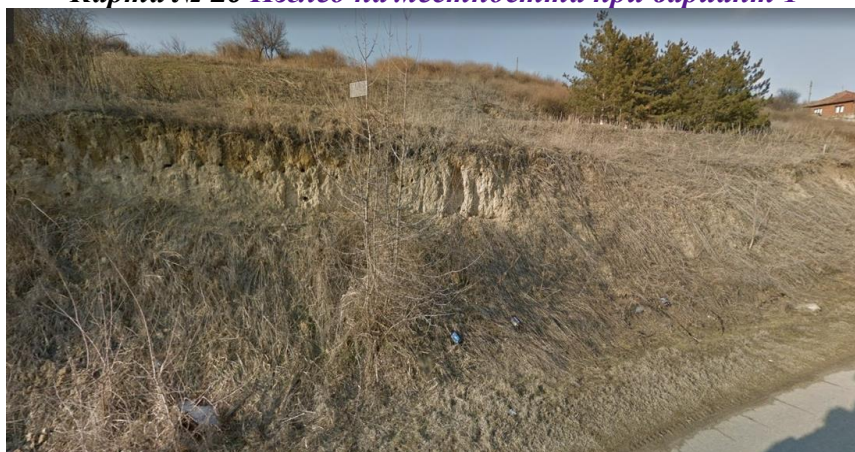
Реката тук на голямо разстояние тече само в права посока, което позволява да се провеждат дори и състезания по кану-каяк.

Карта № 19 Подзона 1 „Смирение с бога и водата“

Източник: Гугъл мап

Карта № 20 Изглед на местността при вариант 1

Източни: Гугъл мап

Карта № 21 Изглед на местността при вариант 2

Източни: Гугъл мап

Подзона 2 „Отдых, риболов и приключения“

Подзоната обхваща поречието на р. Янтра край с. Белцов с площ 2-3 дка., респективно 30-40 места за настаняване.

Целта ѝ е да създаде база за привличане на туристи за различни прояви - спортен риболов, воден, пещерен и приключенски туризъм.

Карта № 22 Подзона 2 „Отдых, риболов и приключения“

Източни: Гугъл мап

На отбелязаното място в района на с. Белцов е започнало изграждането на база за отдых и риболов и е открита за ползване през м. юни 2019 г. Освен за риболов, районът е подходящ и за пещерен туризъм и приключения - тук се намират пещери, като най-известната е Дядо Старчовата пещера, и живописни меандри по поречието на р. Янтра. Утеснението на р. Янтра непосредствено до базата за отдых позволява да се изгради плаваща мини ВЕЦ, с което ще се реши проблема с електрозахранването на зоната за въздействие. Плаващите ВЕЦ не се влияят от нивото на водата в реката и се проектират съобразно необходимата мощност, т.е. ел. енергията ще се ползва само за нуждите на базата.

В зоната е целесъобразно да се изгради монолитна база за отдых (вид хотел), както и площадка за временен подслон – палатки. По този начин базата може да се използва за по-дълъг период от време. Също така е препоръчително да се изгради инфраструктура за риболов от хора с увреждания, което е специфичен вид туризъм, търсен от асоциации на хората с увреждания в Европа. Базата се намира на равни разстояния до селата Ценово и Джулюница, в района на което се намира и находището на билката „Обикновен сладник“.

Фигура № 3 Изглед от съществуващата площадка

Източник: Собствено проучване

Дейности:

- Туризъм, в т.ч. пещерен;
- Риболов;
- Разходка с лодки по р. Янтра (лодки под наем);

Подзона 3 „Археология и туризъм“

Подзоната се намира на левия бряг на р. Янтра, в землището на с. Новград и в непосредствена близост до път №52, който свързва гр. Свищов с гр. Велико Търново. По този начин базата може да стане част от един туристически маршрут „Римските крепости по р. Дунав“. Месторазположението на зоната може да се разглежда като съвместна между с. Новград и с. Кривина, но и повод да се посети и с. Джулюница.

Целта ѝ е развитието на археологически, селски, културен, речен туризъм.

Карта № 23 Подзона 3 „Археология, туризъм“

Източник: Гугъл мап

Карта № 24 Изглед на местността към Подзона 3 „Археология, туризъм“

Източник: Гугъл мап

Село Новград е основано след 1388 г. от оцелелите местни българи след разрушаването от османците на съществувалата в близост крепост Неокастро (Новакесри). Крепостта е построена от византийците по време на византийското владичество, а по-късно с възобновяването на българската държава е преименувана на Новград. Крепостта се е намирала на 4 км североизточно от днешното село на върха Калебаир, на левия бряг на река Янтра. Издигната е била на високо и непристъпно място над реката и единствената ѝ достъпна страна е била откъм изток, където е имало изградена крепостна стена и ров. Новградската крепост е превзета от турците през 1388 г. при похода на 30-хилядната армия на Али паша северно от Стара планина. В с. Новград се намира етнографски музей и църквата „Св. Димитър“, построена скоро след Освобождението на България от турско робство. Църквата е официално открита през 1882 г. от митрополит Климент Търновски.

Друга забележителност е Марковият кръст, който се намира на левия бряг на р. Янтра, близо до с. Джулюница. Разположен е високо в скалите и представлява издълбан кръст в предварително заравнена основа. Някои свързват появата му с дейността на Дели Марко и реални исторически събития, повдигнали духа на поробените българи. В края на XVI в. започва австро-турска война, в която на страната на австрийците се включват Влашко, Молдова и Трансилвания. Южно от р. Дунав действа в унисон с влашкия владетел Михаил Храбри голям конен отряд, предвождан от Дели Марко и Баба Новак. Други обвързват Марковия кръст с подвизите на Крали Марко. С течение на времето се е получила приемственост между едноименните персонажи, като започва да доминира по-популярният епически герой – Крали Марко.

В землището на село Кривина се намира римския кастел от IV век Ятрус. Кастелът е бил важен военен център, част от отбранителната линия от крепости на римляните по поречието на река Дунав – Дунавски лимес. Археологическите разкопки разкриват реликви от римско и византийско време. Крепостта е разрушена от аварските племена в началото на VII век.

В крепостта са открити останки от три християнски църкви, строени последователно една върху друга. Първата е строена в третата четвърт на IV век и е опожарена през първата четвърт на V век. Втората сграда функционира през втората половина на V век, а третата е по-голяма от първите две и е използвана от началото на VI век до разрушаването на крепостта в началото на VII век.

Българско градище е изградено на същото място между VII-VIII век. То е било обградено от солиден каменен зид с отбранителни кули. През 1958 г. при археологически разкопки са открити източната порта, обществени и частни постройки, две християнски базилики, златни монети от X в., различни сечива и др.

Подзоната може да бъде организирана като мотел и с възможности за временно настаняване на туристи, тип фургони, тъй като посещението на крепостите е възможно основно през лятото и отчасти през пролетта и есента. Електро захранването на базата може да се осъществи с плаваща мини ВЕЦ, като се използва и моста над р. Янтра, непосредствено до зоната.

ЗОНА „БИО“

Зоната обхваща територията на с. Долна студена, граничеща със землищата на с. Ценово, с. Ботров и с. Брестовица от община Борово, с което се реализира принципа на регионално развитие чрез междуобщинско сътрудничество. Зоната е непосредствено до пътя за град Бяла и оттам до основните транспортни артерии.

При избора на приоритетна зона за въздействие **„БИО“**, освен Методическите указания за разработване на ПИРО, са взети предвид и:

- Документ за размисъл „Към устойчива Европа до 2030 г.“;
- Национална програма за развитие „България 2030“;
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северен централен регион.

Решението за избор на зоната се обуславя от следните конкретни съображения:

- Подходящи природо-географски фактори – климат, почви, води;
- Добри традиции и опит в земеделието;
- Възможности за партньорство с университети и научно-изследователски центрове;
- Нарастващо потребителско търсене на био продукти.

Реализирането на зона „БИО“:

- ще даде възможност за внедряването на нови модерни еко технологии;
- ще подобри здравния статус на населението в дългосрочен план;
- ще намали в дългосрочен план разходите за производство, енергопотребление, здравеопазване, респективно ще даде възможност за повишаване приходите на общината и населението; ще повиши общото благосъстояние;
- ще намали безработицата чрез разкриване на нови работни места;
- ще даде допълнителен стимул за развитие на туризма, акцентирайки на чистата храна и чистата природа.

Карта № 25 Местоположение на Зона „Био“

Източник: Гугъл мап

Карта № 26 Изглед към Зона „Био“

Източник: Гугъл мап

Дейности:

- Рециклиране на биомаса от селското стопанство, животновъдството и зеленчукопроизводство чрез прилагане възможностите на енергийната ефективност и ВЕИ. По този начин може да се реализира целогодишно производство на био-зеленчуци, а от биомасата освен топлина може да се произвежда и **биовъглен за запазване влагата на почвата.**

- Наличието на целогодишен източник на вода за напояване (р. Янтра) дава възможност за развитието на биологично земеделие (зеленчуково производство) като се прилагат нови технологии за повишаване добивите чрез **активизиране на водата за напояване, използване на биологични торове, електромагнитно облъчване и т.н.**

Изводи:

- Избраните зони за въздействие практически включват всички природни дадености и забележителности на община Ценово;
- Зоната до с. Беяново (Подзона 1 „Смирение с бога и водата“) е шанс да се спаси селото от обезлюдяване;
- Зоните дават възможност да се ангажират и останалите населени места в общината – Долна Студена, Караманово и Ценово да организират спектакли за народните и специфични обичаи за гостите на зоните и туристите;
- Ще се повиши атрактивността на община Ценово и по този начин общината може да влезе в каталозите на български и чуждестранни туроператори;
- Като страничен ефект ще се реализират допълнителни приходи за общината;
- Зона „Био“ може да стане пилотен проект за мултиплициране в други общини и региони.

9. ПРОГРАМА ЗА РЕАЛИЗАЦИЯ НА ПИРО И ОПИСАНИЕ НА ИНТЕГРИРАНИЯ ПОДХОД ЗА РАЗВИТИЕ

Програмата за реализация е неизменна част от ПИРО, като нейното наличие е основно условие за реализацията на целите, заложен в документа, по определените приоритетните направления за развитие. Спазвайки „Методическите указания...“ на МРРБ програмата за реализация е изготвена при прилагането на интегрирания подход в стратегическото планиране.

В научната литература има множество определения за „интегриран подход“, но може би най-често са следните схващания за него:

- с подхода се цели предотвратяване появата на социални и териториални различия, чрез по-добра съгласуваност между отделните участници в планирането и управлението на територията;
- следва да се вземат предвид множеството компоненти на територията (природни, социално-икономически, политически и др.) и наличните и потенциални пространствени взаимодействия (връзка „град-село“, мобилност и достъпност, биоразнообразие, местно-национално/регионално) в управлението на ресурсите.

Интегрираният подход се основа на три основни характеристики: мултидисциплинарност; има пространствено измерение; решенията се вземат в партньорство.

В този смисъл, при изготвянето на програмата за реализация на ПИРО този подход е приложен.

Първо, в хода на цялата разработка, както и при дефинирането на проектните предложения е спасен принципа на партньорството. Различни групи от заинтересовани лица имаха възможност да отправят и защитят своите проектни идеи и инициативи.

Второ, ПИРО е изготвен от мултидисциплинарен екип, който притежава компетенции в съответните направления по компонентите на анализа и стратегическата част.

Трето, голяма част от предвидените мерки има конкретно пространствено измерение. Изключение правят само мерките, които имат „хоризонтален“ характер“ (ползите от тях са за цялата територия на общината).

Освен това програмата по своята същност е интегрирана, защото чрез нея се разпределят наличните финансови, времеви, организационни и кадрови (човешки) ресурси на общината.

Програмата цели да изведе най-подходящите за реализация проекти, които са подчинени на заложените мерки по приоритетните направления за развитие. Допълнително са подбрани редица приоритетни за общината проекти, за които има проектна готовност или чрез тяхната реализация ще се постигне значително подобряване на социално-икономическите характеристики на територията.

Всеки от предложените проекти е остойностен, освен тези дейности, за които не са необходими средства за реализацията им. Допълнително е посочена отговорната структура и/или потенциалните партньори за реализацията, срока за изпълнение, както и територията,

на която ще се реализира, ако е приложимо. По този начин се осигурява стабилна основа за изпълнението на плана.

Посочените в програмата за реализация проекти и инициативи принадлежат към определена мярка от приоритетните направления за развитие. Въпреки комплексния характер на редица проекти и техния принос към повече от едно приоритетно направление, в програмата е посочена преобладаващата им принадлежност само към едно от тях.

Програмата за реализация е неразделна част от ПИРО и е представена в **Приложение 1**. Част от нея е **Индикативен списък на важни за общината проекти (Приложение 1-А)**, които са включени в ПИРО.

Посочените финансови източници са индикативни и актуални към момента на завършване на Плана за интегрирано развитие на община Ценово. Поради факта, че програмите за периода 2021-2027 г. все още са в процес на разработване, който се очаква да продължи и през 2021 г. прави трудно прогнозирането на по-точни финансови източници. Това ще наложи последваща актуализация на Програмата за реализация, след одобрението на националните програми. Същото е регламентирано в чл. 22, ал. 1, т.4 от ППЗРР.

10. МЕРКИ ЗА ОГРАНИЧАВАНЕ НА ИЗМЕНЕНИЕТО НА КЛИМАТА И ЗА АДАПТАЦИЯ КЪМ ВЕЧЕ НАСТЪПИЛИТЕ ПРОМЕНИ

Цели и насоки за разработване на мерки за ограничаване на изменението на климата, които могат да имат отношение към община Ценово, са включени в:

Национална стратегия за адаптация към изменението на климата и План за действие:

Селско стопанство

- Устойчиво управление на селскостопанските практики за адаптиране към изменението на климата:
 - Въвеждане на нови сортове и култури;
 - Въвеждане на иновативни решения при борбата срещу сушата, ерозията и т.н.
- Насърчаване на капацитета за адаптиране и осведомеността в селскостопанския сектор;
- Укрепване на управлението на риска и разработването на други политики.

Туризм

- Изграждане на капацитет за адаптиране и разнообразяване на услугите в туристическия сектор;
- Разработване на конкретни действия за адаптиране на туристическия сектор.

Енергетика

- Интегриране на съображенията за изменението на климата в политиките, плановите и финансовите механизми в енергийния сектор;
 - Разнообразяване на доставките, за да се увеличи цялостната гъвкавост на енергийната система, вкл. и от ВЕИ;
 - Подобряване на енергийната ефективност в сградите и промишлените системи;
 - Човешко здраве;
 - Адаптиране на изградената и естествена среда за намаляване на въздействието на изменението на климата върху здравето;
 - Развитие на социално-икономическия капацитет.

Дългосрочна стратегия на ЕС до 2050 г. Европейска стратегическа дългосрочна визия за просперираща, модерна, конкурентоспособна и неутрална по отношение на климата икономика

Очаква се обемът на икономиката на ЕС до 2050 г. да бъде над два пъти по-голям в сравнение с 1990 г., дори и тя да бъде напълно декарбонизирана. Следването на траектория, съвместима с нулевите нетни емисии на парникови газове, заедно със съгласувана рамка, с която се създават благоприятни условия, се очаква да окаже от умерено до положително въздействие върху БВП, като ползите се оценяват в размер на до 2% от БВП в сравнение с изходното положение. Общото икономическо въздействие от съществената промяна е положително, въпреки значителните допълнителни инвестиции, необходими във всички сектори на нашата икономика.

Преходът ще стимулира растежа в нови сектори. „Екологичните работни места“ вече осигуряват заетост на 4 милиона души в ЕС. Допълнителните инвестиции в модернизацията на промишлеността, преобразуването на енергията, кръговата икономика, чистата

мобилност, „зелената“ и „синята“ инфраструктура и био икономиката ще създадат нови и висококачествени възможности за заетост по места. Действията и политиките за изпълнение на целите на ЕС в областта на климата и енергетиката до 2020 г. вече позволиха нарастване с 1%-1,5% на работната сила в Съюза и тази тенденция ще продължи.

Преминаването към икономика с нулеви нетни емисии на парникови газове може да бъде успешно само ако гражданите възприемат промяната, участват в нея и я считат за положителна за тях и децата им. Добър пример за това е ангажираността на местно равнище по отношение на инвестициите.

За да бъдат защитени европейските граждани от неблагоприятните последици от изменението на климата, планирането и изграждането на публичната инфраструктура по такъв начин, че тя да издържа на по-екстремни метеорологични явления, ще бъде наложителен вариант, който води до отрицателни нетни разходи. В това отношение ЕС следва да се възползва от ролята на регионите и градовете и да я разширява. Конвентът на кметовете на ЕС, представляващи 200 милиона европейски граждани, е пример за платформа за сътрудничество, която позволява на местните власти да обменят опит. Инициативата URBIS, развивана съвместно от Европейската комисия и Европейската инвестиционна банка, е ясен пример за оказване на помощ от страна на ЕС на градовете при развитието на техните инвестиционни стратегии. Програмата на ЕС за градовете, която засилва градското измерение на съответните политики на ЕС, също може да играе определена роля.

Решение на Европейския парламент за съкращения на емисиите на въглероден диоксид и планове за залесяване

Всички държави в ЕС са поели ангажимент да работят за намаляване на опасността от отрицателни изменения в климата. През октомври 2014 г. ръководителите на страните постигнаха съгласие за политиката относно енергетиката и климата, което включва изискване за намаляване на емисиите до 2030 г. с 40% спрямо нивата от 1990 г. Европейският съюз взема мерки в различни области, за да осъществи целта.

Намалението в секторите транспорт, селско стопанство, сгради и управление на отпадъците към 2030 г. се предвижда да бъде с 30% спрямо равнището от 2005 г. Тези сектори са отговорни за по-голямата част от парниковите газове в ЕС - техният дял през 2017 г. е както следва: 80,7% от производството на енергия и транспорт, 8,72% от селското стопанство, 7,82% от промишлени процеси и продукти и 2,75% от управление на отпадъци.

Европейският зелен пакт

Пактът също така има за цел опазването, съхранението и увеличаването на природния капитал на ЕС, както и защитата на здравето и благосъстоянието на гражданите от свързани с околната среда рискове и въздействия.

Зеленият пакт е неразделна част от стратегията на Комисията за изпълнение на Програмата до 2030 г. на Организацията на обединените нации и на целите за устойчиво развитие 3, както и на другите приоритети, обявени в политическите насоки на председателя Фон дер Лайен. Като част от Зеления пакт, Комисията ще пренасочи процеса на макроикономическа координация в рамките на европейския семестър, така че да се интегрират целите за устойчиво развитие на ООН, като устойчивостта и благосъстоянието на гражданите бъдат поставени в центъра на икономическата политика, а споменатите цели залегнат в основата на разработването на политиките и действията на Съюза.

Фигура № 4 Елементи на Зеления пакт

Източник: Съобщение на ЕК от 11.12.2019 г.

В предложенията на Комисията за общата селскостопанска политика за периода 2021-2027 г. се предвижда най-малко 40% от общия бюджет на общата селскостопанска политика и най-малко 30% от Фонда за морско дело и рибарство да се използват в действия в областта на климата.

Стратегията „От фермата до трапезата“ също ще допринесе за постигането на кръгова икономика. Тя ще има за цел да намали въздействието върху околната среда на секторите за преработка на храни и търговия на дребно на храни, като се предприемат действия в областта на транспорта, съхранението, опаковането и разхищението на храни.

Комисията изчисли, че за постигането на текущите цели в областта на климата и енергетиката за периода до 2030 г. ще са необходими 260 милиарда евро допълнителни инвестиции, което означава 27 млрд. евро годишно. Този поток от инвестиции ще трябва да остане постоянен с течение на времето. Мащабът на инвестиционното предизвикателство изисква да се мобилизират както публичният, така и частният сектор.

В ПИРО Ценово 2021-2027 г. е предвидено да се реализира пилотна зона за въздействие в областта на био земеделието – ЗОНА „БИО“. Същата следва да се реализира с водещата роля на земеделските производители от двете съседни общини Ценово и Борово, с подкрепата на местните власти.

11. НЕОБХОДИМИ ДЕЙСТВИЯ И ИНДИКАТОРИ ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА НА ПИРО

11.1. СЪЩНОСТ НА СИСТЕМАТА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ И ОЦЕНКА

Системата за наблюдение и оценка на изпълнението на ПИРО цели осигуряването на ефективно изпълнение на плана, с оглед постигане на целите за интегрирано устойчиво местно развитие и ефикасно разходване на ресурсите за реализация на планираните дейности и проекти.

Предмет на наблюдението и оценката е изпълнението на целите и приоритетите на плана на основата на резултатите от подготовката и изпълнението на мерките и проектите, включени в Програмата за реализация на плана и на база на определените индикатори за наблюдение и оценка.

Основните задачи пред системата са да предложи адекватно дефинирани дейности, тяхното информационно обезпечаване, както и взаимодействието между всички участващи в наблюдението и оценката структури. Част от системата за наблюдение е и публичното представяне на резултатите от мониторинга и произтичащите от това бъдещи управленски решения.

11.2. УЧАСТВАЩИ СТРУКТУРИ И ФОРМИ НА КОМУНИКАЦИЯ

Основните участващи структури и форми на комуникация при наблюдението и оценката на ПИРО са регламентирани в ЗРР и правилника за неговото прилагане.

Общинският съвет е ръководният орган за наблюдение на ПИРО.

Кметът на общината организира наблюдението на ПИРО. Основният инструмент за наблюдение и оценка на реализацията на плана е годишният доклад, подготвян в началото на всяка година от програмния период, с изключение на първата. Кметът въвежда и контролира процедурата за подготовката на доклада, след което предлага завършения документ за одобрение от общинския съвет.

Специализираните дирекции и отдели в общинската администрация активно се включват във всички етапи на разработването и реализацията на ПИРО. Тяхната роля е да осъществяват необходимата комуникация и координация с всички останали участващи страни. Съществена роля е и предоставянето на експертна дейност при подготовката на годишните доклади.

Задължително е въвличането на **институциите**, предоставящи нужната информация за проследяване на плана, съобразно с неговите индикатори. Основните източници на информация са Националният статистически институт, РИОСВ, Регионална здравна инспекция, Регионално управление на образованието, Агенцията по заетостта, различни представителни проучвания на местната администрация, неправителствени организации и експертни колективи.

Заинтересованите страни обхващат представители на областната администрация, неправителствения сектор, частния сектор, образователните и културни институции, професионалните общности, както и други групи лица, определени в комуникационната стратегия.

11.3. ДЕЙНОСТИ ПО НАБЛЮДЕНИЕТО И ОЦЕНКАТА НА ПЛАНА

Основна дейност по наблюдението на ПИРО е изготвянето на **годишни доклади** за неговото изпълнение, които се представят на широка общественост. Изводите от тях са основа за изготвянето на **междинна** и **последваща оценки** на ПИРО, както и аргумент за актуализирането му, при необходимост.

Компетентните органи следва да предоставят информация относно предприетите мерки за осигуряване на публичност на плана, идентифицираните проблеми и предложения за тяхното преодоляване, използваните начини за събиране на информация, функционирането на формираните партньорства. Докладът се обсъжда и приема от общински съвет.

Съществена функция на ОбС и кмета е планирането на вътрешна организационна структура, където са детайлно разпределени задълженията на специализираните общински дирекции и отдели, поддържащи процеса по наблюдение на ПИРО.

Изработването на междинна оценка на настоящия ПИРО е предвидено за 2024 година. Междинната оценка следва да проследи:

- прогреса на плана;
- оценка на степента на постигане на съответните цели;
- оценка на ефективността и ефикасността на използваните ресурси;
- изводи и препоръки за изпълнението на съответния документ.

Тя следва да се изработи от експертен екип при взаимодействие между всички заинтересовани страни, предоставящи становище за досегашните резултати от плана. Неразделна част от изготвянето на оценката са определянето на начините за събиране и обработка на информация, приложението на системата от индикатори. В заключителната си част междинната оценка следва да формулира насоки за корекции на плана, ако такива са необходими.

Извършването на дейностите изисква екип, предоставящ нужната експертна дейност, и активно взаимодействащ със специализираните администрации в общината и областта. Ключова роля изпълняват заинтересованите страни, предлагащи необходимата информация и своите гледни точки, заедно със специализираните институции, съхраняващи нужната статистическа информация. Кметът внася документа за обсъждане пред общински съвет, който го одобрява и по този начин формално завършва междинната оценка.

11.4. ПОДХОД ЗА РАЗРАБОТВАНЕТО НА СИСТЕМАТА ОТ ИНДИКАТОРИ

Системата от индикаторите е неизменна част от цялостната система за наблюдение, оценка и актуализация на ПИРО. Тя е основен обективен инструмент за проследяване изпълнението му. Изборът на подходящи индикатори се базира на специфичните характеристики на стратегическата част на ПИРО и съвременните методи за наблюдение и оценка на стратегическото планиране, както и на Методическите указания за разработване и прилагане на ПИРО за периода 2021-2027 г.

Процеса на разработването на системата от индикатори за настоящия ПИРО премина през три етапа:

- Преглед на научна литература и системи от индикатори, използвани в сферата на регионалното и местно развитие;
- Систематизиране на приложими индикатори и дефиниране на нови;
- Анализ, организиране и избор на подходящи индикатори за целите на настоящия ПИРО.

Методиката, използвана при разработването на индикаторите за наблюдение и оценка на ПИРО, е така наречената SMART (умен). Наименованието ѝ произлиза от първите букви на критериите, на които трябва да отговарят индикаторите, на английски език, а именно:

- Specific (специфични) – съответстващи на целите и приоритетите;
- Measurable (измерими) – избраните индикатори са насочени към желаното бъдещо състояние (в сравнение с базовата стойност), съобразно визията и заложените цели на плана. Също така те са количествено определени, така че да се позволява тяхното сравнение;
- Available/Achievable (постижими) – индикаторите позволяват да бъдат измервани в определени интервали от време, чрез данни от официални източници на информация;
- Relevant/Realistic (реалистични) – индикаторите ще са пряко свързани с целите на плана и в същото време са реалистични;
- Timely (съобразени с времето) - заложената стойност на индикатора трябва да бъде постигната в ограничен период от време, което е взето предвид при неговото дефиниране.

Целевите стойности на индикаторите са съобразени с прогнозното демографско, икономическо, социално и екологично развитие на общината.

Адекватното измерване на прогреса на ПИРО зависи от точността на началните стойности на отделните индикатори, които са определени от официални източници на информация.

Целесъобразно е за нуждите, както на настоящия план, така и за бъдещето обективно измерване на различни области в развитието на общината, да се разработи и поддържа информационна база за всички предвидени индикатори. Базата данни следва да се поддържа от общинската администрация и нейните специализирани звена и отдели. За успешното събиране на нужната информация е необходимо активно, периодично и регламентирано взаимодействие между общинските звена и представителите на експлоатационните ведомства, териториалните подразделения на националните дирекции, неправителствения и частния сектор. Това ще позволи на общинските власти да поддържат справочник, който следва да бъде неразделна част от дейностите по организирането и представянето на годишните доклади за изпълнение на ПИРО, заложен в системата за наблюдение и оценка на плана.

Системата от индикатори е структурирана в два основни направления, напълно удовлетворяващи „Методическите указания...” на МРРБ – **индикатори за продукт и индикатори за резултат**. Съвместно, двата типа индикатори позволяват да се определи степента на постигане на целите и приоритетите заложен в ПИРО на община Ценово. Допълнително, в „Методическите указания...” са регламентирани **специфични индикатори**, които са свързани с определение в плана приоритетни зони за прилагане на

интегриран подход (зони за въздействие). Чрез тях се оценява приносът на интервенциите както към развитието на конкретната територия в рамките на зоната, така и към развитието на цялата община. Доколкото тези индикатори отчасти съвпадат с определените индикатори за продукт (по приоритетни направления), специфичните индикатори в таблицата по-долу са маркирани в цвят, а **в скоби е представено количеството, което следва да достигнат до края на действието на ПИРО.**

Стратегическите цели представят желаното и възможно бъдещо състояние, докато приоритетните направления представляват областите на действие и въздействие. Двата елемента изискват към тях да се приобщят различни индикатори.

11.5. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

За набиране на изходните стойности на избраните индикатори са използвани различни източници на надеждна информация: НСИ – данни от текущата статистика; Дирекция „Бюро по труда; Информационната система за управление и наблюдение на структурните инструменти на ЕС в България 2014-2020 (ИСУН 2020); годишни доклади по изпълнението на ОПР 2014-2020 г. и експлоатационните дружества.

11.6. ВИДОВЕ ИНДИКАТОРИ

Съобразно с „Методическите указания...“, индикаторите за резултат са насочени към реализацията на целите, докато индикаторите за продукт са свързани с действията в рамките на отделните приоритетни направления. Първият вид следва да оцени цялостната ефективност на стратегията и какво е достигнатото състояние на общината, спрямо визията и стратегическите цели до 2027 г. Вторият вид индикатори могат да бъдат съотнесени към постигнати резултати в определените области на развитие и съдържащите се в тях мерки и ключови проекти, включени в програмата за реализация на ПИРО.

11.6.1. ИНДИКАТОРИ ЗА РЕЗУЛТАТ

Отчитат изпълнението на стратегическите цели и имат значение за цялостната оценка на ефективността на плана. Индикаторите за резултат отразяват очаквания синергичен ефект от изпълнението на заложените мерки по приоритетни направления. В този смисъл, те надграждат тези за продукт, като стремежът е да покажат цялостно ситуацията в общината.

№	Индикатор за резултат	Мерна единица	Източник на информация	Базова стойност (година на отчитане)	Целева стойност (2027 г.)
Стратегическа цел 1: Растеж на доходите на населението чрез въвеждане на кръговата икономика, енергийната ефективност и ВЕИ като база за активизиране на предприемачеството, на туризма и балансирано развитие на територията					
1.	Средна годишна брутна работна заплата	Лева	НСИ	7 873 (2018 г.)	8 000
2.	% на средната работна заплата от тази в областта	%	НСИ	66,9% (2019 г.)	75%
3.	Нетни приходи от дейността на предприятията на един жител (средногодишно)	Хил. лв.	НСИ	7,164 (2018 г.)	7,500
Стратегическа цел 2. Повишаване на компетентността на администрацията и на населението за реализиране на успешна политика в икономическата, социалната, културната, здравната сфера и спорта					
1.	Среден успех на учениците по БЕЛ на НВО	Оценка	МОН, ИПИ - https://265obshtini.bg/map/66		4,00
Стратегическа цел 3. Подобряване на инфраструктурата при съобразяване с изискванията за чиста околна среда и осигуряване на равни възможности за качествено образование, устойчива заетост, достъпно здравеопазване, културен живот и личностна изява					
1.	Процент от общите инвестиции за инфраструктура от бюджета на общината	%	Община Ценово	20% (2019 г.)	30%

11.6.2. ИНДИКАТОРИ ЗА ПРОДУКТ

Отнасят се до наблюдението и оценката на изпълнението на определени приоритети и мерки за развитие на общината. Дефинираните индикатори следва да бъдат количествено измерими, комбинирайки разнообразни източници на информация, представящи точна и осъвременена информация за следените от индикаторите характеристики.

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

№	Индикатор за продукт	Мерна единица	Източник на информация	Базова стойност (година на отчитане)	Целева стойност (2027 г.)
Приоритетно направление 1: Оптимално използване на природния и човешки ресурс при въвеждане на кръгова икономика за интелигентен икономически растеж					
1.	Брой подкрепени предприятия	Брой	ИСУН; МЗХ, Агенция по вписванията	0 (2020 г.)	10
2.	Предприятия - общо	Брой	НСИ	167 (2018 г.)	170
3.	Произведена продукция	Хил. лв.	НСИ	21 575 (2018 г.)	24 000
4.	Приходи от дейността	Хил. лв.	НСИ	34 303 (2018 г.)	37 000
5.	Нетни приходи от продажби	Хил. лв.	НСИ	26 580 (2018 г.)	29 000
6.	Дълготрайни материални активи (ДМА)	Хил. лв.	НСИ	21 499(2018 г.)	24 000
7.	Брой иновативни проекти	Брой	ИСУН, Община Ценово	0 (2020 г.)	5
Приоритетно направление 2: Повишаване качеството на живота на хората в общината чрез подобряване на образованието, здравеопазването, социалните и младежките дейности					
1.	Безработни лица, включени в обучения за професионална квалификация	Брой	ДБТ Бяла	33 (2019 г.)	40 всяка година 280 общо за 7-те г.
2.	Заети лица, включени в обучения за професионална квалификация	Брой	ДБТ Бяла	0 (2019 г.)	10 всяка година 70 общо за 7-те г.
3.	Организиране на депо от животоспасяващи лекарства и уреди в пощенския клон в кметства без лекарска практика	Брой	Община Ценово	0 (2020 г.)	3
4.	Лица, получили квалификация за работа с лекарствени средства в депата с животоспасяващи лекарства и уреди в кметства без лекарска практика	Брой	Община Ценово	0 (2020 г.)	3
5.	Създадени социални предприятия	Брой	Община Ценово, Регистър на социални предприятия	0 (2019 г.)	1

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

№	Индикатор за продукт	Мерна единица	Източник на информация	Базова стойност (година на отчитане)	Целева стойност (2027 г.)
6.	Регистрирани спортни клубове	Брой	Община Ценово	5 (2020 г.)	7
Приоритетно направление 3: Изграждане на инфраструктурите и благоустрояване на жизнената среда					
1.	Дължина на рехабилитираната пътна настилка, част от общинската пътна мрежа	Километър	Община Ценово	0 (2020 г.)	12
2.	Дължина на рехабилитираната улична настилка в общината	Километър	Община Ценово	0 (2020 г.)	15
3.	Брой реализирани проекти за нови и рехабилитация на съществуващи пешеходни пространства (площади, тротоари, паркове, градинки, спортни площадки)	Брой	Община Ценово	0 (2020 г.)	5
4.	Реализирани проекти за подобряване качеството и достъпа до питейна вода	Брой	Община Ценово, ВиК оператор	0 (2020 г.)	1
5.	Намаляване на загубите на вода при пренос по водопроводната мрежа	%	Община Ценово, ВиК оператор	53,05 (2019 г.)	45
6.	Санирани общински сгради с внедрени мерки за енергийна ефективност	Брой	Община Ценово	0 (2020 г.)	5
7.	Реновирани образователни обекти	Брой	Община Ценово	0 (2020 г.)	5
8.	Реновирани спортни обекти	Брой	Община Ценово	0 (2020 г.)	7
9.	Реновирани културни обекти	Брой	Община Ценово	0 (2020 г.)	7
Приоритетно направление 4: Съхраняване на околната среда и икономически ефективно презентиране на историческите и природни дадености като условие за привличане на инвестиции и развитие на туризма					
1.	Изграждане на канализация	Километър	Община Ценово, ВиК оператор	0 (2020 г.)	15
2.	Изграждане на ПСОВ	Брой	Община Ценово	0 (2020 г.)	1
3.	Намаляване на дела на депонираните битови отпадъци спрямо общо образуваните	%	Община Ценово	100% (2018 г.)	60%

План за интегрирано развитие на община Ценово 2021-2027 г.

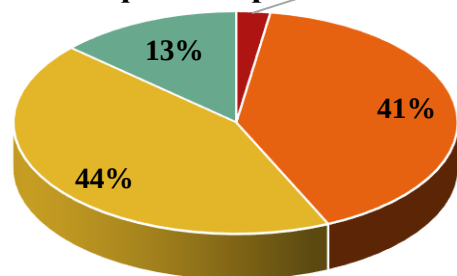
№	Индикатор за продукт	Мерна единица	Източник на информация	Базова стойност (година на отчитане)	Целева стойност (2027 г.)
4.	Туристическите фестивали и събития, включени в Единната система за туристическа информация (ЕСТИ)	Брой	Община Ценово, ЕСТИ „Регистър на туристическите фестивали и събития“ - http://rta.tourism.government.bg/TFRegister.aspx	0 (2020 г.)	3
5.	Туристическите атракции, включени в Единната система за туристическа информация (ЕСТИ)	Брой	Община Ценово, ЕСТИ „Регистър на туристическите атракции“ - http://rta.tourism.government.bg/TARegister.aspx	5 (2020 г.)	7
Приоритетно направление 5: Добро управление съвместно със заинтересованите страни и жителите					
1.	Внедрени нови стандарти/добри практики	Брой	Община Ценово	0 (2020 г.)	3
2.	Средно годишен брой обучения за служители	Брой	Община Ценово	8 (2019 г.)	10
3.	Средно годишен брой обучени служители	Брой	Община Ценово	20 (2019 г.)	25
4.	Участие в проекти за интегрирани териториални инвестиции (ИТИ) със съседни общини	Брой	Община Ценово	0 (2020 г.)	3

12. ИНДИКАТИВНА ФИНАНСОВА ТАБЛИЦА

Разработената индикативна финансова таблица обобщава ориентировъчните финансови ресурси, необходими за реализацията на плана за интегрирано развитие. Финансовата рамка представлява разпределение на предвидените средства по отделните приоритетни направления от стратегията на ПИРО, както и приложените разнообразни финансови източници. В приложената финансова таблица се обединява индикативната стойност на всички проектни предложения и инициативи от Програмата за реализация на ПИРО (Приложение 1).

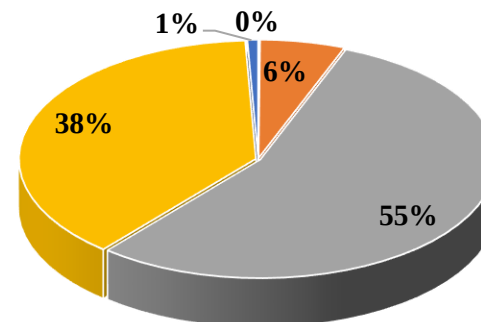
Период (2021 – 2027)	Собствени средства - Общински бюджет	Отн. дял (%)	Републикански бюджет	Отн. дял (%)	Средства от ЕС	Отн. дял (%)	Други източници	Отн. дял (%)	ОБЩО в хил. лв.	ОБЩО в отн. дял (%)
Приоритет 1	20	67%	0	0%	0	0%	10	33%	30	0.1%
Приоритет 2	140	8%	1 250	74%	260	15%	30	2%	1 680	5.8%
Приоритет 3	70	0%	9 963	62%	6 000	37%	0	0%	16 033	55.2%
Приоритет 4	421	4%	627	6%	6 206	56%	3 820	34%	11 074	38.2%
Приоритет 5	60	29%	0	0%	150	71%	0	0%	210	0.7%
ОБЩО	711	2.4%	11 840	41%	12 616	43%	3 860	13%	29 027	100%

Разпределение по източници
на финансиране в %

- Собствени средства - Общински бюджет
- Републикански бюджет
- Средства от ЕС
- Други източници

Разпределение по приоритети в %

- Приоритет 1
- Приоритет 2
- Приоритет 3
- Приоритет 4
- Приоритет 5

13. ИЗТОЧНИЦИ НА ИНФОРМАЦИЯ

- Закон за регионалното развитие, Обн. ДВ. бр.50 от 30 Май 2008 г, изм. и доп. ДВ. бр.21 от 13 Март 2020 г.
- Правилник за прилагане на ЗРР, Обн. ДВ. бр.70 от 7.08.2020 г.
- Методически указания за разработване и прилагане на планове за интегрирано развитие на община (ПИРО) за периода 2021-2027 г., Министерство на регионалното развитие и благоустройството, м. март 2020 г.
- Закон за туризма, Обн. ДВ. бр. 30 от 26.03.2013 г., изм. и доп. ДВ. бр. 60 от 07.07.2020 г.
- Национална концепция за пространствено развитие за периода 2013-2025 г. (актуализация 2019 г.)
- Социално-икономически анализ на районите в Република България, МРРБ, 2019 г.
- Интегрирана териториална стратегия за развитие на Северен централен регион 2021-2027 г.
- http://eea.government.bg/zpo/bg/area.jsp?NEM_Partition=2&categoryID=1&areaID=2081, Регистър на защитените територии и защитените зони в България, ИАОС
- <http://natura2000.moew.government.bg>, Информационна система за защитени зони от екологична мрежа НАТУРА 2000
- НСИ, Текуща статистика
- <https://infostat.nsi.bg/>, Информационна система ИНФОСТАТ на НСИ
- <https://www.tsenovo.eu/>, Официален сайт на Община Ценово
- Общински план за развитие на община Ценово 2014-2020 г., Община Ценово
- Програма за управление на кмета на Община Ценово, мандат 2019-2023 г.
- Програма за развитие: България 2030, Министерски съвет
- Националната стратегия за регионално развитие 2012-2022, Министерски съвет
- Стратегията за устойчиво развитие на туризма в област Русе 2020-2030 г., Област Русе

14. ПРИЛОЖЕНИЯ

- **Приложение 1:** Програма за реализация на ПИРО Ценово 2021-2027 г.
- **Приложение 2:** Комуникационна стратегия.
- **Приложение 3:** Доклад с резултати от проведено анкетно проучване за разработването на плана.

**Програма за реализация на ПИРО на община Ценово за периода 2021-2027 г.
описание на предвидените мерки и дейности**

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)**	Индикатори вен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране					Срок за изпълнение							Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката или партньор
						Програма	ОБ	РБ	СЕС	Други	21	22	23	24	25	26	27	
Общо ПИРО					29 027		711	11 840	12 616	3 860								
Общо П1					30		20	0	0	10								
Приоритет 1. Оптимално използване на природния и човешки ресурс при въвеждане на кръгова икономика за интелигентен икономически растеж	Мярка 1. Утвърждаване на зоните за въздействие като териториални общности със специфични характеристики за успешно социално-икономическо развитие на цялата община	Разработване на ПУП на зоните, в рамките на ОУП на общината с акцент върху тяхното специфично предназначение		Зоните за въздействие	0						X	X						Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
		Популяризиране и съгласуване със заинтересованите страни на възможностите за реализиране на конкретни дейности и проекти за прилагане на интегрирани териториални инвестиции в зоните	Публикуване на информация в сайта на общината. Регистриране в Единната система за туристическа информация. Участия в туристически борси, изложения, панаири.	Зоните за въздействие	30		20			10	X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности" и частни предприемачи
		Реализиране на конкретни инициативи и бизнес проекти в зоните		Зоните за въздействие	0								X	X	X	X	X	Частни предприемачи
	Мярка 2. Развитие на интелигентно и устойчиво селско стопанство чрез напояване и внедряване на	Осъществяване на трайно партньорство с научни институции, изследователски центрове и бизнес компании за практическо внедряване на нови технологии, свързани с климатичните промени		Цялата територия на общината с акцент зона "БИО"	0						X	X	X	X	X	X	X	Научни институции, изследователски центрове и бизнес компании

**Програма за реализация на ПИРО на община Ценово за периода 2021-2027 г.
описание на предвидените мерки и дейности**

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)**	Индикатори вен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране					Срок за изпълнение							Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката или партньор
						Програма	ОБ	РБ	СЕС	Други	21	22	23	24	25	26	27	
Общо ПИРО					29 027		711	11 840	12 616	3 860								
	нови технологии за повишаване на добивите, усвояване на нови сортове, растениевъдство и зеленчукопроизводство, неподвластни на климатичните промени	Изучаване на чужд опит и внедряване на добри практики; Укрепване на административния и експертен капацитет за управление на процесите.		Цялата територия на общината с акцент зона "БИО"	0						X	X	X	X	X	X	X	Научни институции, изследователски центрове и бизнес компании
		Реализиране на конкретни проекти и инициативи за развитие на биологичното земеделие		Цялата територия на общината с акцент зона "БИО"	0						X	X	X	X	X	X	X	Научни институции, изследователски центрове и бизнес компании
	Мярка 3. Настърчаване на предприемачеството и развитие на икономически дейности в нови МСП за максимално оползотворяване на продукцията от сектора на селското стопанство, търговията и туризма	Развитие на преработвателните предприятия		Цялата територия на общината	0						X	X	X	X	X	X	X	Частни предприемачи
	Мярка 4. Подобряване на съществуващия местен микро и малък бизнес чрез стимулиране на кръговата икономика		Общината в подкрепа на новия бизнес чрез разработване/ участие в пилотни проекти	Цялата територия на общината	0						X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности" и частни предприемачи

**Програма за реализация на ПИРО на община Ценово за периода 2021-2027 г.
описание на предвидените мерки и дейности**

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)**	Индикаторен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране					Срок за изпълнение							Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката или партньор
						Програма	ОБ	РБ	СЕС	Други	21	22	23	24	25	26	27	
Общо ПИРО					29 027		711	11 840	12 616	3 860								
Общо П2					1 680		140	1 250	260	30								
Приоритет 2. Повишаване качеството на живота на хората в общината чрез подобряване на образованието, здравеопазването, социалните и младежките дейности	Мярка 1. Осигуряване на дистанционно обучение, квалификация и преквалификация на трудовия потенциал в общината		Създаване на специализирани курсове, съобразени с желанията на населението от общината и организиране на дистанционни курсове с ППО от град Русе	Цялата територия на общината	50		20		20	10	X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности" и частни предприемачи
	Мярка 2. Провеждане на текущи семинари по нови решения в секторите селско стопанство, туризъм, кръгова икономика, енергийна ефективност и ВЕИ		Изработване на програма за постоянно действащи семинари за нови технологии в селското стопанство, туризъм, кръгова икономика, енергийна ефективност и ВЕИ в партньорство с ВУЗ, БАН, ЦПО	Цялата територия на общината	40				30	10	X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности", частни предприемачи, научни и образователни институции
	Мярка 3. Организиране на младежки дейности		Задържане на младите хора в общината чрез различни инициативи за осмисляне на свободното време и постепенно ангажиране в местната икономика	Цялата територия на общината	40		20		10	10	X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности", частни предприемачи, научни и образователни институции
	Мярка 4. Подобряване на достъпа до здравното обслужване на населението и развитие на инфраструктурата на здравеопазването	Организиране на "мобилна аптека"		Цялата територия на общината	0						X	X	X	X	X	X	X	Медицински специалисти, фармацевти
		Въвеждане на дистанционен контрол на хронично болни и превантивна диагностика	Контрол и диагностика през интернет	Цялата територия на общината	0						X	X	X	X	X	X	X	Медицински специалисти, частни предприемачи

**Програма за реализация на ПИРО на община Ценово за периода 2021-2027 г.
описание на предвидените мерки и дейности**

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)**	Индикативен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране					Срок за изпълнение							Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката или партньор
						Програма	ОБ	РБ	СЕС	Други	21	22	23	24	25	26	27	
Общо ПИРО					29 027		711	11 840	12 616	3 860								
	Мярка 5. Развитие на услугите в социалната сфера	Ремонт на столовата част от сградата на Домашен социален патронаж в с. Новград, община Ценово, област Русе		с. Новград	50			50				X	X					Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
		Изграждане на център за настаняване от семеен тип		Цялата територия на общината	1 000			1 000				X	X	X				Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
		Предоставяне на социални услуги по програмите, финансирани от ФЕС и държавния бюджет		Цялата територия на общината	500		100	200	200		X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"

**Програма за реализация на ПИРО на община Ценово за периода 2021-2027 г.
описание на предвидените мерки и дейности**

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)**	Индикаторен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране					Срок за изпълнение							Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката или партньор
						Програма	ОБ	РБ	СЕС	Други	21	22	23	24	25	26	27	
Общо ПИРО					29 027		711	11 840	12 616	3 860								
Общо ПЗ					16 033		70	9 963	6 000	0								
Приоритет 3. Изграждане на инфраструктурите и благоустрояване на жизнената среда	Мярка 1. Рехабилитация на пътната и уличната инфраструктури	Проект „Рехабилитация и реконструкция на Път RSE1211 /П-54/ Ценово – Белцов – Кривина – пристанище Кривина”		Цялата територия на общината	7 020			7 020			X	X						Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
		Текущи ремонти на улици и тротоари в населените места		Цялата територия на общината	80		70	10			X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
	Мярка 2. Рехабилитация на водоснабдителната и канализационната мрежи	Проект „Реконструкция и рехабилитация на съществуващи водопроводи в с. Ценово и с. Долна Студена, община Ценово“	Подобряване на качеството на питейната вода	с. Ценово и с. Долна Студена	1 171			1 171			X	X	X					Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
		Изграждане на канализация и ПСОВ			2 000			1 000	1 000				X	X	X			Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"

**Програма за реализация на ПИРО на община Ценово за периода 2021-2027 г.
описание на предвидените мерки и дейности**

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)**	Индикаторен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране					Срок за изпълнение							Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката или партньор
						Програма	ОБ	РБ	СЕС	Други	21	22	23	24	25	26	27	
Общо ПИРО					29 027		711	11 840	12 616	3 860								
	Мярка 3. Изграждане/поддържане на образователната инфраструктура	Проект „Обучителен център в с. Ценово, находящ се в УПИ XXIV в квартал № 36 на село Ценово, община Ценово, област Русе“	Повишаване компетентността на населението	Цялата територия на общината	1 000				1 000		X	X						Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
	Мярка 4. Изграждане/поддържане на спортната инфраструктура	Проект „Изграждане на спортна площадка за футбол в УПИ I - 337, кв. 33 по плана на с. Белцов, община Ценово, област Русе“	Подобряване възможностите за спорт и отдих	с. Белцов	326			326			X	X						Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
		Проект „Изграждане на спортна площадка за футбол в с. Кривина, община Ценово, област Русе“	Подобряване възможностите за спорт и отдих	с. Кривина	336			336			X	X						Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
	Мярка 5. Изграждане/поддържане на културната инфраструктура	Проект „Инфраструктура за управление на културното наследство в Трансграничен регион Гюргево-Русе“		Цялата територия на общината	3 000	В списъка с резерви Програма Interreg V-A Румъния - България 2014 -2020 година			3 000		X	X	X					Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
		Проект „Създаване на център за култура с изграждане на амфитеатър, Център за спорт и отдих в с. Ценово“		Цялата територия на общината	1 100			100	1 000					X	X	X		Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"

**Програма за реализация на ПИРО на община Ценово за периода 2021-2027 г.
описание на предвидените мерки и дейности**

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)**	Индикаторен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране					Срок за изпълнение							Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката или партньор
						Програма	ОБ	РБ	СЕС	Други	21	22	23	24	25	26	27	
Общо ПИРО					29 027		711	11 840	12 616	3 860								
Общо П4					11 074		421	627	6 206	3 820								
Приоритет 4. Съхраняване на околната среда и икономически ефективно презентиране на историческите и природни дадености като условие за привличане на инвестиции и развитие на туризма	Мярка 1. Развитие на туризма като възможност за популяризиране на културното наследство и допълнителни доходи на населението	Проект „Античен град и Средновековно селище Ятрус, изграждане на туристическа инфраструктура“	Подобряване и устойчивото използване на природното наследство, ресурси и културното наследство	Цялата територия на общината	5 336				3 336	2 000	X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
		Проект „Основен ремонт на Етнографска музейна сбирка в с. Новград, община Ценово, област Русе“		Цялата територия на общината	277			277			X	X	X	X				Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
		Проект „Създаване на туристически младежки център в с. Ценово - бивша фурна в с. Ценово“		Цялата територия на общината	100		50			50				X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности", частни предприемачи, образователни институции
		Реконструкция и обновяване на обществени сгради и обекти с историческо и културно значение	Ревитализация на територията около исторически и културни обекти в общината	Цялата територия на общината	200		50	50	100		X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
		Изграждане на ловен кантон/ловна база			500					500	X	X	X	X	X	X	X	Частни предприемачи

**Програма за реализация на ПИРО на община Ценово за периода 2021-2027 г.
описание на предвидените мерки и дейности**

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)**	Индикативен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране					Срок за изпълнение							Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката или партньор
						Програма	ОБ	РБ	СЕС	Други	21	22	23	24	25	26	27	
Общо ПИРО					29 027		711	11 840	12 616	3 860								
	Мярка 2. Прилагане на изискванията за енергийната ефективност и ВЕИ при съхраняване на околната среда, по-добро качество на живот и развитие на туризма	Намаляване на енергопотреблението и прилагане на нови технологии и ВЕИ при изграждане на зоните за въздействие		Цялата територия на общината	3 100		100		2 000	1 000	X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности", частни предприемачи
		Създаване на соларни мощности върху покривни пространства		Цялата територия на общината	400		100	100	100	100	X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности", частни предприемачи
		Внедряване на мерки за енергийна ефективност в публична инфраструктура			300		100	100	100		X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"

**Програма за реализация на ПИРО на община Ценово за периода 2021-2027 г.
описание на предвидените мерки и дейности**

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)**	Индикатори вен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране					Срок за изпълнение							Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката или партньор
						Програма	ОБ	РБ	СЕС	Други	21	22	23	24	25	26	27	
Общо ПИРО					29 027		711	11 840	12 616	3 860								
		Внедряване на мерки за енергийна ефективност в частна инфраструктура			300			100	100	100	X	X	X	X	X	X	X	Частни предприемачи, Физически лица
	Мярка 3. Организиране на разнообразни прояви и реклама на туризма в общината	Проект „Информационен-експозиционен център за развитие на туризма в с. Караманово“	Тип ТИЦ (туристически информационен център)	Цялата територия на общината	470	ПРСР			470		X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
		Регистриране на всички атракции, фестивали и събития в Единната система за туристическа информация	Реклама на общината в: • „Регистър на туристическите фестивали и събития“ - http://rta.tourism.government.bg/TFRegister.aspx • „Регистър на туристическите атракции“ - http://rta.tourism.government.bg/TARegister.aspx	Цялата територия на общината	1		1				X	X	X	X	X	X	X	Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
		Мярка 4. Насърчаване на културен обмен в рамките на сътрудничество със съседни общини	Проект „Междубщинско предприятие за културни прояви и туризъм“	Съгласуване на проекта със съседните общини	90		20			70	X	X	X	X	X	X	X	Ръководството на общината

**Програма за реализация на ПИРО на община Ценово за периода 2021-2027 г.
описание на предвидените мерки и дейности**

Приоритет	Мярка	Дейност/проектна идея*	Кратко описание	Територия/зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие)**	Индикатори вен бюджет (хил. лв.)	Източник на финансиране					Срок за изпълнение							Административна структура (звено в общината), отговорно за реализация на мярката или партньор
						Програма	ОБ	РБ	СЕС	Други	21	22	23	24	25	26	27	
Общо ПИРО					29 027		711	11 840	12 616	3 860								
Общо П15					210		60	0	150	0								
Приоритет 5. Добро управление съвместно със заинтересованите страни и жителите	Мярка 1. Внедряване на добри практики в областта на управлението, информационното обезпечаване и дигитализация на административните услуги	Преход към електронно управление на администрацията		Цялата територия на общината	120	ОП „Добро управление“	20		100		X	X	X	X	X	X	X	Дирекция Обща администрация и дирекция Специализирана администрация
		Оцифряване на дворищната регулация на населените места		Цялата територия на общината	0						X	X	X					Отдел "Общинска собственост и специализирани общински дейности"
	Мярка 2. Развитие на административния капацитет в услуга на гражданите и бизнеса	Повишение на компетентността на администрацията на общината	Участие в обучения, семинари	Цялата територия на общината	60	ОП „Добро управление“	10		50		X	X	X	X	X	X	X	Дирекция Обща администрация и дирекция Специализирана администрация
		Текущо актуализиране на общинската нормативната уредба		Цялата територия на общината	30		30				X	X	X	X	X	X	X	Дирекция Обща администрация и дирекция Специализирана администрация
	Мярка 3. Партньорство със заинтересованите страни		Формална и неформална комуникация с всички заинтересовани страни - публични обсъждания, допитвания, партньорски проекти	Цялата територия на общината	0						X	X	X	X	X	X	X	Дирекция Обща администрация и дирекция Специализирана администрация

* Възможно е една мярка да включва само една дейност и тогава мярката и дейността съвпадат. Различни дейности и проектни идеи се посочват само в случай на комплексни мерки, които се осъществяват чрез повече от една дейност.

**Посочва се дали съответната мярка ще се осъществява само на територията на определена зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие), в друга територия извън зоните или на цялата територия на общината. В случай че мярката ще се реализира в приоритетна зона за прилагане на интегриран подход (зона за въздействие) се посочва само наименование/номер на зоната